

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI

DOĞAL AFET KONULU RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE YAKAR ULUSOY

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ KÜBRA KANAT

BOLU, TEMMUZ - 2024

KABUL VE ONAY SAYFASI

Tuğçe YAKAR ULUSOY tarafından hazırlanan “**Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitaplarının İncelenmesi**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.25/07/2024

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Kübra KANAT
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan AKPINAR AFŞİN
Bartın Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Ramle Gül HAZAR
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunubildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....
TUĞÇE YAKAR ULUSOY

ÖZET

**DOĞAL AFET KONULU RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ
İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TUĞÇE YAKAR ULUSOY
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI
(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ. KÜBRA KANAT)
BOLU, TEMMUZ - 2024
XI+ 85**

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak döküman incelemesi yapılmıştır. Araştırmaya 20 adet resimli çocuk kitabı dahil edilmiştir. Bu kitapların incelenmesinde ilgili literatür doğrultusunda hazırlanan “Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Bu form doğrultusunda kitaplar; fiziksel özellikler, resimlendirme, içerik, olay örgüsü ve dil olmak üzere toplam 5 başlık altında incelenmiştir. Araştırmada veriler nitel araştırmaların analizinde başvuru yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre araştırma verileri kodlanarak kategoriler oluşturulmuş ve bunlara ilişkin örnekler tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda doğal afet konusunu işleyen resimli çocuk kitaplarının çocukların doğal afet konusunda farkındalık kazandırılabilmesi ve bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple araştırma kapsamında incelenen fiziksel özellikler, resimlendirme, içerik, olay örgüsü ve dil özelliklerine göre uygun olduğu belirlenmiştir. Doğal afet konusunda çocukların doğrudan veya dolaylı olarak afet konusu hakkında bilinçlendirilmeleri ve yapılacaklar hakkında bilgi sahibi olmalarına yönelik gereksinimleri göz önünde bulundurularak nitelikli basılı resimli çocuk kitaplarının yayın sayısının artırılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Doğal afet, Resimli çocuk kitapları, Okul öncesi dönem

ABSTRACT

REVIEW OF ILLUSTRATED CHILDREN'S BOOKS ON NATURAL DISASTER

MA THESIS

TUĞÇE YAKAR ULUSOY

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION

(SUPERVISOR: ASSOC. KÜBRA KANAT)

BOLU, JULY 2024

XI+85

This research aimed to examine children's picture books on natural disasters prepared for preschool children. For this purpose, a document review was conducted using the criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods, to determine the study group. 20 illustrated children's books were included in the research. "Natural Disaster Themed Children's Illustrated Books Evaluation Form", prepared in line with the relevant literature, was used to examine these books. Books in line with this form; It was examined under 5 headings: physical properties, illustration, content, plot and language. In the study, the data were analyzed using the content analysis method, one of the methods used in the analysis of qualitative research. Accordingly, research data were coded and categories were created and examples of these were presented in tables. As a result of the research, it was aimed to use illustrated children's books dealing with the subject of natural disasters to raise children's awareness about natural disasters. For this reason, it was determined to be suitable according to the physical characteristics, illustration, content, plot and language features examined within the scope of the research. Considering the needs of children to be directly or indirectly aware of natural disasters and to be informed about what to do, suggestions have been made, such as increasing the number of publications of qualified printed illustrated children's books.

KEYWORDS: Natural disaster, Children's picture books, Preschool period

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ABSTRACT	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
TABLO LİSTESİ	x
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xi
TEŞEKKÜR	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.3.Alt Problemler.....	3
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	4
1.6. Sayıtlar.....	5
1.7. Sınırlılıklar.....	5
1.8.Tanımlar.....	5
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ.....	6
2.1. Doğal Afetler.....	6
2.1.1. Deprem.....	8
2.1.2. Sel.....	10
2.1.3. Çığ.....	12
2.1.4. Heyelan.....	13
2.1.5. Kuraklık.....	14
2.1.6.Tsunami.....	15
2.1.7.Yangın.....	16
2.1.8.Volkanlar.....	17
2.1.9. MEB Okul Öncesi Eğitim Programlarının Doğal Afet Konusunu Ele Alma Durumları.....	18
2.2. Resimli Çocuk Kitapları.....	21
2.2.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Önemi.....	22
2.2.2. Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	23
2.2.2.1. Fiziksel Özellikler.....	24
2.2.2.2. Boyut.....	25
2.2.2.3. Kağıt.....	25
2.2.2.4. Sayfa Düzeni.....	26
2.2.2.5. Harfler.....	26
2.2.2.6. Kapak.....	27

2.2.2.7. Resimleme.....	27
2.2.2.8. Dil ve Anlatım.....	28
2.2.2.9. İçerik.....	28
2.2.2.10. Tema.....	28
2.2.2.11. Konu.....	29
2.2.2.12. Karakterler.....	30
2.3. Doğal Afet Konusunun Resimli Çocuk Kitaplarında İşlenmesi.....	30
3.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	32
3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	32
3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	34
4. YÖNTEM.....	36
4.1. Araştırmanın Modeli.....	36
4.2. Çalışma Grubu.....	36
4.3. Veri Toplama Süreci.....	38
4.4. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları.....	39
4.4.1. Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu.....	40
4.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği.....	40
4.6. Verilerin Analizi.....	42
5. BULGULAR.....	44
5.1. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının fiziksel özelliklerinin incelenmesi.....	44
5.2. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özelliklerinin incelenmesi.....	47
5.3. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesi.....	52
5.4. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının dil özelliklerinin incelenmesi.....	62
6. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	67
7. ÖNERİLER.....	72
8. KAYNAKLAR.....	73
9. EKLER.....	83

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Logosu. Hata!	Yer	işareti
tanımlanmamış.		
Şekil 2. Araştırma kapsamında tümdengelim mantığının kullanımı	43	
Şekil 3. Araştırma kapsamında olay örgüsü temasına ilişkin tümevarım mantığının kullanımı	43	
Şekil 4. Fiziksel özellikler temasına ilişkin kategoriler	44	
Şekil 5. Resimlendirme özellikleri temasına ilişkin kategoriler	48	
Şekil 6. İçerik özellikleri temasına ilişkin kategoriler	52	
Şekil 7. Olay örgüsü kategorisine ilişkin alt kategoriler.....	60	
Şekil 8. Dil özellikleri temasına ilişkin kategoriler.....	63	

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışmaya Dâhil Edilen Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları.....	37
Tablo 2. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının fiziksel özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar.....	45
Tablo 3. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar.....	48
Tablo 4. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının içerik özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar	52
Tablo 5. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının olay örgüsü özelliklerine ilişkin alt kategoriler, kodlar ve örnekler/notlar.....	60
Tablo 6. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının dil özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar	63

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKDITYK	: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
CRED	: Afetlerin Epidemiyolojisi ve Araştırma Merkezi
DASK	: Doğal Afet Sigortalar Kurumu
DSİ	: Devlet Su İşleri
LGS	: Liseye Giriş Sınavı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
YKS	: Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans ders döneminden tezin son aşamasına kadar bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve bana yol gösteren, zorlandığım anlarda desteğini bir an olsun esirgemeyen ve beni her daim motive eden kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Kübra KANAT'a teşekkürü bir borç bilirim. Tez savunma sınavım sonrasında çalışmamı değerli katkılarıyla güçlendiren Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan AKPINAR AFŞİN ve Dr. Öğr. Üyesi Ramle Gül HAZAR hocalarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans Programına girmemi ve hayatımın ondan sonraki bütün aşamalarında olduğu gibi bu süreçte de bana maddi ve manevi bütün desteğini sunan, beni yüreklendiren, varlığıyla güç veren sevgili eşim Ertuğrul ULUSOY'a, beni her zaman daha iyisini yapabileceğime inandıran, arkamda gölge olan, hayatımın tüm zorlu dönemlerinde yanımda olan ve bugünlere gelebilmem için büyük emek harcayan kıymetlilerim sevgili babam Osman YAKAR, sevgili annem Nilüfer YAKAR'a ve beni her durumda güçlendiren, destekleyen, yanımda olan canım kardeşlerim Tayfun AKKAYA, Ece YAKAR AKKAYA ve Emirhan YAKAR'a yürekten teşekkür ederim.

Son olarak, hayatıma dokunan ve bana her koşulda sonsuz güvenen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Tuğçe YAKAR ULUSOY

1. GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bireylerin eğitimi doğumla başlar ve yaşam boyu sürer. Sunulan eğitim ortamları ve araçları “çocuğa göre” ve “çocuğa uygun” olmalıdır. Çocuğun tüm gelişim alanlarına yansması ve bu yansmanın çocuğun ileriki dönemde eğitim yaşantısına katkı sağlayacak düzeyde olması ve çocuğa keyif vermesi gerekir (Veziroğlu, 2009). Bu sebeple dünyaya geldikleri andan itibaren çevre ile etkileşim ve iletişim kuran bireyler farklı araçlar kullanmaktadır. Çocuklarla etkileşim ve iletişim kurmak için kullanılabilecek en iyi araçlardan biri de kitaplardır. Kitaplar çocukların etkileşim ve iletişim becerilerini geliştirirken aynı zamanda çocuğun öğrenme duygusunu da desteklemektedir (Gürel vd., 2007).

Erken çocukluk döneminde çocuk tüm gelişim alanlarında temel becerileri edinir. Buna bağılı olarak çocukların yüksek nitelik ve nicelikteki içerikleri ile karşılaştırılması çocuğun tüm yaşamında gelişimi ve desteklenmesi açısından önemlidir (Ceran, 2019). Bununla birlikte kitaplarda yer alan kavram, durum, nesne ve olayların açıklayıcı bir şekilde aktarılması onların sözel, düşünsel gelişimlerine ve öğrenmelerine de katkı sağlar. Topluma duyarlı düşünen, sorgulayan, bilgili kişilerin yetiştirilip topluma dahil olabilmesi açısından da çocukların erken çocukluk döneminden itibaren nitelikli kitaplarla karşılaştırılması son derece önemlidir (Sever, 2008).

Dünya üzerinde pek çok insan doğal afetlerden etkilenmektedir. Doğal afetler toplumları etkileyen, maddi ve manevi kayıplara yol açan ve hayatın olağan akışını olumsuz etkileyen doğa olaylarıdır. Doğal afetler, toplumlarda izi geçmeyecek, yıkıcı hatta yaşanan yeri tamamen yok edecek kadar zarar verebilecek düzeylerde gerçekleşmektedir. Türkiye’de doğal afetlerden sıkça etkilenen, mal ve can kaybı yaşayan ülkelerdendir. Bu yüzden çocuklara doğal afetlere karşı farkındalık kazandırılması ve onların bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Akman ve Yıldırım, 2022).

Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli 7.6 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. 11 şehrin ciddi anlamda etkilendiği

depremde birçok can ve mal kaybı yaşanmıştır. Depremden etkilenen bireylerin sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte Unicef'in yayınlamış olduğu basın bültenine göre (2023) Türkiye'de 4.6 milyon çocuğun depremde olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Çocukların dil ve bilişsel gelişimi yetişkinler kadar gelişmiş olmadığı için duygularını tam ifade edememeleri, onların doğal afetlerden daha az etkilendiklerini göstermez. Aksine, çocuklar doğal afetlerin olumsuz yönde etkilendiği en savunmasız ve en hassas doğal afet mağdurlarıdır (Karabulut ve Bekler, 2019). Buna bağlı olarak Türkiye'de pek çok doğal afet yaşanabileceği için çocukların konu hakkında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir (Erdoğan, 2009). Resimli çocuk kitapları bu açıdan bakıldığında çocukların hayatlarında önemli bir rol oynayan ve onlara belirli temalar hakkında bilgiler veren materyallerdir. Çocuklar yaşamlarının ilk yılları olan okul öncesi dönemde yaşanan olaylara ve çevrelerine farklı noktadan bakmaktadırlar (Russell, 1994). Erken çocukluk döneminde özellikle doğa ve fen bilgisi konularının çocuklara anlatılması ve bilgi verilebilmesi adına resimli çocuk kitaplarının çocukları öğrenmeleri için hem motive edici hem de eğlendirici özellikleri vurgulanmaktadır (Balat ve Önkol, 2017). Dolayısıyla doğal afetler konusuna ilişkin çocukların bilgi ve farkındalıklarının artırılmasında resimli çocuk kitaplarının kullanılması önerilebilir.

Resimli çocuk kitapları çocukların gelişim düzeylerine uygun konuları içeren, öğrenirken eğlendiren, gelişim alanlarını destekleyen ve gelişimsel süreçlerine katkıda bulunan materyallerdir (Dilek, 2017). Resimli çocuk kitaplarının öğreticilik işlevini doğal afetler konusunu işlerken kullanmak doğru bir seçim olabilir. Doğal afetler konusunda farkındalık ve ilgi oluşturmak için resimli çocuk kitapları kullanılabilir. Bu sebeple çocuklar için ebeveynlerin ve öğretmenlerin kullanabileceği resimli çocuk kitaplarının belirlenmesi önemlidir. Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda yer alan doğal afetler konusunun belirlenen değişkenlere göre doğal afet konusunu işleme durumlarının incelendiği bu çalışma kitaplarda konunun işlenmesi yönüyle önemini artırmıştır.

Türkiye'de erken çocukluk dönem çocuklarına hitap eden resimli çocuk kitaplarını çeşitli temalar açısından inceleyen araştırma bulunmaktadır. Resimli çocuk kitaplarında konu bakımında daha çok değerler (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014), şiddet ve korku öğeleri içirme (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009), fene yönelik kavram içirme (Yılmaz Genç ve Özen Uyar, 2016), çocuk edebiyatı ve kültürel

ögeler içirme (Dedeoğlu vd., 2021), toplumsal cinsiyet rolleri üzerine (Bahçeli Kahraman ve Özdemir, 2019), temel kavramların yer almasını içeren (Kılıç vd., 2017) konular çerçevesinde hazırlanmış araştırma örneklerine rastlanmıştır.

Alanyazında belirtildiği ve görüldüğü üzere yukarıda bahsedilen resimli çocuk kitaplarının değerlendirilmesine yönelik birçok araştırma olmasına rağmen "doğal afetler konulu" resimli çocuk kitaplarının incelenmesini içeren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum göz önüne alındığında bu çalışmada Türkiye’de basılan resimli çocuk kitaplarının doğal afetler ile ilgili konular işlemeleri, erken çocukluk dönemi çocuklarına uygunluğu ve bilinçlendirme durumlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Resimli çocuk kitaplarının doğal afetler konusunu işleme durumu nasıldır?

1.3. Alt Problemler

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Doğal afetler konulu resimli çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri nelerdir?
- Doğal afetler konulu resimli çocuk kitaplarında resimlendirme özellikleri nelerdir?
- Doğal afetler konulu resimli kitapların içerik özellikleri nelerdir?
- Doğal afetler konulu resimli kitapların dil özellikleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde yer alan resimli çocuk kitapları dil öğrenmede, kavram gelişiminde, düş gücünün gelişiminde ve okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Ulferts vd., 2019). Resimli çocuk kitaplarının kullanım amacı göz önüne alındığında, bu kitaplar resimlendirmeleri, karakterleri ve olay örgüsü özellikleri yardımıyla kazandırılmak istenen konuyu doğrudan veya dolaylı olarak işlemektedir. Bu sebeple içerik, resim ve metin yönünden zenginleştirilen resimli çocuk kitapları belirlenen konuyu çocuklara etkili bir biçimde anlatıp, bu konuların kitaplar aracılığıyla çocuklara aktarımını desteklemektedir (Saracho ve Spodek, 2010).

Bu bilgilerden hareketle araştırma kapsamında literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taramasında resimli çocuk kitaplarının özellikle doğal afet konusu ile doğrudan ilişkisinin detaylı bir şekilde inceleme sürecinden geçirildiği bir örneğe rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırma, resimli çocuk kitapların da doğal afetler konusunu işleme ve doğal afetler konusuna yer verme durumlarını incelemek amacıyla hazırlanmış olup, bundan sonra hazırlanacak araştırmalarda doğal afetler konusunu içeren resimli çocuk kitaplarının önemini vurgulayacak ve bu konudaki farkındalığı artıracaktır. Bu kapsamda araştırmaların ilgili literatürde önemli bir boşluğu dolduracağına ve ilerideki ilgili çalışmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Çocuğun doğduğu andan itibaren çevreye uyum sağlayabilmesi onun için zor ve uzun bir süreci temsil etmektedir. Çocuk, yaşamı boyunca girdiği her çevrede yeni bir uyum süreci yaşamakta ve yeni olaylarla, problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problem, olay ve durumlara örnek olarak dünya üzerinde yaşanan pek çok doğal afetlerin olduğu ve çocukların bu durumdan çok fazla etkilenen kesim olduğu söylenebilir (Kalaycıoğlu, 2012).

Bireylerin, toplum ve devletin önüne geçilemeyen afetlerin zararlarını en aza indirmesinde eğitim temel bir araç olarak belirlenmiştir (Cvetković, 2015). Afet eğitimi, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılabilecekler hakkında farkındalık ve ilgi uyandırarak risk algısını ve afet hazırlıklarını etkilemektedir (Adiyoso ve Kanegae, 2012). Risk yönetiminin sağlanabilmesi için afet eğitiminin sürdürülebilir olması önemlidir (Asharose vd., 2015).

Afet eğitiminin sağlanabilmesi ve çocukların doğal afetler konusunda karşılaştıkları problemlerle ilgili tecrübelerin edinilmesi için en faydalı yöntemlerden biri çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun resimli çocuk kitaplarının seçimidir. Çocuğun gelişiminde birçok etken olmasına karşı resimli çocuk kitapları çocuğun problemlerle, olay ve durumlarla baş edebilmesi için önemli bir araçtır (Kalaycıoğlu, 2012). Çocuğun gelişim dönemleri içerisinde yaşadığı olumlu ve olumsuz durumlara karşı resimli çocuk kitaplarının öneminin yadsınamaz bir araç olduğu ilgili literatürde de belirtilmektedir (Gönen ve

Veziroğlu, 2013). Resimli çocuk kitapları çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimi açısından büyük katkı sunmaktadır.

Resimli çocuk kitapları çocukların karşılaştıkları kavramları kitapta yer alan resimlemeler sayesinde zihninde canlandırma fırsatı vermesi ve kavram gelişimini desteklemesi açısından erken çocukluk dönem çocuğunun bu dönemde anlamlandırması zor olan kavram ve kelimeleri zihinsel olarak tanımlamasına destek olmaktadır (Güngör, 2022). Bu sebeple araştırmada gerçekleştirilecek incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu noktada çocukların da büyük oranda etkilendiği doğal afet olgusunu anlatabilmek ve doğal afetlerle nasıl yaşanacağını öğretebilmek adına resimli çocuk kitapları önemlidir. Bu araştırma ayrıca Türkiye’de doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının azlığı ve literatürde bu konuda herhangi bir incelemenin olmaması nedeniyle de önem arz etmektedir.

1.6. Sayıtlar

1. Bu çalışmada “Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Kullanılan bu formun kitaplarda yer alan doğal afetler konusunu işleme durumlarını ortaya koymaya uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Doğal afetler konusunu içeren tüm resimli çocuk kitaplarına ulaşıldığı varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Doğal afetler konusunu içerdiği belirlenen ve herkes tarafından erişilebilecek nitelikte olan 20 resimli çocuk kitabı ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma bulguları, araştırma kapsamında geliştirilen ve kullanılan "Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu" ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Doğal afet: İnsanların önüne geçemediği, önleyemediği sel, fırtına, deprem, dolu gibi felaketlerin hepsi; tabii afet, katastrof (TDK, 2024).

Resimli Çocuk Kitapları: Çocuklar için hazırlanan bol resimli, az yazılı, büyük ve renkli resimleri olan hikayelerdir (Gül, 2017).

Okul Öncesi Dönem: 0-6 yaş çocukların bedensel, psiko-motor, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemi ifade etmektedir (MEB, 2024).

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ

Bu bölümde doğal afet kavramına ve bu kavrama ait alt başlıklara yer verilmiştir.

2.1. Doğal Afetler

Doğa kendi içerisinde belli bir düzendedir. Bu düzen içerisinde farklı doğa olaylarını barındırmaktadır. Bu doğa olayları doğanın normal seyrinde ortaya çıkan olaylardır. Bu olayların normal seyrinde ilerlemesi yeryüzüne su kaynağı, enerji kaynağı gibi olanaklar sağlar. Bu sayede canlı yaşamı ve doğa düzeni devam eder. Doğal afetler can ve mal kaybına sebep olması panik ve korkuya yol açması nedeniyle doğaüstü durumlar gibi gözüktüyorsa da aslında doğanın dengesi için gerekli olan doğaüstü olmayan olaylardır (Uygun Seven, 2022). Afetin tanımı yaşayan kişi ve eşyalarda bıraktığı etkiler ile birleştirilerek yapılmaktadır. Bu sebeple doğal afetle ilgili literatürde pek çok tanım bulunmaktadır.

BM (1992)'nin afet tanımında afet; etkilediği kişilerde fiziksel hasarlara, maddi ve manevi hasarlara yol açan ve etkilenen kişilerin yaşamını derinden etkileyen ve etkilediği toplumların imkanlarıyla baş edemediği; doğal, teknolojik veya insane kaynaklı yaşanan her türlü olay olarak tanımlanmaktadır.

Afetle ilgili belirtilen başka bir tanım; insanların ve eşyaların tehlikeyle karşılaşarak başa çıkma konusunda yetersiz olması durumuna denilmektedir. Afetler bir anda ve ağır gelişen olaylar olarak tanımlanmaktadır. Depremler, salgınlar, volkan patlamaları, çığ, tsunami, toprak kayması, yangın vb. olaylar ani gelişen afetlerdendir. Küresel ısınma, şiddetli soğuklar, kıtlık ve kuraklık vb. gibi olaylar ise yavaş gelişen afetlerdir (Twigg, 2015).

Doğanın düzenin bozulması ve yaşamı aksatan yönlerinin üzerinde yaşayan canlı ve cansızları olumsuz etkileyen afetlere doğal afetler denmektedir. Doğal afetler doğanın bozulmasından kaynaklı her geçen gün etkisini ve şiddetini arttırarak oluşmaya devam etmektedir. Bu oluşum bulunduğu toplumun sosyal, kültürel, ekonomik faaliyetlerini aksatıp, can ve mal kayıplarına neden olabilmektedir (Kadıoğlu, 2020).

Turan ve Kartal (2012)'a göre yeryüzünde çeşitli doğa olayları oluşmaktadır. Bu doğa olayları, tabiatın beklenildiği gibi bir parçasıdır. Ancak zaman zaman bu doğal dengenin bozulması ve bu bozulmanın performans ve sonuçların artmasının sonucu olarak etkilenen insanlar bu doğa olaylarını "afet" olarak adlandırmıştır. "Afet" kavramının kökeni Arapça olup, çalışmalarda bu terime dair birçok tanım görülmektedir. Afetler, dünya üzerinde yaşayan canlıların yaşamını derinden etkilemesiyle ortaya çıkan olaylar olarak bilinirler.

Türk Dil Kurumu (2021) afet için “Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” tanımlamasını yapmıştır. Ülkemizde afet konusu ile doğrudan alakalı olan T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi (AFAD) ise toplumun tümünü veya toplum içerisinde yer alan belirli kesimi etkileyen, yaralanmalara, can veya mal kaybına sebep olan, sosyal anlamda da dezavantajları ortaya çıkaran, yaşamı veya bireylerin faaliyetlerini aksatmaya sebep olan veya durduran doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylar olarak adlandırılmaktadır (AFAD, 2020).

AFAD (2020)'a göre gerçekleşen bu doğa olayları belli kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma doğrultusunda afetler; yavaş oluşan afetler ve aniden oluşan afetler olarak iki gruba ayırmıştır.

Yavaş oluşan doğal afetler; şiddetli soğuklar, kuraklık, kıtlık vb.

Aniden oluşan doğal afetler; deprem, seller, su taşkınları, toprak kaymaları, kaya düşmeleri, çığ, fırtınalar, hortumlar, volkanlar, yangınlar.

Dünya üzerinde her sene yaklaşık 45 bin insan yukarıda bahsedilen doğal afetlerden ötürü hayatını kaybetmektedir. Bu rakamlar bazen 4 milyona yaklaşırken (1931) bazen de (1979) 10 binin altında kalsa da etki alanı yüz milyonlarca insan yansımaktadır (Sarıkoca ve Topçu, 2024). Türkiye’de de yukarıda bahsedilen birçok doğal afet yaşanmaktadır. Bu nedenle can ve mal kaybına yol açan eğitim, sosyal, siyasi ve ekonomik etkileri yüksek bazı temel afet türlerini bilmek gereklidir.

AFAD (2020)'nin doğal afet türleri sıralamasından alınan başlıklar doğrultusunda doğal afet türleri aşağıda açıklanmıştır.

2.1.1. Deprem

Depremler, yer kabuğunun altında meydana gelen kırılma sonucu ortaya çıkan ve bu kırılmanın etkileri sonucunda görülen doğa olayıdır. Türkiye konumu nedeniyle birçok fay hattının bulunduğu bölge içerisinde ve bu durum bölgeyi depremlere karşı hassas hale getirmektedir. Deprem bölgelerine yakın noktalarda hasara yol açabilir ve bu hasarlar depremin büyüklüğü ve yerleşim yerine olan uzaklığı ile artmaktadır (Gülelçin, 2020). Bu kapsamda depremler yer altında herhangi bir yerden başlayarak varlığını yeryüzünde hissettirmektedir. Bu hissettirmenin belli başlı bir etkisi vardır. Bu etkiye deprem şiddeti denilmektedir. Bu şiddet kişiler ve kişilerin yaşadıkları çevreye verilen hasarın ölçümüdür. Depremin büyüklüğü, şiddeti ve çevrede bulunan yapıların depreme karşı gösterdiği dirence bağlı olarak değişiklik göstermektedir (AFAD, 2019).

Dünya tarihine bakıldığında oluşan depremlerin büyük kısmı nedenlerine göre sınıflandırılmaktadır. Tektonik depremler levhaların hareketi sonrasında oluşan depremlerdendir. Dünya üzerinde oluşan depremlerin %90'ı bu grup içerisinde. Tarih boyunca oluşan depremlerde hayatını kaybeden kişi sayısı milyonları bulmaktadır. Kaydedilen en eski deprem 365 yılında Girit'te kaydedilmiştir. Şiddeti bilinmemekle birlikte can kaybının 50 bin civarında olduğu belirlenmiştir. Bazı depremler tarihte çok büyük maddi ve manevi kayıplara neden olmuştur, 1556 yılında Çin'in Şançi eyaletinde meydana gelen büyük depremde 830 bin kişi vefat etmiş, eyalette yok olan yerleşim yerleri olmuştur. Çin, Japon, Sovyet ve Amerikan sismologlar, 1960'ların ortalarına gelindiğinde depremin oluşumunu deprem olmadan belirlemek için çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu konuda sağlanan ilerlemeler olmasına rağmen, depremlerin zaman, yer ve şiddetinin tam ve net bir biçimde önceden öğrenilebilmesine ilişkin bir yöntem geliştirilememiştir (İşçi, 2008).

Coğrafi konumu itibariyle deprem kuşağı üzerinde yer alan Türkiye, deprem kuşağı üzerinde büyük nüfuslara erişmiş ve bu bölgelerde yaşam alanları inşa etmiştir. Türkiye, tarihi boyunca pek çok yıkıcı deprem ile karşılaşmış ve bu depremler sonucunda can ve mal kayıpları görülmüştür. Türkiye, Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı jeolojik açıdan aktif 3 büyük fay hattı üzerinde yer almaktadır. 1939 yılında Erzincan'da meydana gelen

ilk depremde şimdiye kadar pek çok şiddetli depremlerin olduğu belirlenmiştir (Karazincir, 2024). Özellikle Erzincan (1939) (Büyükölük: 7.9, Can kaybı: 32.962), Kocaeli (Gölcük) (1999) (Büyükölük: 7.4, Can Kaybı: 17.479) ve Kahramanmaraş (2023) (Büyükölük: 7.7 ve 7.6 Can Kaybı: Yaklaşık 51.000) depremlerinin can ve mal kayıpları konusunda ciddi seviyelere ulaştığı görölmüştür (Peker ve Şanlı, 2022).

Türkiye depremler konusundaki ilk önlemini 1999 yılında büyük kayıplar yaşanmasına sebep olan Marmara Depremi sonrasında alıp, mevcut yasal düzenlemeleri revize ederek önemli değışimler gerçekleştirmiştir. 1999 depreminden on yıl sonra 2009 yılında koordineli olabilmek için AFAD adı verilen “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” kurulmuştur. Afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasındaki çalışmaları afet olasılığını ve afet yönetimini hedefleyen AFAD, kamu kurumları ile sivil toplum örgütlerini işbirliği içerisinde alarak afetlere en kısa sürede müdahale edebilmeyi amaçlamıştır (Çilingir ve Azimli, 2020). Doğal Afetler Sigorta Kurumunun (DASK) 2000 yılında kurulması da bu yolda atılan önemli bir adım olarak görölmektedir. Zorunlu deprem sigortasının uygulanması ve kapsamı, 2012 yılında çıkarılan 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ile genişletilmiş ve az da olsa afet sonrası oluşan zararlar neticesinde etkilenen bireylerin zararları hafifletilmeye çalışılmıştır. Bu sayede afet sonrası oluşacak zararlara karşı hem maddi açıdan tedbir alınmış hem de kişilerin deprem konusunda farkındalığının artması sağlanmıştır (Dalkılıç ve Kırkağaç, 2024). Deprem sorununa ilişkin eğitim alanında da yapılan bazı düzenlemeler görölmüştür. Yaşanan depremin etkisiyle çocukların yaşadıkları bu olumsuz durumla baş edebilmesini sağlayan ve farkındalık kazandıran en büyük yaşam alanı olan eğitim ortamlarında bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Depremler, her alanda olumsuz etki ve aksamaya sebep olduğu gibi eğitim öğretim hizmetlerinde de olumsuz etkilere ve aksamalara neden olmuştur. Bu aksaklıklar arasında yer alan fiziki ortamın zarar görmesi ile birlikte hem öğretmen hemde öğrenciler, öğretme-öğrenme aşamasında sorun yaşamaktadır (Yıldız, 2000). Özoruç ve Dikici Sığirtmaç tarafından yapılan çalışmada (2024) öğretmenlerin deprem sonrasında okula dönüşte eğitim süreçlerinde daha çok oyun etkinliklerine yer verildiği görölmüştür. Yine aynı çalışmada eğitimcilerin depremde sonra çocukların isteklerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak planlama yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu süreçte deprem konusunda

farkındalık ve ilgi arttırmak için hayat üçgeni, çok-kapan-tutun, deprem çantası hazırlama ve deprem anında neler yapılacağı ile ilgili etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Buradan hareketle çocuklar için kriz yönelimli etkinlikler planlamasının önemine ulaşılmıştır. Aydoğdu ve Fofana (2023); Seiden vd. (2021), okul öncesi dönemde çocuklara verilecek deprem eğitimlerinin depremle baş etmede uzun vadede etkili olacağını belirtmişlerdir. Sakarya ve Kavut (2023), deprem sonrasında eğitim ile ilgili atılan adımların ani durum karşısında alınan doğaçlama kararlar olduğunu belirlemişlerdir. Bu kararlar Türkiye'de 6 Şubat 2023'te gerçekleşen depremden ötürü eğitim kurumlarının açılışının ertelenmesi, depremden üst düzeyde etkilenen bölgelerde okulların 27 Mart'a kadar aşamalı olarak açılması, MEB'in 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı ikinci döneminde yaşanan depremden dolayı kimsenin devamsız sayılacağı açıklaması örnek olarak verilebilmektedir. Ayrıca, Liseye Giriş Sınavı (LGS) ve Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı (YKS) sınav konularının sınırlandırılması da deprem sonrasında eğitim alanında alınan kararlardandır.

2.1.2. Sel

Temel nedeni kuvvetli ve uzun süren yağış sonrasında su kanallarından, yan derelerden vb. şeylerinde etkisiyle birlikte bir anda ortaya çıkan ve içeriğinde sert maddeler bulunan büyük su kütlelerinin 'sel' olduğu bilinmektedir. Eriyen karlar, drenaj kanallarının tıkanması gibi benzer gerekçelerin sel oluşturabileceği bilinmektedir (Emanet, 2018). Sel, çöl ve tropikal alanlar da ortaya çıkabileceği gibi, Dünya'nın hemen her yerinde ortaya çıkabilmektedir. Seller doğanın kendini koruma mekanizması içinde gelişen olaylardır (Disse vd., 2020). Özellikle 20.yy'ın sonlarında hızlı ve bilinçsiz şehirleşme, küresel iklim değişikliğiyle beraber etkili sağanak yağışlar sel ve taşkın riskini dünya genelinde arttırmıştır (IPCC, 2023).

Dünya üzerinde yaşanmış bazı sel baskınları incelendiğinde Boston'da 1919 yılında olan sel felaketinde 21 can kaybı olmuş, sel felaketi sonucunda 10 milyon litrelik pekmez deposu zarar görünce tüm şehri pekmez basmış ve bu sebeple Pekmez Seli olarak belirtilmektedir (Atabey, 2022). Çin'de ise Yellow River (Sarı Nehir) tarihi boyunca defalarca sele sebep olmuştur. Tarihe geçen sellerin çoğunluğu bu bölgede meydana gelmiştir. Bunun sebebi ise, Moğolistan'da donan su kalıplarının nehri doldurarak tıkanmasıdır. Ve bunun yanı sıra nehrin sarılığının

da nedeni olan kilin yoğun bir şekilde bulunmasıdır. 1931 yılının Temmuz ve Kasım ayları arasında yağın yağmurlar ile bir kez daha taşın Yellow River (Sarı Nehir), toplamda 87 bin km² 'lik alanı yok etmiş ve tam 3,7 milyon insanın can kaybına neden olmuş ve 80 milyon insanın da evsiz kalmasına neden olmuştur. Çin'de 1938 yılında yine Yellow River selinde 500 bin kişi ölmüştür. Venezuela Vargas'ta 1999 yılındaki selde ise 20 bin kişi vefat etmiş; fırtınalar, seller ve kasırgalar Venezuela'nın Vargas şehrini yerle bir etmiştir. Pakistan'da 2010 yılında olan sel felaketinde ise 2 bin kişi ölmüştür. Avustralya Queensland'da olan selde ise 35 kişi hayatını kaybetmiştir (Blöschl vd., 2015).

Sel Dünya'da ve Türkiye'de çabucak afete dönüşmesinden dolayı mal ve can kaybına neden olmaktadır. Seli oluşturan etkenler; büyüklüğü, yerin klimatolojik-meteorolojik, jeolojik-jeomorfolojik, biyolojik özellikleri ve insanların müdahaleleri ile doğrudan ilişkilidir (Lane, 2017).

Türkiye coğrafi ve kültürel özellikleri ile birlikte, sosyo-ekonomik nedeniyle de sel afetinin fazlaca yaşandığı bir ülkedir. Yaşanan seller zaman zaman afet boyuna varabilecek düzeydedir. Bu afetin %51'i ilkbahar sonları ve yaz başlarında görülürken kalan büyük bir kısmı kış, çok az bir bölümü de sonbahar aylarında karşımıza çıkmaktadır. Sel olayının en fazla görüldüğü bölgeler ise sırayla; Karadeniz, Akdeniz ve Marmara Bölgeleridir. Belirtilen bölgelerde sellerin %52'si yaşanırken, %48'i diğer bölgelerde görülmektedir (Özcan, 2006). Türkiye'de sel felaketlerine ait verilerin Cumhuriyetin ilk yıllarında kaydedildiği bilinmektedir. Manisa, Denizli ve Bozdoğan'a çok fazla yağmur yağması sonucunda 3.500 dönüm arazi, 10.500 çuvallık üzüm hasar almıştır. Meydana gelen seller, yol üstündeki ağaçları, büyük taş parçalarını sürükleyerek göürmüştür. Yaşanan bu afette bir kadın, bir asker, iki çocuk, iki öküz ve bir eşek boğularak can vermiştir. (Çanak, 2015). Yine Tarım Sigortaları Vakfının verilerine Ağustos 1999 depremini dahil etmeden son 10 yılda yaşanan doğal afetlerden 390 bin civarında can kaybı yaşandığı belirtilmiştir. Bunun %58'inin sebebi sel ve taşkınlarla bağlıdır. Son yıllarda yaşanan iklim değişikliğinin ve bilinçsiz kentleşmenin bir sonucu olarak sel baskınları ve ardından da kuraklık meydana gelmektedir (Gönüllü, 2010).

Sel konusunda riskli bir konumda olan Türkiye'de bu konu kapsamında bazı eğitsel çalışmalar da yapılmaktadır. Bunlardan çarpıcı olanı Trabzon'da DSİ

(Devlet Su İşleri)'ye bağlı müdürlükçe kurulan Taşkın Müzesi'dir. Şenel Çoruhlu vd., (2024), Dünya'nın ilk interaktif müzesi olan Taşkın Müzesinin interaktif içeriklerinin öğrencilerin sel ve taşkın ile ilgili bilgi almaları ve farkındalık kazanmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Müze içerisinde yer alan taşkın aktivasyon kısmında çocuklar taşkın afetinin nedenlerini somut bir şekilde görebilmektedir. Bu aktivasyon sayesinde çocuklar afetin nedenlerini öğrenebileceği gibi alınabilecek önlemleri de öğrenmektedir. Yine Aslan ve Gangal çalışmalarında (2023), tematik bir müze olan Taşkın Müzesi'nden bahsetmektedir. Çalışma kapsamında Taşkın Müzesi gezisi öncesinde öğretmen adayları tarafından müze ve doğal afetler hakkında detaylı bilgi edinme beklentisinin en sık belirtilen ifade olduğu belirlenmiştir. Müze gezisinin çocuklara taşkın konusunda farkındalık yaratacak etkinlik önerilerine sahip olması ve çocukların bu afet konusundaki deneyimlerini çeşitlendirebilmek konularında öğretmen adaylarının görüş birliğine vardığı gözlemlenmiştir.

2.1.3. Çığ

Dağların yamaçlarında bulunan kar kütlelerinin yamaç dengesinin doğrudan veya dolaylı bir kuvvetin etkilemesi sonucuyla kar kütlelerinin yamaç aşağısına birden ve hızlı olarak akması hareketine 'çığ' denilmektedir (AFAD, 2018). Çığlar ulaşımın aksamasına, üretimde durgunluğa, maddi ve manevi kayıplara, o bölgede yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayamamasından dolayı göçüne sebep olmaktadır. Bu afet sonucu etkilenen insan sayısı Türkiye'de ve dünyada oldukça fazladır (Kadioğlu, 2012).

Günümüzde kış turizmi, kış sporları ve kış aylarından ulaşımında rahatlık sağlayan demiryolu ve karayolunun da yaygınlaşmasıyla çığ afetinin sayısında da artış olmuştur. Dünya genelinde çığ afetinden kaynaklı yıllık ortalama 250 kişinin yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Çığ felaketi ile ilgili geçmiş veriler incelendiğinde her yıl birkaç kişi ile toplamda 20 bin kişi aralığında yaşam kaybı yaşandığı bilinmektedir. (AFAD, 2015). Dünyada yaşanan en eski ve en büyük çığın 1916-1917 yıllarında Birinci Dünya Savaşı sırasında Avusturya-İtalya'da yaşandığı belirtilmektedir. Yaşanan bu afetler sonucunda 40 bin ile 80 bin arasında asker öldüğü düşünülmektedir. Aralık 1916 ayında yaşanan çığ olayında 10 bin kişinin öldüğü tahmin edilmektedir. 1970 yılında Peru'da yaşanan deprem

sonucunda tetiklenen büyük kar yığını, 18 km uzunluğundaki bir çığ patikasında saatte 350 km'lik bir hızla giderek geneli kırsalda olan 20 bin'den fazla kişinin ölümüne sebep olmuştur (Nagarajan, 2014).

Türkiye'de ise yaşanan çığ afetinin diğer afetlere oranla sayısının az olduğu bilinmektedir (Karaca vd., 2018). Çığ afeti için alınabilecek en iyi önlem çığdan uzak durmaktır. Çünkü diğer afetlere göre yaşanabilecek can ve mal kaybının önüne geçilebilmesi, tehlikenin giderilebilmesi ve gerçekleştiğinde de kurtulma olasılığının düşük olması nedeniyle, çığdan uzak durmak alınabilecek en iyi önlem arasında yer almaktadır (Kadioğlu, 2015). Bu önlemin yanı sıra çığ oluşabilecek bölgelerin hassas şekilde belirlenmeside diğer bir önlemdir. Daha sonra bu alanlarda herhangi bir etkinliğe veya turizm faaliyetine kısıtlanma getirilmesi veya hiç yaptırılmaması uygun olacaktır (Öcal, 2022). Bunlara ek olarak etkilerinin can ve mal kaybına direkt yol açtığı çığ afeti için çığ eğitimi almanın önemi yadsınmaz bir gerçektir.

Çığ eğitiminin kişilerde farkındalık oluşturup oluşturmadığının tespitini yapmak için Ian McCammon (2009), çalışmasında; çığ eğitimi alan çığ mağdurlarının üçte birinden fazlasının çığ ile rekabet edebildiğinden bahsetmektedir. “Çığ eğitimi gerçekten bir fark yaratır mı?” sorusu ile 344 çığ eğitimi ve mağdur davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve çığ eğitimi alan mağdurların aslında daha az risk aldığını tespit etmiştir. Temel olarak örgün eğitim alan mağdurlar kendilerini çığ farkındalığı olmayanlar da dahil olmak üzere diğer gruplardan daha fazla tehlikeye maruz bıraktıkları görülmüştür. Bu çalışmadan hareketle verilecek çığ eğitimlerinin yetişkin ve çocukları da kapsamının gerekliliği görülmektedir. Çığ eğitimleri sayesinde hem bireylerin hem de çocukların çığ afeti konusunda farkındalık oluşturabileceği düşünülmektedir.

2.1.4 Heyelan

Heyelan çeşitli arazilerde, topraklarda ve kayalık bölgelerde görülebilen doğa olayıdır. Bazı dik ve derin yamaçlı olan bölgelerde heyelanların daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bölgelerde yamaçların en üstünde ve en altında bulunan kısımlar, şehir atıkları için kullanılan yerler ve tepeliklere yapılan plansız yerleşim alanlarıdır (Uygun Seven, 2022). Yavaş ve uzun süreli gerçekleşebilecekleri gibi

aniden ve çok hızlı bir şekilde de ortaya çıkabilen heyelanlar coğrafya üzerinde aşınma dışında önemli izler bırakmaktadır (Baltacı, 2010).

8 bin yıl Storegga Slide'de toplam 3500 km alanda ve kalınlığı 32 metre günümüzde İzlanda kadar büyük bir alanda büyük bir heyelan meydana gelmiştir. Bu heyelanın dünya tarihinin en büyük heyelanı olduğu düşünülmektedir. Gerçekleşen heyelan sonrası belli kesimlerde tsunamilere neden olduğu gözlemlenmiştir (Di Maio vd., 2014).

Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde önemli derecede ve sürekli olarak etki gösteren heyelanlar birinci sırada Karadeniz Bölgesinde ikinci sırada ise Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesinde görülmektedir (Horzum, 2024). Veriler incelendiğinde heyelan afetinin en çok görüldüğü illerin birinci sırasında 1517 olayla Trabzon alırken, ikinci sırasında 1319 olayla Rize, üçüncü sırasında 939 olayla Erzurum ve son olarak dördüncü sırada ise 913 olayla Giresun yer almaktadır. Bunların yanı sıra heyelan 6 heyelan olayıyla en az Kırklareli'nde yaşandığı görülmektedir. Belirtilen şehirlerde yaşanan 23041 heyelan olayı, ülke genelindeki heyelanların %21'ine karşılık gelmektedir (AFAD, 2018). Araştırmalara göre, 2007-2018 yılları arasında dünya genelinde toplam 4153 doğal afet oluşmuştur. Bu afetlerden hemen hemen 2.2 milyar insan etkilenmiştir. 681101 can kaybı ve 945 milyar dolar kaybına neden olan doğal afetler içerisinde heyelanlarda yer almaktadır. Belirtilen yıllar arasında oluşan 193 heyelan olayı sonucunda 10059 kişi hayatını kaybetmiştir. Türkiye'de ise 1929-2018 yıllarında oluştuğu belirlenen 357 heyelan olayının neticesinde 1291 kişinin öldüğü belirlenmiştir (Fidan, 2019).

2.1.5. Kuraklık

Kuraklık, yağışların çok uzun seneler göz önüne alındığında geçmiş senelerden daha az yağış olması nedeniyle herhangi bir yer ve zamanda ortaya çıkan yaşayan canlı ve cansız ekosistemleri etkileyen, ekonomik kayıplara neden olan afet türüdür. Çevresel şartlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Kaplukan, 2013). İnsan faaliyetlerinin birçoğunun su kaynaklarına bağlı olması sebebiyle toplum ve ekosistem üzerinde kuraklığın ciddi etkileri bulunmaktadır (Guardiola vd., 2011). CRED (Afetlerin Epidemiyolojisi ve Araştırma Merkezi) verilerine göre (2020), kuraklığın gelişmiş ülkelerde ekonomik anlamda etkileri ortaya çıkarken, sosyal

etkileri olarak tarımın yoğun olduğu ve genellikle gıda eksikliği yaşanan yerlerde daha çok ortaya çıktığını belirlemiştir. Buna örnek olarak, 1980'li yıllarda Afrika'da ortaya çıkan şiddetli kuraklık sebebiyle yarım milyon insan yaşamını yitirmiş ve kuraklık durumundan ortalama 40 milyon insanın olumsuz etkilendiği belirlenmiştir (Dai, 2011). Yine ekonomik kayıp noktasında Hyndman ve Hyndman (2014) çalışmalarında 1988-1989 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde oluşan kuraklıkla bağlantılı olarak 40 milyar ABD dolarını aşan ekonomik kayıpların olduğu konusunda tahminlerini belirtmiştir. Bunun yanında Flörke vd., (2011), 2003 yılında Orta ve Batı Avrupa'da 12 milyar Euronun üstünde bir ekonomik kaybın bulunduğu ve buna yaşanan şiddetli kuraklığın neden olduğunu belirtmişlerdir.

Kuraklık, geçmişten günümüze Türkiye'nin konumu itibari ile de birçok noktada önemli etkilere sahip olan bir doğal afettir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde 16. yüzyılın sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda ve hatta Batı Akdeniz'de yer alan ülkelerde oluşan kuraklık sonucunda kıtlık yaşanmıştır (Lu, 2018). Dolayısıyla kuraklık Türkiye'nin yer aldığı coğrafya içerisinde birçok alanda etkisini gösteren bir afet türüdür.

Aniden ortaya çıkan doğal afetlere (deprem, sel, tsunami vb.) kıyasla kuraklık kişiler açısından daha az önemsenen bir doğal afet türü olarak görülebilir. Bunun sebebi, kuraklığın etkilerinin deprem veya sel gibi afetlerin etkilerine nazaran anında görülebilir veya doğrudan hissedilebilir olmamasından kaynaklanmasıdır. Fakat, ağır ağır ve aşama aşama olarak ortaya çıkan kuraklığın etkileri topluma, çevreye ve ekonomiye geniş ve ciddi zararlar oluşturabilmektedir (Heathcote, 2013).

2.1.6. Tsunami

Tsunami, büyük suların içerisinde meydana gelen deprem, bu suyun altında oluşan nükleer patlamalar, volkanik patlamalar ve bunun sonucunda suyun içeri çökmesi, deniz tabanı zemin kaymaları, gök cisimlerinin düşmesi, büyük su kütlelerinde oluşan hortum olaylarının neticesinde denize geçen büyük bir enerji sonucunda ortaya çıkan deniz dalgasının adıdır. Doğal afetlerden biri olan tsunami, onu tetikleyen diğer doğal afetlerle birlikte ele alınarak araştırılması gereken afet türlerindendir (Sambah ve Miura, 2019).

Dünya üzerinde 1990 yılından önce yaşanan tsunamilerin su altı depremlerinden ve özellikle Pasifik Okyanusu'ndan kaynaklandığı görülmüş ve can kaybının önüne geçebilmek için bir erken uyarı sistemi hazırlanmıştır. Fakat asıl 1990'larda yaşanan 14 büyük tsunami sonucunda can kaybının ve ekonomik buhrana sebep olması sebebiyle tsunaminin çok tehlikeli boyutlara ulaşabileceği bilim adamları tarafından saptanmıştır. Merkez üssü Endonezya kıyısı ile Kuzey Hint Okyanusu'nu olan ve bu bölgeleri derinden etkileyen aynı zamanda yüzbinlerce canlının ölümüne neden olan deprem sonucunda oluşan tsunaminin birden ortaya çıkabileceğini gözler önüne sermiştir (Bryant, 2014). Yapılan çalışmalarda ortalama 8.300 km kıyı şeridi olan Türkiye'de son 3 bin yılda 90'dan fazla tsunami olduğu belirlenmiştir. Tsunami Marmara Denizi ve ülkeyi çevreleyen tüm denizlerde görülmektedir. Tarihsel veri olarak bazı tsunami afetleri, 1509 ve 1894 tarihli İstanbul, 1598 tarihli Amasya, 1963 tarihli Doğu Marmara, 1939 tarihli Erzincan, 1968 tarihli Bartın depremleri sonucu meydana gelmiştir. Bunun dışında Doğu Akdeniz'de 365 ve 1303 yıllarında meydana gelen büyük depremlerin tsunamiye yol açtığı belirlenmiştir (Kandilli Rasathanesi, 2024). Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün açıkladığı verilere bakıldığında son 100 yıl içinde yaşanan 58 tsunami olayı bulunmaktadır. Bu olay sonucunda ise 260 bin civarında insanın öldüğü belirlenmiştir. Tsunami olayının en çok gerçekleştiği ülkeler sırasıyla; Hindistan, Endonezya, Maldivler, Myanmar, Sri Lanka, Tayland ve Japonya'dır (Kaida vd., 2024).

2.1.7. Yangın

Yangın, kısa zamanda can ve mal kaybına yol açan afetlerden birisi olarak tanımlanmaktadır. Küçük bir kıvılcımla başlayan yangın, kısa sürede ortaya çıktığı yeri, evleri, iş yerlerini, tarlaları ya da ormanları yok edebilecek güce sahiptir. Yangın kontrol dışı ısı, yakıt ve oksijenin birleşmesiyle gerçekleşip önlenemeyen hale gelebilmektedir (OGM, 2018). Doğal yangın ve yapay yangın olmak üzere iki ana başlıkta toplanmaktadır. Doğal yangınlar genellikle doğal olaylarla, yıldırım, volkanik faaliyetler, kimyasal tepkimeler, meteor faaliyetleri, iklim değişikliği, yangın başlatıcı bitkiler, yangın yayıcı hayvanlar gibi sebeplerden insani bir etki olmadan ortaya çıkarken, yapay yangınlar kundaklamalar, ormanda bırakılan ya da unutulmuş söndürülmemiş sigara piknik ateşi, cam ve benzeri cisimler, metal kutular,

  ler, kopan elektrik hatları ve    yakma gibi insana çözgü durumlardan da ortaya çıkabilmektedir (Koca, 2023).

Dünyada etkisi en uzun süren yangın olarak bilinen Avustralya Orman yangını Haziran 2019'da başlamıştır. Yangının yüksek sıcaklık ve aylar süren kuraklıktan dolayı oluştuğu belirtilmektedir. 240 gün süren yangın Avustralya'nın birçok bölgesini etkisi altına almış ve ortalama 8 milyon alan ile 2500'den fazla yapı kullanılamaz hale gelmiştir. 28 kişinin ve 1,1 milyarın üstünde hayvanın ölümüne neden olduğu belirlenmiştir (Davidson, 2020). Türkiye'de ise son yıllarda çok fazla orman yangını gündemde yer almaktadır.  rnek olarak, 1979 yılında Marmaris ilçesi etibelide olan orman yangını neticesinde 13.260 hektarlık orman örtüsünün k l olması, 1996'da aynı alanda ortaya çıkan yangında ise 7.090 hektar ormanlık alanın yok olmasıdır. Bunların haricinde Çanakkale ilinde de ortaya çıkan yangınlar orman yangınlarının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye'de yangınların% 97'si, Haziran-Ekim ayları yaz sıcağında oluşan kuraklık sonucunda yaşanmaktadır (Doğanay ve Doğanay, 2011).

Günümüzde yangınla mücadele birimleri tarafından yangın tespit sistemleri kullanılıyor olsa da bunun etkili biçimde müdahalede bulunmaya yarar sağladığı söylenememektedir. Ormanlık arazilerin yapıları ve yangının yayılma hızı dikkate alındığında büyük zararların önlenebilmesi için erken müdahale önem arz etmektedir (Göçmen, 2023).

2.1.8. Volkanlar

Tarihte en fazla kayba neden olduğu bilinen volkan patlaması 1815 yılında Endonezya'nın Sumbawa Adasında'ki Tambora Volkanı'nda olmuştur. Bu patlama sonucunda 100 bin kişinin öldüğü, felaket sonrasında ise volkan küllerinin ortama yayılarak güneş ışınlarını engellediği söylenilmektedir (Malalgoda vd., 2010).

Volkan patlamaları zamanı kestirilemeyen afet türlerindendir. Lavların ve havaya saçılan gazların patlamanın etkisiyle hızlı bir şekilde hareket etmesi afet esnasında canlı ve cansızların kaçışını engellemektedir. Volkanik patlamaların önlenebilmesi için felaketin yaşanabileceği yerlere uzak alanlarda yerleşim yerleri kurmak gereklidir (Sağır Yılmaz, 2023). Volkanların patlama ve püskürmeleri sonucunda ortaya çıkan lavlar, kayalar, küller ve dışarıya salınan gazlar volkanik

patlamaların afete dönüşmesine neden olmaktadır (TÜBİTAK, 2022). Yanardağın patlaması sonucu ortaya çıkan lav ve aşırı sıcaklık, yerleşim yerlerini, canlı ve cansız tüm her şeyi yok edebilmektedir. Ortaya çıkan kül ve toz bulutları ile insanların temas sağlaması insanların sağlığına zarar vermektedir. Bu patlamalar etrafında yer alan canlı yaşamını etkiler ve insanların ölümüne neden olur (Gökçekuş vd., 2018).

Türkiye’de ise 2006 yılında Hacettepe Üniversitesi ve Fransız Blaise Pascal Üniversitesi tarafından hazırlanan çalışmada aktif yanardağların olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Nemrut, Süphan, Erciyes, Ağrı, Tendürek ve Hasan Dağı’nın halen aktif özellikler taşıdığı belirlenmiştir. Özellikle Nemrut Dağı’nda yapılan sismik ağ çalışmaları Nemrut Dağı’nın volkanik bir afete sebep olma ihtimalinin bulunduğunu belirlemiştir. (Aksoy, 2010).

2.1.9. MEB Okul Öncesi Eğitim Programlarının Doğal Afet Konusunu Ele Alma Durumları

Okul Öncesi eğitim programları, çocuğun gelişim alanlarının bütüncül gelişimini kapsayan ve destekleyen aynı zamanda bu gelişim alanlarının deneyimler yoluyla kazanılmasını sağlar. Hazırlanan bu programlar aileden sonra çocuğa öğrenme konusunda yardımcı olmaktadır (Bertrand, 2012). MEB (2024)’e göre, Okul Öncesi eğitim programları çocuğu ilkokula hazırlamakta olup bu programların belirlenen hedefleri gerçekleştirme, çocuk merkezilik, çocukların bireysel gereksinimlerine uygun olma, aile katılımı ve değerlendirme gibi temel öğeleri barındırmaktadır. Eğitim programlarının etkili bir biçimde kullanılmasıyla, ilerleyen zamanda veya sonunda programların etkisinin ortaya konulmasını sağlamaktadır. Nitekim belirlenen konularda hazırlanan etkinlik ve değerlendirmeleri hazırlanan programın ne derece karşılandığı, eksik kalan yönlerin tespiti ve müdahalesi incelemeler sonucunda belirlenmektedir (Kandır ve Türkoğlu, 2015). Bu noktadan hareketle doğal afet konusunda okul öncesi eğitim programları incelendiğinde 2006 yılı 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde özbakım alanı içerisinde yer alan aşağıdaki amaç, kazanım ve açıklama bu konuya ilişkindir.

Amaç 5. Kendini kazalardan ve tehlikelerden koruyabilme.

Kazanımlar 4. Acil durumlarda başvurulabilecek telefon numaralarını söyler.

• Bu kazanımda sözü edilen telefon numaraları polis (155), acilyardım (112), yangın (177) gibi numaralar ile anne ya da babasının ya da acil durumlarda ulaşabileceği bir büyüğünün telefon numarası ile sınırlandırılmalıdır (MEB, 2006).

2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan kazanımlar, göstergeler ve açıklamalar incelendiğinde Özbakım alanında yer alan aşağıdaki kazanım ve göstergeleri ile birlikte açıklamalar bu konuya ilişkindir.

Kazanım 7. Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur. (**Göstergeleri:** Tehlikeli olan durumları söyler. Kendini tehlikelerden ve kazalardan korumak için yapılması gerekenleri söyler. Temel güvenlik kurallarını bilir. Tehlikeli olan durumlardan, kişilerden, alışkanlıklardan uzak durur. Herhangi bir tehlike ve kaza anında yardım ister.)

Açıklamaları: Eğitim etkinliklerinde temel güvenlik kurallarının yanı sıra gerekli durumlarda ihtiyaç duyulan güvenlik kuralları da ele alınmalıdır. Örneğin, çocukların arabanın ön koltuğunda oturmaması gerekir. Arabada emniyet kemeri takılmalıdır. Arabanın camından ve pencereden sarkmamak gerekir. Kibritle oynamamak gerekir. Yanan ocak, soba ve ütuden; bıçak gibi kesici aletlerden uzak durmak gerekir. Küçük nesneleri ağza, buruna, kulağa sokmak tehlikelidir. Tanımadığı kişilerin yanına gitmek, tanımadığı kişilerden yiyecek/içecek almak doğru değildir. Uzun süre TV/bilgisayar başında zaman geçirmek doğru değildir. Bilinmesi gerekli telefon numaraları şunlardır; Anne babasının veya acil durumlarda ulaşabileceği bir büyüğünün telefon numarası, Polis (155) ve Jandarma (156), Acil yardım (112), Yangın (110), Orman yangını (177). Ayrıca bu numaraların sadece ihtiyaç duyulduğunda aranması gerektiği vurgulanmalıdır. (MEB, 2013) Kazanım ve göstergelerinin açıklaması incelendiğinde yine acil durumlarda yapılabilecekler hakkında bilgi verilmekle birlikte 2006 programına kıyasla çok daha detaylı bir açıklama yapıldığı görülmektedir.

2024 yılında yayınlanan T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı incelendiğinde, fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer alan aşağıdaki kazanım, gösterge ve açıklama bu konuya ilişkindir.

Kazanım 23. Afetlere ilişkin uygun davranışları sergiler.

Göstergeler: Afetlerin neler olduğunu söyler. Afetlerin nedenlerini söyler. Afetlere karşı alınabilecek önlemleri söyler. Afetlerden korunmaya yönelik hazırlıkları yapar. Afet sırasında/sonrasında uygun davranışları sergiler.

Açıklama: Çocukların afet durumlarında doğru karar verebilmelerini destekleyecek ve afet riskini azaltacak davranışları edinebilecekleri öğrenme ortamlarının yaratılması önemlidir. Afet durumunun en az hasarla atlatılabilmesi için verilen bilgiler yararlı olacaktır. Etkinliklerde çocukların yaşadığı çevrede karşılaşma olasılığı bulunan doğa kaynaklı afetlere (deprem, sel, toprak kayması, yangın gibi) ve insan kaynaklı afetlere (yangın, kimyasal atıklar gibi) öncelik verilebilir. Farklı ortamlarda habersiz deprem, yangın, sel gibi afet tatbikatları düzenlenebilir (örneğin bahçede oyun zamanında, yemek saatinde, sınıf içinde gibi). Farklı zaman ve ortamlarda yapılan tatbikatlar, çocukların afet sırasında ne yapmaları gerektiği konusunda fikir yürütmelerini ve karar verme süreçlerini destekleyecektir. Bunun yanı sıra afet eğitimi tatbikatlarla sınırlı kalmamalıdır. Afet ve acil durum çantası hazırlığının yapılması, tehlike avı, yaşam alanlarındaki afet ve acil durum toplanma alanlarının tanıtılması, acil çıkışların tanıtılması gibi etkinlikler afet riskini azaltmayı destekleyecektir. Afetler sırasında yardım eden Kızılay ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) gibi kamu kurum ve kuruluşları tanıtılmalıdır, mümkün ise bu kuruluşlarla toplumsal katılımı artırmaya yönelik etkinlikler düzenlenebilir. Konu ile ilgili olarak okul dışı öğrenme etkinlikleri yapılabilir (MEB, 2024). Yukarıda yer verilen kazanımlar incelendiğinde, okul öncesi eğitim programlarında doğal afetle ilgili doğrudan bir kazanıma ilk defa 2024 programında yer verildiği görülmüştür. Buna göre doğal afet konusunun eğitim programlarının içeriğine dahil edilmeye başlanması ile birlikte bu konuya önem verildiği söylenebilir.

Türkiye'nin coğrafi özellikleri dikkate alındığında bir doğal afet yaşanma ihtimali sürekli olarak söz konusudur. Dolayısıyla bu konuya ilişkin her alanda tüm gerekli önlemlerin alınması oldukça önemli görülmektedir. Eğitim alanında, bilgi ve farkındalığın artırılmasına yönelik içeriklerin hazırlanması bu noktada öne çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim programlarının güncellenmesi ile beraber her aşamada doğal afet konusuna artan bir şekilde yer verilmektedir. Bu nedenle eğitim içeriklerinde bu konuya yer verilmesi gerekli hale gelmiştir. Bu nedenle resimli çocuk kitaplarının bu konuyu işlemesi önemlidir ancak konunun nasıl ele alındığı

ve nasıl işlendiği de niteliğin daha kaliteli hale getirilmesi adına dikkat edilmesi gereken bir başka konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda resimli çocuk kitapları ve konuya ilişkin alt başlıklar detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.2. Resimli Çocuk Kitapları

Okul öncesi dönem çocukları ve ilkokul çocuklarına da hitap eden çocuklar için hazırlanan resimli çocuk kitapları çocuk edebiyatı türlerinden birisidir (Bektaş vd., 2014). Farklı türleri bulunan çocuk edebiyatının okul öncesi dönem çocuklarına okunan veya gösterilen en yaygın türü resimli çocuk kitaplarıdır (Tüfekçi Can, 2014).

Dünya tarihindeki ilk resimli çocuk kitabı 1658 yılında Johann Amos Comenius tarafından yazılan “Orbis Pictus (Resimlerle Görünen Dünya)” kitabıdır (Müller, 2010). 1762 yılında bu kitaptan sonra Jean-Jacques Rousseau’nun “Emile” adlı resimli çocuk kitabı yayınlanmıştır (Almutairi, 2018). 19. yüzyılda ise çocuklar bağımsız bir birey olarak görülüp, çocuğa verilen değerinde artmasıyla birlikte onlar için kolay ve anlaşılır resimli kitapların hazırlanmıştır. Şimdilerde resimli çocuk kitaplarının çocuklara ulaşma ve hazırlanma seyrinin oldukça hızlı olduğu, çocukların pek çok resimli çocuk kitabı ürünlerine hem dijital hemde basılı olarak ulaşılabilirdiği görülmektedir (Ersan, 2014). Buradan hareketle değişen ve gelişen dünya düzeninde çocuk edebiyatı türlerinin devamlı güncellendiği söylenebilir.

Türk edebiyatı incelemesi yapıldığında çocuklar için Dede Korkut Hikayelerinin en eski çalışma olduğu görülmektedir (Kaplan, 2017). Fakat ilk çıkan Dede Korkut Hikayelerinin içerisinde yalnızca çocuk ifadeleri bulundurmadiğı görülmektedir. Bu sebeple doğrudan çocuk için ortaya çıkarılan bir ürün olmadığı, çocuklar için ilk defa Tanzimat Edebiyatı döneminden Cumhuriyet sonrası çıkarılan edebi ürünler olduğu söylenebilir (Sınar, 2006). İlk kez çocuklar için 1839-1876 yılları arasında çocuk kitabı hazırlanmasının öneminden bahsedilmiştir (Öztürk Çelik, 1998). Çocuklar için yapılan bir diğerk çalışma ise Osmanlı döneminde 1869 yılından itibaren 49 sayı çıkarılmış olan çocuk gazetesi Mümeyyiz’dir (Kür, 1991).

1970’li yıllara gelindiğindeyse ülkemizde çocukların edebi türlerle tanışması için önemli gelişmeler yaşanmıştır. Hazırlanacak nitelikli bir çocuk kitabının sahip olması gereken özellikler belirlenmiştir (Gönen, 2016). 1974 yılında

ise Can Göknil tarafından “Kirpi Masalı” adlı okul öncesi dönem çocuklarına ulaşması açısından ilk resimli kitap hazırlanmış ve yayınlanmıştır (Koç, 2021). Halihazırda dijital ve basılı birçok resimli çocuk kitabı daha iyi niteliklerde hazırlanmaya devam etmektedir.

2.2.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Önemi

Çocukların kitaplarla karşılaşması resimli çocuk kitapları ile başlamaktadır. 0-6 yaş grubunda yer alan çocukların karşılaştıkları kitaplar çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılması ve çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi için hazırlanmaktadır. Bu sebeple hazırlanan resimli çocuk kitaplarının uygun görseller ve zengin içeriklerle çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte hazırlanması gerekmektedir (Uzuner Yurt, 2011). Resimli çocuk kitapları çocuğun okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarına katkıda bulunması ve öğrenme deneyimleri elde etmesi yönüyle önemlidir. Çocuğun iyi niteliklere sahip kitaplarla karşılaşması çocuğun estetik zevkini, edebi yönünü ve dil gelişimini destekleyecektir. Çocuğa edebi yönden, bilgi ve dil öğrenme yönünden yardımcı olmaktadır. Bu sebeple çocuk için hazırlanan kitaplar çocukların zihin gelişimine katkı sağlayacağı için de önemlidir. Bu dönem çocuklarına hazırlanan kitapların az yazılı ve çok resimli yada tamamen resimli olduğu görülmektedir (Gönen, 2013).

Çocukların kitaba yakınlaşmasını sağlayan, çocuğa kitabı sevdiren temel uyarıcı resimlerdir. Kitaplarda yer alan görsel şölenler kitapların içeriğini de yansıtan unsurlardır ve bu sebeple çocuk edebiyatının vazgeçilmez bir ürünüdür. Çocuk kitaplarındaki görsel dünya resim ile metnin orantılı olması, metinlerin resimler yoluyla aktarılması, konunun önemini vurgulamaya yardımcı olması, olayların çocuğun zihninde canlandırılmasına yardım etmesi, hayal gücünü geliştirmesi nedenleriyle önemlidir (Dermata, 2019).

Farklı türleri olan resimli kitaplar çocukların duygusal gelişimine katkı sağladığı gibi okuma becerilerini desteklemek amacıyla da kullanılmaktadır. Son yıllarda görsel okuryazarlık çalışmaları için de resimli kitaplar güçlü bir araç olarak kullanılmaya başlamıştır (Nikolajeva, 2013). Bu açıdan değerlendirilecek olduğunda resimli çocuk kitapları, dünyayla iletişim kurmayı sağlayan araç olması sebebiyle de önemli bir noktada yer almaktadır. Buradan hareketle resimli çocuk kitaplarının çocuğun duygu, düşünce ve ufkunun genişlenmesine yardımcı olması

dilin ve çizginin imkanlarıyla hayatı ve insanları tanıtmaktadır. Bu sebeple çocuk kitabı yazarların ve resimleyenlerin çok önemli bir görevi yerine getirdikleri söylenebilir (Bosch, 2014). Bu dönem çocukları okuma-yazma bilmediği için, bilgiyi görsel yolla alır ve daha kolay kavrarlar. Ayrıca resim ve metin arasındaki ilişkiyi kavrayarak mantıksal çıkarımlar yaparlar. Bu nedenle çocuk kitaplarında resim metin ilişkisi de önemlidir (Körükçü, 2012). Tüm bunlardan hareketle çocukların gelişimi ve bilgilenmesi açısından önemi belirtilen resimli çocuk kitaplarının iyi yazılmış ve resmedilmiş olması elzemdir.

2.2.2. Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Okul öncesi dönem çocuklarının devamlı karşılaştığı resimli çocuk kitaplarının, çocuklara göre olabilmesi için belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu dönem çocukları gelişimsel özellikleri itibariyle kritik dönem içerisinde. Bu sebeple yaşamlarında karşılaştıkları her türlü materyal onların yaş ve gelişim düzeylerine uygun özelliklerde olmalıdır (Alper, 2012).

Çocukluk döneminden başlayarak bireylerin ilkokula hazırbulunuşluğunu arttırmak, bireyin okuma-yazma becerileriyle donatılması, gelişim dönemlerine göre bilişsel ve zihinsel yapısına hitap eden kitaplara erişmesi gerekmektedir. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarının düzeyine uygun nitelikte kitaplara ulaşabilmesi, okul hayatında karşılaştığı problemlerin çözümlenmesinde ve okuma yazmaya hazırlığın kazandırılabilmesi de oldukça önemlidir. Bu nedenle çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olması ile birlikte fiziki özellikleri ve içeriğinin uygunluğu da önemlidir. Bundan hareketle fiziki, içerik, resimsel ve dil özellikleri olmak üzere dört kısımda resimli çocuk kitaplarının genel özellikleri incelenebilmektedir (Roche, 2010).

Çocuk kitaplarının taşınması gereken bazı özellikleri Kollektif (2016), şu şekilde sıralanmıştır:

- Yaşamla iç içe olmalıdır.
- Kullanılan resimler renkli ve dikkat çekici olmalıdır.
- Çocuğun bilişsel, sosyal ve duyuşsal gelişimine yardımcı olmalıdır.
- Çocuklara ihtiyaç halinde bilgi ve beceri kazandırmalıdır.
- Çocuğun içinde yer aldığı çevreyi benimsetecek nitelikte hazırlanmalıdır.

- İçerisinde korku, şiddet unsurları ve argo sözcükler bulunmamalıdır.
- Çok yönlü düşünme ve eleştirel bakabilme yeteneğini geliştirmeye katkı sağlamalıdır.
- Model alabileceği karakterlere yer vermeli ve kişilik gelişimine destek olabilmelidir.
- Dil becerilerini destekleyebilecek nitelikte olmalıdır. (okuma, yazma, konuşma ve dinleme)
- Kitap karakterleri olumlu ve olumsuz yönleriyle hazırlanmalıdır.
- Resimler dikkat çekici ve metne paralel olmalıdır.
- Yaşa uygun ve ilgi çekecek nitelikte bir konusu bulunmalıdır.
- Çocuğun yaşına uygun okunabilirlik düzeyinde olmalıdır.
- Resimler çocukların yaşları göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.

Alanyazın incelendiğinde çocuk kitaplarında bulunması gereken iç ve dış yapı özellikleri, Erol vd. (2021), Gönen vd. (2016), Baker vd. (2001), Bilgin (2011) ve Pekdoğan (2017)'nin çalışmaları temel alınarak resimli çocuk kitaplarının özellikleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.2.2.1. Fiziksel Özellikler

Fiziksel özellikler çocuğun kitapla ilgili karşılaştığı ilk unsurdur. Çocuk kitapla karşılaştığında kitabın fiziksel özellikleri sebebiyle kitaba olan ilgisi artmaktadır. Çocuk kitabı eline aldığı anda ilk olarak kitabın boyutu, kalınlığı ve renkleri gözüne çarpar. Bu sebeple çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır (Bilgin, 2011). Resimli çocuk kitaplarını oluşturan pek çok fiziksel özellik bulunmaktadır. Bu özellikler kitapta yer aldığı biçime göre anlaşılanır. Kitapların fiziksel özellikleri tüm kitap türlerinde farklı şekillerde karşımıza çıkar (Demir, 2019).

Kitapların genelindeki fiziksel özellikleri Sipe (2001) şu şekilde özetlemiştir:

- ❖ Kitabın boyutu ve kitabın duruşu
- ❖ Kitabın kapağı
- ❖ Ön kapak, iç kapakve arka kapak
- ❖ Kitabın hazırlandığı kağıdın türü

❖ Kitapta yer alan resimler ve çizimler

Akal (2007)'a göre çocuk kitaplarının önemi göz önünde bulundurulduğunda kitapların fiziksel, içerik ve resimleme özelliklerinin son derece önemli olduğu ve bu konuda hassas davranılması gerekliliği belirtilmiştir. Bu çalışmada başlıklar halinde çocuk kitaplarının taşıması gereken özellikler toplanmıştır.

2.2.2.2. Boyut

Resimli çocuk kitaplarının taşıması gereken boyut özellikleri hakkında net kural bulunmamakla birlikte kitapların çoğunun büyük boyutlara sahip olduğu görülmektedir. Motor becerileri yeni gelişmeye başlayan erken çocukluk dönemi çocuklarına yönelik hazırlanan kitaplar çocukların ellerinde rahat tutabileceği, kolaylıkla taşıyabileceği boyuta ve ağırlığa sahip olmalıdır. Yine hazırlanan kitaplar dikdörtgen, kare gibi bilinen şekillerle hazırlanabileceği gibi çocuğun ilgisini çekebilmek için farklı şekil ve figürlerde de hazırlanabilmektedir (Çolak, 2022).

Turla (2015), araştırması sonucunda çocuklar için hazırlanan kitapların farklı boyutlarda ve biçimlerde hazırlanabileceğini belirtmiştir. Çalışmada 16x23 cm boyutlarının kitaplar için ideal ölçü olduğu belirtilirken, boyut olarak iki kucak genişliği olduğu belirtilemektedir. Çocuğun kitapları tek başına kaldırması, sayfasını kendi başına çevirebilmesi de gerekmektedir.

2.2.2.3. Kağıt

Resimli çocuk kitaplarında 3. hamur kağıt ekonomik olması sebebiyle tercih edilen kağıt türüdür fakat 1. hamur kağıdın kitap içerisinde kullanımı çocukların resimleri algılayabilmesi için önemlidir. (Ungan vd., 2014). Kağıt kullanımında önemli olan basılı kitapta resimlerin arka sayfada görülebilir olmamasıdır çünkü resimler arka sayfadan görülebilir şekilde ise bu iyi bir kağıdın kullanılmadığını ve baskısının iyi olmadığını gösterir Bu sebeple kitapların sağlam ve mat bir kağıda basılmış olması gereklidir. Kitaplar bez veya kartona da basılabilmektedir. Bu nedenle kağıt cinsi, kalitesi vb. özellikleri kitapların daha dayanıklı ve daha kullanışlı hale gelebilmesi açısından önemlidir (Martinez ve Harmon, 2012).

Çocukların düzenli bir kitaplık kurmaları, kitaplardan istedikleri verimi almaları amacıyla kitabın kağıt özelliğinin; sağlam, dayanıklı, mat ve ışığı çok yansıtmayacak nitelikte olması gerekmektedir (Oğuzkan, 1997).

2.2.2.4. Sayfa Düzeni

Resimli çocuk kitaplarının sayfa düzeni açısından taşınması gereken özelliklerde kitabın sayfalarında yer alan resim ve yazıların bir bütünlük içerisinde olması önemlidir. Kitaplarda yer alan resmin ve yazıların konumu, satır araları ve satır başlarının düzenlenmesi, alt ve üst boşlukların ayarlanması, normal aralıklı ya da normalden çok aralıklı satırlarla düzenlenmiş sayfaların tercih edilmesi ve sayfa kenarlarında geniş alan bırakılması gerekmektedir. (Ulutepe, 2010). Kitaplarda sayfa düzeni resim-metin uyumu, sayfa kenar boşlukları ve bunların sayfa içerisinde yer alan diğer öğelerle birlikte uyumlu olması şeklinde açıklanabilmektedir (Erol vd., 2021). Çocuk kitaplarında sayfa düzenlemesinde de dikkat edilecek önemli husus metin-resim ilişkidir. Okul öncesi dönem çocuklarında resim ağırlıklı, 1, 2 ve 3. sınıflarda daha kısa, üç cümleyi geçmeyecek şekilde; 4 ve 5. sınıflarda ise daha uzun (6-7) cümleler oluşmalıdır. Bu düzenleme çocuğa okuma alışkanlığı kazandırılması ve çocuğu yormayacak ve sıkmayacak şekilde metin-resim dengesi göz önünde bulundurularak yapılmalıdır (Lüle, 2007). Bu nedenle sayfa düzenlemesi yapılırken çocuğun gelişim dönemine göre değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2.2.2.5. Harfler

Harfleri oluşturan büyüklük ve küçüklükler punto olarak adlandırılmaktadır. Resimli kitaplarda yazı karakterleri ve puntolar önemli bir yer tutar. Kitaplarda yer alan yazı karakterleri ve puntolar çocuğun okumasını kolaylaştıracak şekilde olup metni okunur hale getirmelidir. Kullanılan yazı karakterinin okuyucuyu yormayacak şekilde hazırlanması ve tırnaklı bir yazı karakterinin kullanılmaması gerekmektedir (Hladíková, 2014). Çocuklar için hazırlanmış kitapların 24 ile 36 puntoluk harflere sahip olması beklenmektedir. Kullanılan harflerinde çocuğun gözünü yormayacak karakterde, boyutta olması, tırnaklı karakterlerin kullanımından kaçınılması, harf ve satır aralıklarının uygun boşluklarla desteklenmesine dikkat edilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2016).

Hazırlanan resimli çocuk kitaplarında yazıların 20, 22 veya 24 punto olması beklenir. Çocukların yaşları büyüdükçe kitaplarda kullanılan yazının puntosunun da küçülmesi gerekir. Okumaya başlayan çocuklar için belirtilen punto büyüklüğü 16-18'dir (Deniz ve Gönen, 2020).

2.2.2.6. Kapak

Çocuk kitabı eline aldığı anda önce kapakla karşılaşır. Kapak çocuğun ilgisini çekerse çocuk kitabı incelemeye başlar. Bu sebeple çocuklar için hazırlanan kitabın kapağı çocuğun ilgisini üzerine çekebilecek nitelikte olmalıdır. Genel olarak kitapta yer alan konunun bir bölümü veya kitabın karakter/karakterlerinin kapakta yer aldığı görülmektedir. Bunun haricinde kapak üzerinde kitabın adı, yazarı, çizeri ve yayınevinin ismi de kapakta bulunmalıdır. Arka taraftaki kapakta ise kitabı anlatan kısa bir özet yer verilebilir (Çolak, 2022).

Kapak içerik kadar önemli bir unsurdur. Kapak çocuğun beğenebileceği, sevebileceği nitelikte olmazsa çocukların kitaba olumsuz duygu beslemesine sebep olabilirken kapak ilgi çekici olursa olumlu bir tutum geliştirebilir (Yılmaz, 2016). Kapakta ilgili yaş grubunun belirtilmesi ebeveynlerin yönlendirilebilmesi açısından yararlı olacaktır (Erol vd., 2021).

2.2.3. Resimleme

Çocukların zevk alacağı, sade, canlı ve parlak renklerle hazırlanan resimli çocuk kitapları, çocukların eğlenirken öğrenebileceği resimler ve metinler içermelidir. Bu durum çocuğun hayal dünyasının gelişmesine yarar sağlayacaktır. Resimli çocuk kitaplarının temel görevi resmin ve dilin anlatım imkanlarıyla yeni yaşantı ve deneyimler sunabilmektir (Mardi, 2006). Bununla birlikte kitapların resimlerinin açıklayıcı, bütünleştirici ve süslü olarak tercih edilmesi gerekmektedir. Süslü resimler hikayenin daha iyi sunulmasına yardımcı olurken; açıklayıcı, detaylı ve yorumlamaya açık resimler hikayeyi daha derinlemesine anlama konusunda yarar sağlar. Bütünleyen resimlerde ise hikayeye bütünsel açıdan bakabilmeye olanak sağlar (Kıbrıs, 2010). Kullanılan resimler çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun, içeriği yansıtıcı nitelikte olmalıdır. Resimler çocuklarda sanatsal beğeni ve duygularını anlamlandırılabilme açısından önemlidir (Arıcı, 2018).

2.2.4. Dil ve Anlatım

Dil insanların birbirlerini anlamaları ve karşılıklı düşünce paylaşımı yapabilmesi adına oldukça önemlidir. Çocuklar için hazırlanmış kitaplarda dil sade ve gündelik dile eş değer olmalıdır. Bu bakış açısıyla hazırlanmış resimli çocuk kitapları çocuğun aynı zamanda dil gelişimini desteklemiş olacaktır (Orhan ve Pilav, 2021). Çocuk kitaplarında canlı, yalın, açık ve akıcı bir anlatım beklenir. Cümlelerin kısa kurulması gerekir. Anlatımı hareketlendiren cümle tipleri (soru, ünlem, devrik) ile farklı sözcükler ve farklı tiplerde kullanılan yüklemlemlerle cümleleri hareketlendirmektedir (Sarıyüce, 2012).

2.2.5. İçerik

Genel anlamda yazarın konuyu ele alış ve konuyu sunuş şekline içerik denilmektedir. Kitabı tanımak isteyen bir kişi öncelikle kitabın konusuna bakmaktadır. Bu sebeple çocuk kitaplarının içerik bakımından zengin ve ilgi çekici olması gerekmektedir (Orhan ve Pilav, 2021).

Çocuklar için hazırlanan kitaplarda içeriğin çocuğun günlük yaşamına uygun, çocuğun dünyasına yabancı olmayacak nitelikte olması beklenmektedir. Bu nitelikte hazırlanmış bir çocuk kitabının içeriğinden çocuklara aile, yurt, insanlık, doğa ve yaşama sevgisi kazandırması da beklenmektedir. Tüm bu kazanımların yanı sıra çocukların hayal güçlerinin de gelişmesini sağlamak, doğruyu ve yanlışlığı öğrenmelerine katkı sağlaması da beklenmektedir (Kavcar, 2004). İçerik özellikleri bakımından çocuk kitapları; tema, konu, karakter bakımından değerlendirilmektedir (Güleryüz, 2006). Bu sebeple içerik özellikleri bakımında çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler aşağıda verilmiştir.

2.2.5.1. Tema

Seven (2011) tema için ana fikir sözcüğünü de kullanmakta ve kitaplarda iletilmek istenen ana duygu ve düşüncenin tema olduğunu ifade etmektedir. Karatay (2011) ise, bir kitabın teması, yazarın kitabı yazma gayesini belirler ortaya koyar diye belirtmiştir. Young vd. (2013)'a göreyse yazarın, hazırlanan kitaptan aktaracağı temayı ve çocuklara öğretmek istediklerini doğrudan belirtmesi gerekmektedir. Gönen vd. (2012), çalışmalarında resimli çocuk kitapları incelemişlerdir. Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarında işlenen

konular; arkadaşlık-dostluk, aile, macera, ahlaki konular, toplumsal kurallar, doğa bilinci ve hayvan sevgisi ile sağlık ana başlıklarını işledikleri görülmektedir. Yine Turhan vd. (2020), çalışmalarında çocuk kitaplarında genel temaların (erdemler, birey ve toplum vb.) daha fazla, özel temaların (bilim ve teknoloji, sanat vb.) ise daha az işlendiği bulgusuna ulaşmışlardır. Bu kapsamda evrensel temaların çocuk kitaplarında daha çok aldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

2.2.5.2. Konu

Hazırlanan resimli çocuk kitaplarının konularının yaşamlarıyla paralellik göstermesi önemlidir. Çünkü çocuk kitapları okudukça ya da dinledikçe kendi yaşamından birşeylerle karşılaşırsa çocuğun kitaplara olan ilgisi daha da arttıracaktır. Seçilen konular bu anlamda oldukça önemlidir (Kıbrıs, 2010). Bu sebeple hayat içerisinde yer alan tüm olaylar çocuk kitaplarına konu olabilmektedir. Örneğin; hayvan sevgisi, aile, çevreyi koruma, kıskançlık, duygular, mevsimler, meslekler gibi kavram ya da eylemler konu olarak ele alınabilir (Ural, 2019).

Konu ve tema kavramı birbirine çok karıştırılan kavramlardır. Fakat konu kitaplarda yer alan duygu veya düşüncenin somut bir durumla ele alınarak işlenmesidir ve konu temayı bu özelliği ile sınırlandırmaktadır. Tema ise konuya göre daha soyut özellikler taşımaktadır. Tema kitapta hakim olan duygu ve düşüncedir. Bir kitapta işlenen tema, o kitabın konusu anlamına gelmemektedir. İki farklı ve ayrı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kurtoğlu, 2021) Örneğin; tema; aşk sevgi, saygı, adalet vs. işlerken konu; Leyla ve Mecnun'un aşkı, Türkiye'de aile birliği gibi içerikleri işleyebilmektedir.

Hazırlanan kitapta yer alan konular bir çatışma içermelidir. Kitabın konusu çocuklar tarafından ilgi çekici olmalı veya karakterleri çocuğu kitaba bağlayabilir olmalıdır (Kuşçuoğlu, 2022). Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplar, eğlendirici, öğretici, rahatlatıcı ve edebi yönden doygunluk verici nitelikte unsurları içinde barındırmalıdır. Konu itibarıyla evrensel değerleri, yaşanan toplumun ahlaki yapısını, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak yansıtmalıdır. Kavramlar, renkler, şekiller, aile, sayılar, meslekler, hayvanlar, oyunlar, bilişim ve teknoloji gibi konular çocuk kitaplarının konusu olabileceği gibi çocuğun hayatında karşılaşabileceği her şey çocuk kitaplarının konusu olarak karşımıza çıkabilmektedir (Karatay, 2011).

2.2.5.3. Karakterler

Karakterler bir insanı veya insani özellikler verilmiş hayvanları ve nesneleri temsil eder. Bu sebeple kitaplarda yer alan her canlı bir karakterdir ve bu karakterler kitap içerisinde konuyu anlatma noktasında önemli bir unsurdur (Lukens vd., 2018). Karakterlerin gerçek hayatla ilişkili olması, çocuğun kitaptaki karakterler ile özdeşim kurup bütünleşmesini sağlayacağından (Karatay, 2011). Verilen karakterlerin çocukların rol model almasından dolayı önemli olduğu söylenebilir.

Çocuklar için hazırlanan eserlerde yer alan karakter sayısının bir ile üç arasında olması gerekmektedir. Kitap içerisinde yer alan karakterler çocukların yaşantısından yansımaları sahip olmalıdır (Sever, 1995). Çocuklar kitaplarda yer alan karakterler ile kendi aralarında bir bağ kurmaktadır. Bu bağ karakterlerin betimlemelerinin iyi olması ile doğrudan ilgilidir. Bağ kurulan karakterler başarılı-başarısız, korkusuz-korkak, iyi-kötü gibi çatışma özelliklerini de içermelidir. Tekdüze hazırlanmış karakterler yerine çocukların rol model alabileceği karakterlere yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir (Yılmaz ve Yakar, 2019). Bunun nedeni çocuğun içerisinde yer alacağı dünyanın tamamen iyi ve güzele yönelik olmamasıdır. Çocuk kitapları sayesinde gerçeklerle karşılaşabilmeli ve bununla baş edebilmeyi karakterler aracılığıyla öğrenebilmelidir (Özdem, 2014).

2.3. Doğal Afet Konusunun Resimli Çocuk Kitaplarında İşlenmesi

Doğal afetler, toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faaliyetlerini önemli derecede aksattığı gibi, can ve mal kayıplarına da sebep olmaktadır (Bağbancı, 2015). Herhangi bir nedenle gerçekleşen doğal afetlerin, bireyleri ve toplumları fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan etkilediği gibi çocukların yaşamına da yansması kaçınılmazdır (Taylor ve Peace, 2015). Doğal afetler olumsuzluklarını doğum öncesinde bile gösterebilmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda doğal afetlerin ağırlıklı olarak düşük doğuma sebep olması ve anne karnındaki çocuğun gelişimsel problemlerine neden olması durumu söz konusu olduğu görülmüştür (Torche, 2011). Çocuklar doğum öncesinde bile afetlerden bu kadar etkilenirken okul öncesi dönem çocuklarının afetleri ve afetler sonucunda ortaya çıkabilecek durumları anlayabilecek biliş seviyesinde olmamalarından dolayı afetlerden daha çok etkilenmekte olduğu da söylenebilir.

Çocuklar bilmedikleri kavramlar konusunda oldukça endişelidir. Bu nedenle de eğitim öğretim etkinlikleri yapılırken afet konusunda farkındalık ve bilinç artıracak konulara yer vermek ve destekleyici eğitimler planlamak gereklidir (Karabulut ve Bekler, 2019). Doğal afetler sonucu yaşadıkları sorunlar nedeniyle yetişkinlerden daha fazla etkilendiği belirtilen çocukların doğal afet konusunda bilgi sahibi olmasının ve farkındalık kazanmasının en önemli araçlarından biri olan resimli çocuk kitaplarının (Erkan, 2010) bu amaç için kullanılması son derece önemlidir. Bu sebeple yayınlanan çocuk kitapları incelendiğinde, kitapların çocukların yaş ve gelişim düzeylerine göre düzenlenmesinin gerekliliği söylenebilir. Okuma yazma bilmeyen yaş gruplarında yer alan çocuklara resimlere bakarak, görsel tanımlama ile hayata dair öğrenme, yorumlama ve tahmin etme gibi beceriler kazandırılabilir (Dönmezler, 2019).

İlgili alanyazın incelendiğinde doğal afet konusunu işleyen resimli çocuk kitapları olduğu görülmüştür. Buna göre yangın, deprem, sel ve fırtına afet türlerini konu edinen resimli çocuk kitapları mevcuttur.

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ulusoy ve Altun (2018)'un araştırmasında, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ve resimli çocuk kitapları kavramlarına yönelik hazırladıkları metaforlar göz önüne alınmıştır. Araştırmaya katılan 55 öğretmen adayından çocuk edebiyatı, hikâye, resimli çocuk kitabı, basılı hikâye kitabı ve elektronik hikâye kitabı kavramlarıyla ilgili metaforlar oluşturmaları istenmiştir. Katılımcıların en çok çocuk edebiyatı kategorisinde metaforlar oluşturduğu görülmüştür. Bu çalışma okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ve resimli çocuk kitap algılarını ortaya konulmuştur.

Deliorman (2023) ilköğretim öğretmenlerinin ve öğrencilerinin (1., 2., 3. ve 4. sınıf) resimli çocuk kitaplarına ve masallara yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 16 ilköğretim görev yapan 260 öğretmen ve bu okullarda öğrenim gören 2000 öğrenci oluşturmaktadır. Metafor formu verilen çalışma grubundan resimli çocuk kitapları ve masallarla ilgili kavramlar göz önüne alınarak katılımcıların metaforlar üretmesi beklenmiştir. Resimli çocuk kitabı kavramı için 229 öğretmen ve 1292 öğrenci, masal kavramı ise 237 öğretmen ve 1355 öğrenci formu doldurmuştur. İncelemeler sonucunda en çok "film, hayal, rüya, eğlence" metaforlarının kullanıldığı görülmüştür.

Gönen ve Aydos (2016), 3-6 yaş grubu çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarını içerik, fiziksel özellik, resimleme özellikleri ve yazar-kitap bilgileri açısından incelemeyi ve yetersizlikleri ortaya koymayı amaçlamıştır. 228 kitap, araştırmacıların geliştirdiği 'Kitap İnceleme Anketi' kullanılarak analiz edilmiştir. Her kitap için; künye, özet, ana fikir, içerik, fiziksel özellikler, resimleme ve yazar bilgileri yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; kitaplarda işlenen konularda çocuğun bilgi haznesinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı fakat kitaplarda yer alan konuların çeşitliliğinin sınırlı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Kuşçuoğlu (2022), araştırma kapsamında sürdürülebilirlik kavramı, önemi, dünyanın sınırları ve çevresel sorunlar, yenilenebilir enerji, geri dönüşüm ve sosyal kapsayıcılık konuları incelenmiştir. Çocuk edebiyatında hikaye anlatımı başlığı

altında konu, karakter yaratma, olay örgüsü, dil ve anlatım, ileti gibi ana unsurların resimli çocuk kitaplarında nasıl olması gerektiği ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. 4-6 yaş dönemi çocuklar okulöncesi dönem olduğundan çocuk kitaplarında hikaye anlatımının edebi açıdan olduğu kadar resimleme ve görsel bir dil oluşturma açısından da önemli olduğu düşünülerek karakter geliştirme, tipografi, renk ve kullanılan teknikler, sayfa tasarımı gibi belli başlı unsurlar ele alınmıştır. Araştırmanın son bölümünde sürdürülebilirlik kapsamında yenilenebilir enerji ve geri dönüşüm konuları seçilerek hikaye oluşturulmuş ve "Ece'nin Balon Yolculuğu" isimli kitap uygulaması tasarlanmıştır. Hikaye anlatımı, resimleme ve bütün olarak kitabın oluşum aşamaları incelenmiştir.

Gönen vd. (2012), ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine yönelik resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından durumunun belirlenmesini amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2005-2010 yılları arasındaki rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş 120 kitap oluşturmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen kitaplarda dayanıklı cilt kullanılmadığı, konu çeşitliliğinin bulunmadığı, resimlerin dörtte üçünün hayali öğelerden oluştuğu, yazı/resim oranının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Buna karşılık kitapların çoğunda dil bilgisi kurallarına uyulduğu ve resim/metin ilişkisine dikkat edildiği görülmektedir.

Sapsağlam'ın (2019), okul öncesi dönem çocuklarının doğal afetlere ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini incelediği araştırmada resmi bir anaokulunda eğitimlerini sürdüren 3,4 ve 5 yaş gruplarından 110 çocuk katılmıştır. Araştırma verilerini toplayabilmek için en sık karşılaşılan doğal afetlerin fotoğrafları hazırlanmıştır. Çocuklarla birebir görüşmeler gerçekleştirilerek çocukların doğal afet tanıma durumları belirlenmiş ve bu birebir görüşmeler sonucunda yanıtlar veri formuna kaydedilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; tüm yaş gruplarında en çok bilinen doğal afetin yangın, en az bilinen doğal afetin ise çığ olduğu görülmüştür. Doğal afetler hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeylerinde artışın çocuğun yaşının büyümesiyle birlikte arttığı belirlenmiştir.

Kayıran (2023), araştırmada çocuk kitaplarının işledikleri afet türlerini belirlemiştir. Bu kapsamda araştırmanın alt problemleri analiz edilerek elde edilen

veriler frekans analizi kullanılarak gösterilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, afetleri konu edinen çocuk kitaplarında çocuklara; deprem, sel, fırtına, yangın, yanardağ patlaması, kuraklık ve tsunami afetleriyle ilgili bilgiler kazandırılmaya çalışıldığı bulgusuna erişilirken, en yüksek frekansta bilinç kazandırılmaya çalışılan afetlerin sırayla deprem (14), fırtına (7), sel (5), yangın (5), yanardağ patlaması (3), kuraklık (1) ve tsunami (1) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak ileride hazırlanacak çocuk kitaplarında afet konusunun etkili şekilde işlenmesinde bu çalışmanın ışık tutacağı düşünülmektedir.

Çocuk edebiyatı, resimli çocuk kitapları ve doğal afet konusu üzerine yurtiçinde yapılan araştırmalar incelenmiş olup çalışmalarda doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının derinlemesine incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. İncelenen çalışmalarda resimli çocuk kitaplarında çoğunlukla değerler eğitimi, fen eğitimi, kültür, cinsiyet ve resimli kitapların özelliklerinin incelenmesi ve resimli çocuk kitaplarının hangi doğal afeti işlediği bilgisinin konu olarak ele alındığı gözlenmiştir.

3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Shimek (2024), kurgusal olmayan resimli çocuk kitaplarına çocukların verdikleri tepkileri ölçmek amacıyla yaptığı araştırmasında bir anaokulu sınıfında vaka incelemesi yapmıştır. Araştırmada bir öğretmen kurgusal olmayan resimli çocuk kitaplarını düzenli kullanarak tüm grupla etkileşimli ve yüksek ses ile okuma etkinlikleri gerçekleştirmiştir. Öğretmenin kitapları kullanım stratejileri incelenmiş ve çok modlu okuma modelinin çocuklar açısından uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada öğretmenlere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Splinter vd. (2024), okul öncesi öğretmenlerinin matematik eğitimi için resimli çocuk kitaplarının seçimi ve kullanımını inceledikleri çalışmada, 66 okul öncesi öğretmeni (a) (matematik) eğitimi için resimli kitap kullanımı ve (b) matematik eğitimi için resimli kitap seçerken önemli olarak değerlendirdikleri alan ve genel özellikleri hakkında çevrimiçi bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenler öğrenme ve öğretme hakkındaki inançlarıyla ilgili bir anket de doldurulmuştur. Sonuç olarak öğretmenlerin %90'ından fazlasının matematik eğitimi için resimli kitap kullandığı belirlenmiştir. Resimli kitapları seçerken ve kullanırken matematiksel içeriğe sınırlı odaklanma, erken matematiksel

yeterlilikleri geliştirmek için resimli kitapların seçimi ve kullanımı konusunda ğretmen mesleki gelişiminin önemi belirtilmiştir.

Damayanti vd. (2024), araştırmasında Japonya'daki çocuklar için resimli hikaye kitaplarında aşılamayı amaçladığı ideolojiyi analiz etmektedir. Araştırma, deprem felaketlerinden sonra çocuklarda travmayla başa çıkma ideolojisini nasıl iletliğini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın alışma grubunu "Yuzuchan" ve "Yappari Ouchi Ga Ii Na" isimli iki resimli ocuk kitabı oluşturmaktadır. Analiz sonuçları incelendiğinde, "Yuzuchan" ve "Yappari Ouchi Ga Ii Na" nın çocukların deprem sonrası travmayla başa çıkmalarına yardımcı olmak için üretilen resimli hikaye kitapları olduğunu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda Japon dili ve edebiyatı öğrencileri için ve felaket sonrası travmayla başa çıkma hakkında öyküler yaratmaya çalışan yazarlar için önerilerde bulunulmuştur.

Barriage vd. (2024), halk kütüphanelerinde hikaye zamanında okunan resimli ocuk kitaplarının içerik analizini yaptıkları bu araştırmada 103 resimli ocuk kitabı içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde, hikaye zamanlarında okunan resimli kitaplardaki baş karakterlerin beyazlar, siyahiler, heteroseksüeller ve engelli olmayan kişiler olmasına rağmen, baş karakterlerde çeşitliliğin daha fazla olduğu grlmştir. Bu bulgular sonucunda, hikayelerde çeşitlilik olmasına rağmen hala iyileştirmeye açık alanların bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Strouse vd. (2018), tarafından yapılan araştırmada resimli kitapların, küçük çocuklar için yeni dil, kavram ve derslerin öğretilmesinde önemli bir kaynak olduğu vurgusu yapılmıştır. Çok sayıda araştırma, birlikte yapılan kitap okuması sırasında ebeveyn-ocuk etkileşimlerinin doğasını belgelemiştir. Bu çalışmada kitapların içerik bilgisinin çocukların öğrenmelerini nasıl kısıtlayabileceğini veya nasıl ilerletebileceğini tartışmaktadır. Araştırma sonuçlarında çocukların gelişen kabiliyetleri ile ocuk kitaplarının özelliklerinin etkileşimde bulunduğunu göz önüne alınmıştır. Bu sebeple öneri olarak içerik öğrenme ve aktarma yeteneklerinin de incelenmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

ocuk edebiyatı, resimli ocuk kitapları ve doğal afet konusu üzerine yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde ise incelenen kitaplarda dil gelişimine olan katkılar, kavram ğretimi, matematik eğitimi, içerik bilgisi,

çeşitlilik gibi konularda çalışmalara rastlanmıştır. İnceleme sonucunda doğrudan doğal afet konusu ve resimli çocuk kitapları incelemesi dışında, yaşanan afet sonrası travma ile baş edebilmek için de resimli çocuk kitaplarının nasıl kullanıldığını inceleyen bir araştırma olduğu görülmüştür.

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Merriam (2013), sınırlı bir konunun derinlemesine betimlenmesi ve konunun derinlemesine incelenmesini durum çalışması olarak adlandırmıştır. Öte yandan, Creswell (2007) durum çalışmasından bahsederken; çalışmacının belli bir zaman diliminde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu farklı kaynakları içine alıp; veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) yardımıyla durumu derinlemesine incelemesiyle, durumların ve duruma bağlı temaların ortaya konulduğu nitel bir araştırma türü olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın amacı göz önüne alındığında doğal afetler konusu ile sınırlandırılmış olması, farklı resimli çocuk kitaplarının kullanılması ve veri toplama araçları yardımıyla belli kriter ve temalar çerçevesinde kitapların derinlemesine incelenmesinden ötürü durum çalışması yönteminin kullanımı uygun görülmüştür.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu doğal afet konusunu işleyen resimli çocuk kitapları oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırma konusu için önemli olabilecek ölçütler önceden belirlenir ve çalışmaya konu olacak tüm durumlar göz önünde bulundurularak gözden geçirilir (Patton, 2014). Bu çalışmada kitapların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler yer almıştır. Buna göre resimli kitaplar; (1) erken çocukluk dönemindeki çocuklara hitap eden, (2) doğal afet konusunu işleyen, (3) Türkçe olarak basılmış resimli çocuk kitabı özelliklerine sahip kitaplar olarak belirlenmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda konu ile

ilgili kitaplara çeşitli yayınevleri, internet siteleri ve sosyal medya aracılığı ile ulaşılmış ve toplamda 20 kitaba erişim sağlanmıştır. Çalışma grubu olarak belirlenen kitaplar aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaya Dâhil Edilen Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları

Kitap Kodları	Kitabın Adı	Kitabın Yazarı	Yayın Evi	Afet Türü
K1	Kurtarma Araçları	Christian Tielmann	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Yangın
K2	Çağlar İtfaiyeci Oluyor	Christian Tielmann	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Yangın
K3	Kahraman İtfaiyeciler	Heather Amery & Stephen Cartwright	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Yangın
K4	Afetten Korkma!	Özgür Öcalan	Eksik Parça Çocuk	Deprem, Yangın, Fırtına, Hortum, Sel
K5	Bir Depremın Öyküsü	Nicholas Harris	1001 Çiçek Kitaplar	Deprem, Toprak Kayması, Heyelan, Tsunami, Yangın
K6	Bir Volkanın Öyküsü	Nicholas Harris	1001 Çiçek Kitaplar	Volkanik Patlama, Deprem
K7	İtfaiyeciler	Mireille Fronty	1001 Çiçek Kitaplar	Yangın, Orman Yangını
K8	Elmer Sel Baskını	David Mckee	Mikado Yayınları	Sel
K9	Puf Diye Yıkıldı!	Adile Alkan	Cezve Çocuk	Yıkım (deprem)
K10	Selin Fırtına Kopuyor	Catherine Metzmeyer	Remzi Kitabevi	Fırtına
K11	Fırtınadan Korkulmaz ki...	OrianneLallemmand	Almidilli Yayınları	Fırtına
K12	Tilki ve Orman Yangını	Danny Popovici	Okuyan Koala Yayınevi	Yangın
K13	Elmer ve Rüzgar	David Mckee	Mundi ÇocukYayınları	Çok ama çok rüzgarlı (Fırtına)
K14	Depremde Kendimizi Nasıl Koruruz?	Ayşen Oy	Mandolin Yayınları	Deprem

K15	Toprak	Ezgi Berk	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Deprem
K16	Çök! Kapan! Tutun! (MEB)	Nurben Doğan	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi	Deprem
K17	Ateşin Yaramaz Akrabası Yangın	Ayşen Oy	Mandolin Yayınları	Yangın
K18	Ah! Vah! Of! Pof!	Koray Avcı Çakman	Kırmızı Kedi Çocuk Yayınları	Fırtına
K19	Deprem Keki	Neslihan Dinler	Porsuk Kültür Yayınları	Deprem
K20	Orman Ahalisi	Johanna Lumme	Dinozor Çocuk Yayınları	Yangın

Tablo incelendiğinde en çok Christian Tielmann, Nicholas Harris ve Ayşen Oy isimli yazarların, en çok Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları yayınevinin ve en çok yangın ve deprem afet türünün konu edildiği kitapların çalışma grubunu oluşturduğu görülmektedir.

4.3. Veri Toplama Süreci

Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının incelenmesi adlı araştırma için 19.10.2023-21.01.2024 tarihleri arasında resimli çocuk kitapları yayınlayan 25 yayınevi tarafından basılan ve satışa sunularak ulaşılabilir olan kitaplar taranarak araştırma konusu kapsamına giren resimli çocuk kitapları çalışmaya dahil edilmiştir. Kitap taramaları sürecinde Ankara’da faaliyet gösteren 13 kitabevi ziyaret edilmiş olup kitabevlerinde bulunamayan yayınlar içinse 12 yayınevi ile elektronik posta yoluyla iletişime geçilerek doğal afet konusunu işleyen resimli çocuk kitaplarının yayın listelerinde yer alıp almadığı öğrenilmiştir. Tüm bu taramalar sonucunda araştırma konusuna uygun olan 20 adet resimli çocuk kitabına fiziki olarak erişilmiş ve araştırmacı tarafından bu kitaplar okunup incelenerek çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Araştırmada veriler “Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Bu form resimli çocuk kitaplarının doğal afet konusunu işleme durumunu değerlendirme amaçlı kullanılmıştır. Formun hazırlanma sürecinde ilgili literatür taranmıştır. Form,

literatür taraması sonucunda Erol vd. (2021), Gönen vd. (2016), Baker vd. (2001), Bilgin (2011) ve Pekdoğan (2017)'nin çalışmaları temel alınarak resimli bir çocuk kitabında olması gereken tüm boyutlara göre düzenlenmiştir. Bu çerçevede formun bölümleri fiziksel özellikler, resimlendirme, içerik, olay örgüsü ve dil özellikleri başlıkları altında hazırlanarak maddelendirilmiştir. Her bir madde için evet-hayır ve örnekler ya da notlar şeklinde bilgilerin kaydedileceği bir tablo oluşturulmuştur. Olay örgüsü teması içinse formda açık uçlu bir bölüm bırakılmıştır.

Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra uzman görüşü almak üzere alanında uzman (çocuk edebiyatı konusunda yayınları olan, lisans düzeyinde çocuk edebiyatı, erken okuryazarlık derslerini veren ve nitel araştırmaları olan) 4 akademisyene tüm maddeler açıklamaları ile birlikte ve her bir madde için uygun, uygun değil ve öneriler seçenekleri sunularak gönderilmiştir. Uzmanlardan ana başlıklar, değerlendirme ölçütleri ve değerlendirme kriterleriyle örnekler/notlar kısımlarını her bir madde için doldurmaları istenmiştir. Uzmanların dönütlerinin ardından forma son şekli verilmiştir. Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu'nun doldurulması aşamasında öncelikle iki araştırmacı aynı kitap için ayrı ayrı formu doldurmuş daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek doldurulan formu karşılaştırarak, tartışmışlardır. Böylece form üzerinde pilot bir çalışma yapılarak maddelerin anlaşılabilirliği ve verilerin kaydedilmesi aşamasına yönelik görüş birliği sağlanmış ve değerlendirme formuna son şekli verilmiştir.

Daha sonra araştırmacı tarafından 20 kitap detaylı bir şekilde incelenerek “Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu” doldurulmuştur. Bu süreçte kitaplara kodlar verilmiş ve formlara kitaplar bu kodlarıyla kaydedilmiştir.

4.4. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak döküman analizi incelemesi ve literatür incelemesi sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme formu kullanılmıştır. Patton'a (2002) göre dokümanlar, araştırmanın sorusuna göre, zaman zaman araştırmanın ana verisini oluştururken kimi zamanda yardımcı ve destekleyici veri kaynağı olarak çalışmalarda kullanılabilecek unsurlar arasındadır. Ayrıca bu dökümanlar bütün bir süreci ve süreç içerisinde gerçekleşen detayların görülmesine katkı sağlamaktadır. Çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk

kitapları araştırmacı tarafından hazırlanan ve aşağıda açıklanan değerlendirme formu kullanılarak incelenmiştir.

4.4.1. Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Formu

Resimli çocuk kitaplarının doğal afet konusunu işleme durumları açısından incelenmesi konulu bu araştırmada resimli çocuk kitaplarının doğal afet konusunu işleme durumlarını belirlemek için araştırmacı tarafından bir değerlendirme formu hazırlanmıştır.

Araştırmacı tarafından alanyazını incelenerek oluşturulan formda her bir madde için evet-hayır ve örnekler ya da notlar şeklinde bilgilerin kaydedileceği bir tablo oluşturulmuştur. Form fiziksel özellikler, resimlendirme, içerik, olay örgüsü ve dil özellikleri olmak üzere toplam 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm; fiziksel özellikler bakımından incelemek amacıyla 8 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölüm; resimlendirme bakımından inceleyebilmek için 11 madde içermektedir. Üçüncü bölüm; içerik açısından inceleme yapabilmek amacıyla 22 maddeden oluşmuştur. Dördüncü bölüm; kitaplardaki olay örgüsünü belirleyebilmek amacıyla açık uçlu bırakılan 3 maddeden oluşmuştur. Beşinci ve son bölüm ise; dil özellikleri açısından 8 maddeden oluşmuştur. Doğal afet konulu 20 resimli çocuk kitabı, bu değerlendirme formu kullanılarak değerlendirilmiştir.

4.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

İç geçerlilik kavramının, hazırlanan ifadelerin doğruluğunun veya yanlışlığının en iyi ifadesi olduğu belirtilmektedir. Çalışma için toplanan bulgular gerçeklikle ne kadar uyuyor ve ne kadar gerçeğe yakın, bulgular gerçekte olanı yansıtabiliyor mu, araştırmacılar gerçekten ölçtüklerini düşündükleri şeyi gözlemleyip, ölçebiliyor mu sorularıyla ilgilenmektedir (Merriam, 2009). Araştırmada veri toplamak amacıyla değerlendirme formunun hazırlanmasında ilgili literatür taranmış ve bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından bu madde havuzu incelenerek bir form hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan bu form 4 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Bir sonraki aşamada uzman görüşü dönütleri değerlendirilerek forma son şekli verilmiştir. Daha sonra formun bir pilot uygulaması iki ayrı araştırmacı tarafından yapılmış ve doldurulan formlar incelenerek formdaki tüm maddelerin anlaşılabilirliğinden emin olunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada da iç geçerliği sağlamak amacıyla hem uzman görüşleri

hem de literatür ışığında veri toplama aracına son şekli verilmiş ayrıca formun doldurulmasında pilot bir uygulama yapılarak maddelerin anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir.

Nitel bir araştırmada dış geçerlik; çalışmanın belirli aşamalarını, katılımcılarının, çalışma ortamının ve koşullarının kapsamlı bir şekilde betimlemesinin yapılmasıyla sağlanmaktadır. Bundan hareketle okuyucu, araştırma bulgularını diğer bağlamlarda veya araştırmacıların uygulama potansiyeline bağlı olarak değerlendirebilir (Braun ve Clarke, 2013). Bu sebeple dış geçerliği sağlamak için araştırmada ulaşılmaya çalışılan bulgular ve bulgulara ulaşma yolları kapsamlı bir betimleme ile yöntem ve bulgular kısmında açıklanmıştır. Araştırma kapsamında dış geçerliliği arttırabilmek için araştırmanın yöntem bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama süreci, veri toplama araçları, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği, verilerin analizi bölümleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bulgular kısmında ise değerlendirme formundaki her bir madde için örnekler/notlar verilerek detaylı bulgu tabloları sunulmuştur. Bununla birlikte dış geçerliği artırmak adına incelenen kitaplar için formda yer alan yazı stilini ve puntosunu belirlemek amacıyla myfonts.com uygulaması kullanılmıştır.

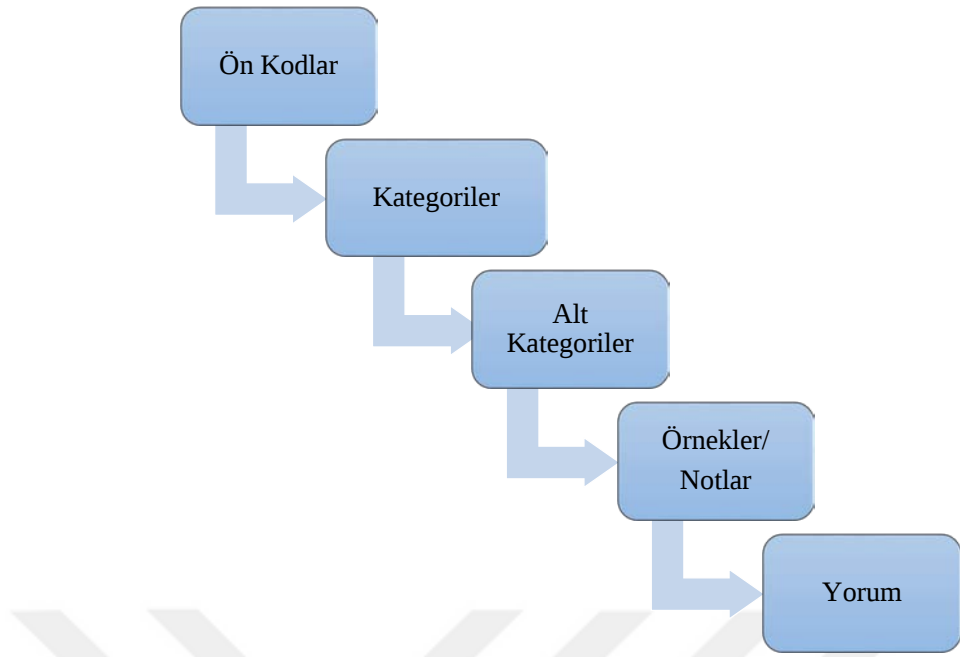
Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak için çalışmanın nesnel bir bakış açısı ile tarafsız bir şekilde incelenmesi gereklidir. Kodlayıcılar arası tutarlılık, iki veya daha fazla kodlayıcının nitel veritabanını analiz ederek verilerin analizi için kodlar oluşturduğu ve kodlayıcıların kodlar üzerindeki anlaşma düzeylerinin bulunmasını sağlamak için kodlayıcı sonuçlarının karşılaştırılmasının gerekliliğini belirtir (Creswell, 2016). Kodlamalar arası tutarlılığın sağlanabilmesi için veri grubunda yer alan verilerin bir bölümü (genel olarak %30'u) konuda uzman kişiler tarafından kodlanarak elde edilen sonuçlar arasında benzerlik ve farklılık oranına bakılır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacının kendisi de veri setindeki verilerin bir kısmını analiz ederek tutarlılık oluşturmaya çalışır. Bu çalışmada da incelenen kitapların rastgele seçilen ve incelenen kitapların yaklaşık %30'una denk gelen 6 farklı kitap kodlayıcılar tarafından okunup içerik temasının olay örgüsü kategorisinde kodlanarak kodlayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplanmıştır. Buna göre Miles ve Huberman'ın (1994) kodlayıcılar arası uyum formülü uygulanmıştır. Formül sonucunda kodlayıcılar arasındaki kodlama uyumu %88 olarak bulunmuştur. Kodlamalar arası tutarlılığın %70'ten fazla olması, kodlamaların tutarlı olduğunu göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994). Kodlayıcılar arasındaki

uyum düzeyi hesaplanması süreci verilerin keşfedilmesi aşamasında yapılmış ve kodlamaların yüksek düzeyde olduğu belirlenerek araştırmada analiz sürecine devam edilmiştir. Verilerin analizi süreci boyunca kodlar, kategoriler ve temalarla ilgili görüş birliği sağlanmıştır.

Dış güvenirlik araştırma bulgularının araştırmacının yargılarının değil, araştırmada üzerinde durulan konunun ürünü olması düzeyidir. Nitel araştırmalarda güven duyulabilirliğin önemli ölçütlerinden olan doğrulanabilirlik, dış güvenirliğin bir karşılığı olarak da nitelendirilebilir (Miles vd., 2014). Bu kapsamda araştırmacı araştırmaya konu olan resimli çocuk kitaplarını objektif olarak inceleyen ilk kişidir. Araştırmacı rolü gereği, belirlenmiş resimli çocuk kitaplarını ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bu süreçte araştırmacı tarafsız şekilde kitapların analizini yapabilmek için tez danışmanı ile sık sık görüşme sağlamıştır. Analiz sürecine ilişkin konunun uzmanlarından destek alınmıştır. Ayrıca toplanan tüm veri setleri ve notlar dosya olarak saklanmaktadır.

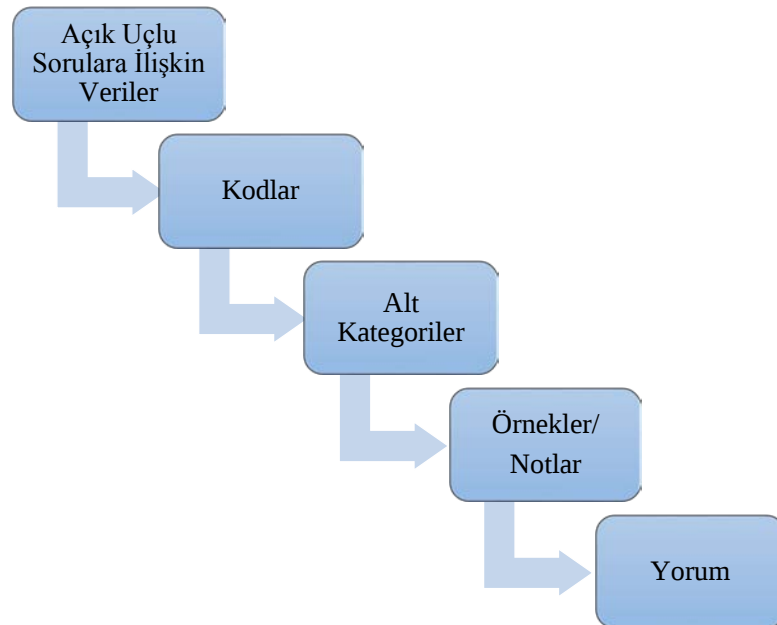
4.6. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında betimsel analiz yapılırken iki yaklaşım kullanılmıştır: Tümdengelsel analiz ve tümevarımsal analiz. Patton (2002)' e göre tümevarımsal analiz tema, alt tema, kategori, alt kategorilerin ortaya çıkarılması veya kullanılan veri setlerinden alınan verileri ifade etmektedir. Tümdengelsel analiz ise; belirli bir özellik yönüyle mevcut verilerin analiz edilmesini ifade etmektedir. Buradan hareketle çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde; araştırma kapsamına alınan resimli çocuk kitapları tek tek okunarak araştırmacı tarafından hazırlanan "Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu" kullanılarak araştırmanın alt problemleri olan fiziksel özellikler, resimlendirme, içerik ve dil temalarının belirlenmesinde tümdengelim analiz mantığı kullanılmıştır. Dolayısıyla ön kodların çerçevesi önceden belirlenmiştir.

(Şekil 2. Araştırma kapsamında tümdengelim mantığının kullanımı)

İçerik kısmında ise olay örgü alt kategorisinde açık uçlu sorular kullanılarak kodlar ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu kapsamda içerik temasının alt kategorisi olan olay örgüsünün analizinde tümevarımsal bir analiz yapılmıştır. Elde edilen bu verilerin alt kategorileri, kitap kodları ve örnek/notları tablolastırılmıştır. Toplanan verilerin daha açık şekilde anlaşılması için oluşturulan tablolar ayrıca şekiller ile desteklenmiştir.

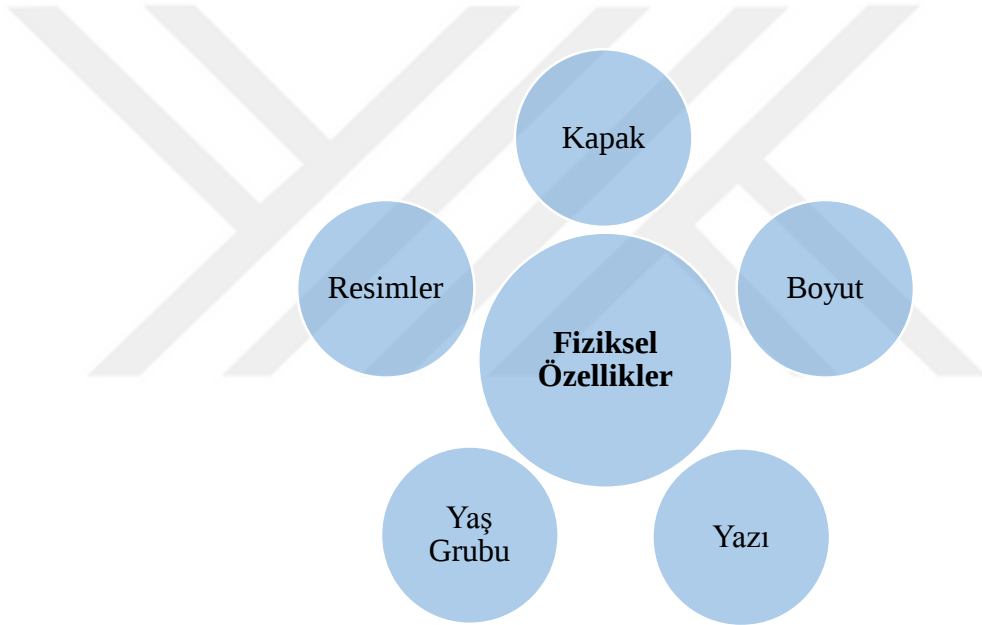
(Şekil 3. Araştırma kapsamında olay örgüsü temasına ilişkin tümevarım mantığının kullanımı)

5. BULGULAR

Araştırmada bulguların sunulmasında, araştırmanın alt amaçları temel alınarak bulgular, tablolar halinde sunulmuş ve doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir. Buna göre araştırma sorularına yönelik elde edilen bulgular aşağıda sunulmuş ve yorumlanmıştır.

1. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının fiziksel özelliklerinin incelenmesi

Araştırma kapsamında yer alan kitapların fiziksel özellikler temasına ilişkin şema aşağıda sunulmuştur.

(Şekil 4. Fiziksel özellikler temasına ilişkin kategoriler)

Şemada görüldüğü gibi fiziksel özellikler teması, kapak, boyut, resimlerin yer kaplama durumu, yaş grubu, yazı kategorilerinden oluşmuştur. Bu kategorilere ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının fiziksel özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar

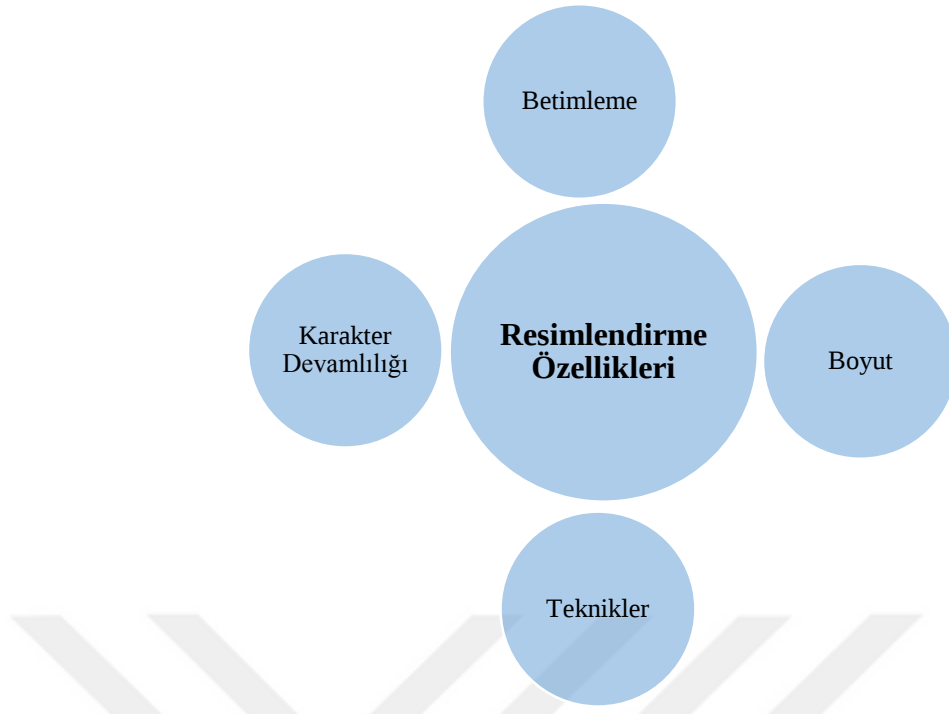
Alt kategoriler	Kitap kodları (Evet)	Örnekler/Notlar	Kitap kodları (Hayır)	Örnekler/Notlar
1.) Kapak resminin kapağın tamamını kaplaması	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K18, K20	Yangın konulu kitabın kapak resminde büyük bir itfaiyeci resmi bulunmaktadır. (K7) Deprem, yıkım konusu işlenen kitabın kapağında şatodan evler ve insanlar görünmekte olup kapağın tamamı resimlerle kaplanmış ve üzerine yazı yazılmıştır. (K9) Kitabın kapak resminde orman ve hayvanlar görünmekte ve resim kitabın kapağını tamamen kaplamıştır. (K16)	K4, K14, K17, K19	
2.) Karton kapak kullanılması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. (K12) Kitapta karton kapak hazırlanmış olup üst kapaktaki resim parlak kâğıda basılmıştır. (K4) Karton kapak hazırlanmış olup kapağın bulunduğu malzeme kalın kartondan yapılmıştır. (K10)		
3.) Kapak resminin içerik hakkında bilgi vermesi	K1, K2, K3, K5, K7, K8, K11, K12, K14, K16, K17, K20	Kitabın kapak resminde yer alan itfaiye ve polis arabası konu hakkında bilgi vermektedir. (K1) Kitabın kapak resminde yer alan bir kaos görüntüsü vardır. Yıkılan binalar, kırılmış yerler, yaralı insanlar, kaçmaya çalışan insanlar, enkaz görüntüleri ve arabaların üzerine düşmüş yıkıntılar gibi resimler kitabın konusunun deprem olduğunu söylemeyi sağlayacak detaylardır. (K5) Kitap kapağında sular altında kalmış ağaçlar ve bir sal üzerinde duran Elmer bulunmakta olup kitabın kapağı konu hakkında bilgi verebilecek niteliktedir. (K8)	K4, K6, K9, K10, K13, K15, K18, K19	Kitabın orta kısmında karakterlerin resmi kullanılmış, kenarlarda yazı bulunmaktadır. (K4) Kitabın kapak resminde Selin elinde bir kuş yuvası ve sus işareti yapmaktadır bundan konuyla ilgili bir çıkarım yapılamamaktadır. (K10) Kapakta yer altında yaşayan karıncalar ve toprak altı hayvanları kullanılmış. Konunun toprak mı yoksa hayvanlar mı olduğu tam anlaşılmamaktadır. (K15)
4.) Kitabın hangi yaş grubu veya sınıf için önerildiğinin kapakta belirtilmesi	K7, K14, K17	Kitabın kapağında "4+" yazmaktadır. (K7) Kitabın iç kapağında 5-8 yaş grubu için olduğu bulunmaktadır. (K14) Kitabın iç kapağında 5-8 yaş grubu için olduğu ibaresi bulunmaktadır. (K17)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K20	Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının çoğunda hangi yaş grubu veya sınıf için önerildiği kapakta belirtilmemiştir. (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K20)

5.) Kitap sayfalarında yer alan resimlerin metinlerden daha fazla yer kaplaması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitap sayfalarında sadece resim olan sayfalar da bulunmaktadır. (K1) Kitapta genel olarak sayfalarda tek cümle veya iki cümle kullanılmıştır. (K11) Kitabın yazıları kısa, öz ve kitap resim ağırlıklıdır. (K13)
6.) Kitabın çocuğun kolayca taşıyabileceği ve sayfalarını çevirebileceği büyüklükte olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitabın boyutu ortalama 27*27 oranında olup kitap çocuğun taşıyabileceği büyüklükte ve sayfaları çevirebileceği özelliktedir. (K5, K6, K8, K13, K15) Kitabın boyutu ortalama 25*25 oranında olup kitap çocuğun taşıyabileceği ve sayfaları çevirebileceği niteliktedir. (K14, K11, K12, K7, K4, K10) Kitabın boyutu ortalama 20*20 olup kitap çocuğun eliyle tutabileceği ve sayfalarını çevirebileceği niteliktedir. (K1, K2, K3, K9)
7.) Kitabın yazılarının puntosu hitap ettiği yaş grubuna uygun olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitaplarda harf puntoları yaklaşık olarak 12-22 punto arasındadır. (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20)
8.) Yazı stili sade, resmin önüne geçmeyecek nitelikte bulunması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitabın kapağının üzerinde bu konuyla ilgili açıklama bulunmaktadır; "Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği yazı tipi kullanılmıştır." şeklindedir. (K7) Whatfontis.com uygulamasından elde edilen veriler doğrultusunda kitabın yazı stili "Fennario" olarak belirlenmiştir. (K14, K17) Whatfontis.com sitesinden elde edilen veriler doğrultusunda kitabın yazı stili "KG Primary Penmanship 2" olarak belirlenmiştir. (K9)

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri yönünden kitapların çoğunda kapağın tamamının resimle kaplı olduğu ve kitapların tamamında karton kapak kullanıldığı belirlenmiştir. Kapağın içerik konusunda bilgi verme durumuna bakıldığında 20 kitaptan 12'sinde içerik yorumu yapılabileceği ancak 8 tanesinde içerik hakkında bir bilgi bulunmadığı görülmüştür. Örneğin; K4 kodlu kitapta kitap karakterlerinin bir yere koşması kapak resmi olarak kullanılmıştır. Kapakta yer alan bu resim kitabın içeriği olan deprem, sel ve yangın gibi afet konusunu yansıtmamaktadır. İncelenen kitapların kapağında, kitabın uygun yaş aralığının yalnızca üç kitapta belirtildiği görülmektedir. İncelenen kitap sayfalarında yer alan resimlerin metinlerden daha fazla yer kapladığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların boyut, hacim ve ağırlığının çocukların yaş düzeyine uygun olduğu, kitapların dayanıklı, harf puntosunun ve yazı stiline de çocuğun düzeyine uygun olduğu kriterlerine ulaşılmıştır. İncelenen kitapların boyut aralığı 20*20 cm, 25*25 cm ve 27*27 cm olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk kitapların puntolarının ortalama 12-22 arasında olduğu ve yazı stili olarak çocuğa uygun çeşitli yazı stillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla incelenen kitaplarda genel olarak fiziksel özellikler bakımından belirlenen kriterlere uyum sağlandığı görülmüştür.

2. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarında resimlendirme özelliklerinin incelenmesi

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda aranan resimlendirme özellikleri temasına ilişkin şema aşağıda sunulmuştur.

(Şekil 5. Resimlendirme özellikleri temasına ilişkin kategoriler)

Şemada görüldüğü gibi resimlendirme özellikleri teması, betimleme, resimlerin boyutu, teknikler, karakter devamlılığı kategorilerinden oluşmuştur. Bu kategorilere ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar

Alt Kategoriler	Kitap kodları (Evet)	Örnekler/Notlar	Kitap kodları (Hayır)	Örnekler/Notlar
1.) Resimlemede gerçekçi betimlemeler kullanılması.	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K19,	Yangın konusunun bir çiftlikte işleniyor olması ve çiftliğin gerçekçi şekilde resmedilmesi. İtfaiye arabası, itfaiyeciler ve yangın betimlemesi. (K3) Deprem, sarsıntı konulu kitabın genelinde bilgilendirici bir anlatım bulunmasından ötürü toprak kavramı hakkında farkındalık oluşturabilmek için gerçekçi resimler kullanılmıştır. (K15) Deprem konulu kitabın resimlendirmesi ev ortamını yansıtmaması yönüyle gerçekçi	K4, K8, K9, K11, K13, K18, K20	Hayvanların doğal afet simülasyonuna girip çeşitli doğal afetleri yaşayarak deneyimlemesi. (K4) İnsanlara ait özellikler kişileştirme yoluyla hayvanlara verilmiştir. (K18) Betimlemeler biraz daha çocuklar için sevimli hale getirilmiştir. Örneğin: Trafik kurallarına uymayı bilmeyen zebra, fil, zürafa vb.nin ortalığı birbirine katması. (K20)

		betimlemeler içermektedir. (K19)		
2.) Resimlerin iki boyutlu olması.	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitaplarda yer alan tüm resimlerin eni ve boyu olan cisimlerden oluştuğu görülmektedir. Bu sebeple kitaplarda yer alan resimler iki boyutludur. (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20)		
3.) Resimlerde derinlik algısı bulunması.	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Yakındaki itfaiye arabasının görselinin daha büyük uzaktaki ambarın daha küçük olması. (K3) Çocuklar camdan bakarken dışarıdaki ağacın daha uzak görünüp pencerenin ve perdelerin daha yakın görünmesi (K10) Köyün daha yakın görünürken volkan dağının köyden daha uzakta görünmesi. (K6)		
4.) Resimdeki öğelerin mekândaki konumuna dikkat edilmesi.	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20			
5.) Resimlerde kullanılan renklerin mat ve birbirleri ile uyumlu olması.	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20			
6.) Resimlemelerin gerçek yaşama uygun olması.	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K19,	Kitapta yer alan itfaiyenin canlı ve cansız tüm varlıklara yardım etmiştir, görevlerini yerine getirirken resmedilmesi gerçek yaşama uygundur. (K2) Kitapta yer alan resimde yer alan acil durum çantası gerçek yaşama uygundur. (K14) Kitapta yaşanabilecek manzaralar gerçekçi bir şekilde resmedilmiştir. (deprem anında yaşananlar, yangınlar, tsunamiler)(K5)	K4, K8, K9, K11, K13, K18, K20	Kitapta yer alan resimlemeler bir düş yerini andırmaktadır. Örneğin; Şatolardan oluşan evler gerçek yaşama uymamaktadır. (K9) Karakterin hayvan olması sebebiyle insana özgü özellikler hayvanlara yüklenmiştir. Farenin kardeşinin korkması, ağlaması, bağırması, ağlayarak konuşması vs. (K11) Kitapta yer alan uçan filler ve renkli fil, siyah beyaz fil gerçek yaşama uygun değildir. (K13)

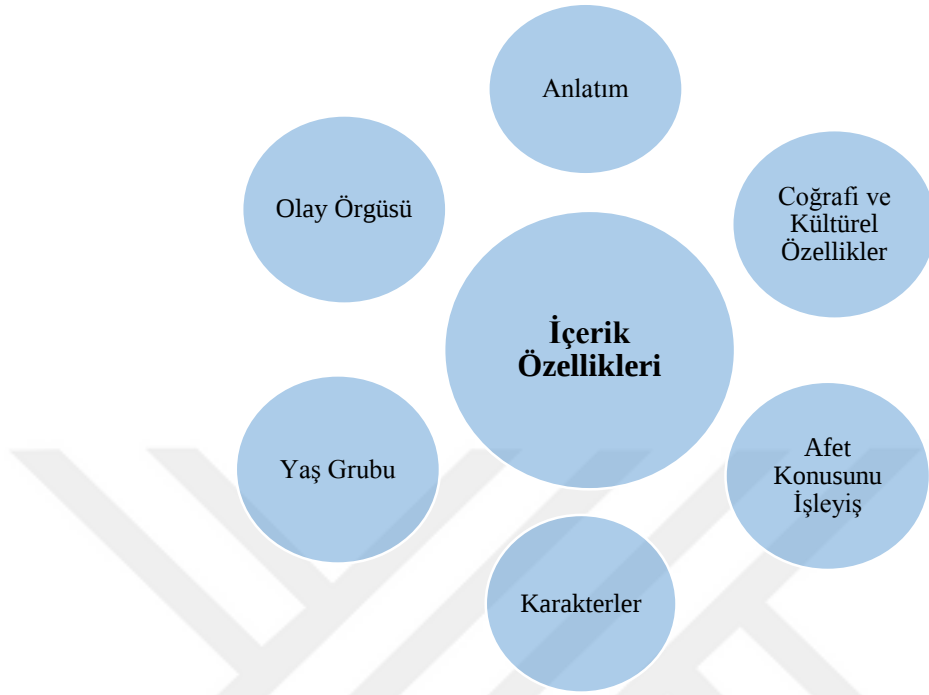
7.)Resimlemeler de farklı teknikler (İllüstrasyon, fotoğraf, kolaj, karikatür vb.) kullanılması.			K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Araştırma kapsamında incelenen tüm resimli çocuk kitaplarında resimler iki boyutlu hazırlanmış olup farklı resimleme tekniği kullanılmamıştır. (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20)
8.) Resimlemelerin çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olması.	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Belirlenen kitaplarda yer alan resimlemeler, karakterlerin resmedilmesi, çocuğa verilmek istenen mesajı yansıtabilmesi açısından çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun görünmektedir. (K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20)	K5, K6	Bazı resimler çocuklar için korkutucu olabilir. Deprem anının net bir şekilde gösterildiği resimler (kırıklar,yaralıları vs.) çocuğu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. (K5) Kitapta çocuklar için karmaşık gelebilecek durumdadır. Patlamalar çok net resmedilmiştir. (K6)
9.) Resimlemelerin metni yansıtması.	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kitapta bahsedilen afet simülasyonunda yer alan doğal afetler metni yansıtacak şekilde tasvir edilmiştir. (K4) Kitapta depremin şiddetini gösterebilmek amacıyla metni yansıtacak resimler kullanılmıştır. (K14) Kitapta ormanda çıkan yangın sonrası hayvanların ormanı terk etmesi gibi metni yansıtacak resimlemeler yapılmıştır. (K20)		
10.) Resimlerde korkutucu öğelere yer verilmesi.	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K10, K11, K12, K14, K17, K18, K20	Yangın resimleri çocuklar için korkutucu olabilmektedir. (K2) Depremin şiddetini gösteren resimler ve anlatımlar çocuklar için korkutucu olabilir. (K4) Gök gürlemesi tasviri çocuklar için korkutucu olabilecek niteliktedir. Korkunç ve kulakları sağır edici bir sesin duyulduğunun belirtilmesi. (K11)	K1, K8, K9, K13, K15, K16, K19	
11.) Sayfalar arasında karakter devamlılığı bulunması.	K1, K2, K3, K4, K8, K9, K10, K11, K12, K16, K18, K19, K20	Kitapta Selin, annesi ve kuzeni Murat karakter olarak sayfalar arasında devamlılık sağlamaktadır. (K10) Kitapta karakter olarak kullanılan Elmer, Wilbur ve diğer fillerin sayfalar	K5, K6, K7, K13, K14, K15, K17	Kitapta tek bir karakter üzerinden anlatım olmadığı için Japonya'da Honshu Adası sakinleri ve tüm şehir halkı her sayfa da farklı karakterler olarak görünmektedir. (K5)

arasında devamlılığı vardır. (K13) Kitapta hikâye içerisinde bulunan hayvanlar (fil, aslan, zürafa ve diğer hayvanlar) üzerinden ilerlemektedir. (K16)	Kitap bilgilendirici bir kitap olduğu için karakter devamlılığı yoktur. (K7) Kitapta karakter devamlılığı var gibi görünse de farklı karakterle bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple çocuk görselleri değişmektedir. (K14)
--	---

Tablo 3 incelendiğinde, araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özellikleri yönünden değerlendirildiğinde, çoğunda resimlemelerin gerçekçi betimlemelere sahip olduğu bulunmuştur. Resimlemelerin gerçekçi olmadığı kitaplarda ise daha çok insanlara özgü özelliklerin canlı ve cansız varlıklara verildiği söylenebilir. Kitaplardaki resimlerin tamamının iki boyutlu olduğu, derinlik algısının bulunduğu, mekandaki konumlarına dikkat edildiği ve renklerin mat ve birbiriyle uyumlu renklerden seçildiği belirlenmiştir. Ayrıca kitapların tamamının iki boyutlu resimlerle hazırlanmış olması sebebiyle incelenen kitaplarda resimlendirmelerde farklı tekniklerin kullanılmadığı görülmektedir. Kitapların büyük çoğunluğunun çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olduğu, neredeyse tamamının resimlerinin metni yansıttığı söylenebilir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların korkutucu öge içerme durumları incelendiğinde ise çoğunda korkutucu öğelere yer verildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bunun nedeni doğal afetin sonuçlarının, etkilerinin korkutucu olması ve çocuklar için bu durumun korkutucu olabilmesidir. İncelenen kitaplarda sayfalar arasındaki karakter devamlılığını kitapların çoğunun sağlandığı görülmektedir. Karakter devamlılığının sağlanamadığı kitapların daha çok doğal afetle ilgili bilgilendirici kitaplar olduğu bu sebeple belli bir karakter devamlılığının sağlanamadığı görülmüştür. Tüm değerlendirme ölçütleri göz önüne alındığında resimli çocuk kitaplarında yer alan resimler çocukların kitabı ve işlenen konuyu merak etmesini sağlayacak nitelikte olduğu söylenebilir. Ayrıca kitaplarda yer alan resimler, çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun ayrıntılar taşırsa çocuk için faydalı olacaktır. İncelenen kitaplarda resimlendirmeye büyük oranda yer verilmesi ve değerlendirme ölçütlerine uygun resimlendirme yapılması kitapların ilgi çekici olması bakımından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

3. Doğal afet konulu resimli kitapların içerik özelliklerinin incelenmesi

İncelenen kitapların içerik özellikleri temasına ilişkin şema aşağıdaki sunulmuştur.

(Şekil 6. İçerik özellikleri temasına ilişkin kategoriler)

Şemada görüldüğü gibi içerik özellikleri teması, anlatım, coğrafi ve kültürel özellikler, doğal afetle ilgili farkındalık ve ilgi uyandırma, karakterler, yaş grubuna uygunluk, olay örgüsü kategorilerinden oluşmuştur. Bu kategorilere ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının içerik özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar

Alt Kategoriler	Kitap kodları (Evet)	Örnekler/Notlar	Kitap kodları (Hayır)	Örnekler/Notlar
1.) Hikâyenin gerçekçi bir durum sunması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Yaşanabilecek bir olay olan deprem ve simülasyonda yer alan diğer afetler görülmektedir. (K4) Yaşanabilecek manzaralar gerçekçi bir şekilde resmedilmiş. (deprem anında yaşananlar, yangınlar, tsunamiler) (K5) Dedenin oyuncak legolar üzerinden depremi anlatıp çocuklara çök-kapan-tutun yöntemini benimsetmek ve ihtiyaç anında kullanmalarını sağlamak adına bilgilendirme yapması gerçekçi bir durum sunmaktadır. (K19)	K9, K11, K13	Egonya’da yer alan sanatevi ve mantar şatoların yıkılması, bu yıkılma sonucunda Egonya halkının mutsuz ve karamsar durumda kalmasını anlatıyor. (K9) Kitapta bahsedilen gök gürültüsüne bağırarak, şimşeğe çikolata sürüp yemek vb. özellikler gerçekçi bir durum sunulmamaktadır. (K11) Kitapta yer alan uçan fil, konuşan filler gerçeği yansıtmamaktadır. (K13)
2.) Hikâyede coğrafi bilgilere yer verilmesi	K5, K6, K14, K15, K20	Deprem konusunu işleyen kitapta tektonik tabaka, pasifik okyanusunun dış çeperi-ateş çemberi, yamaç gibi coğrafi özelliklere yer verilmiştir. (K5) Kitapta toprağın katman katman olması, en alt kısımda büyük kayaçların olması. Ayrıca son sayfalarda toprak hakkında bilgi verilmiştir. (Nelerden oluşuyor, oluşumunu etkileyen ana etmenler, toprak türleri vs.) (K15) Kitapta ormanın ortasında yer alan aktif bir yanardağdan bahsedilmektedir. (K20)	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K16, K17, K18, K19	
3.) Hikâyede yer alan doğal afetle baş etme yöntemlerinin çocuğu sürece dahil etmesi	K2, K3, K4, K5, K10, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K19	Yangını işleyen kitapta itfaiyenin her türlü kazada veya olayda aranabileceği belirtilmiştir. İtfaiye haftasında çocuklara yangın ve yangın söndürme teknikleri ile ilgili bilgiler vererek çocuğu sürece dahil etmektedir. (K2) Kitapta yangın durumunda büyüklere haber vermek ve onlarla güvenli bir alana geçmekten bahsederek çocuğu sürece dahil etmektedir. (K12) Deprem konulu kitapta çök, kapan, tutun yöntemini öğretmek, deprem konusunda çocukları bilinçlendirmek, deprem geçince güvenli bir alanda beklemek gibi doğal afetle baş etme yöntemlerinde çocuklara neler yapacakları açıklanarak çocuklar sürece dahil edilmiştir. (K16)	K1, K6, K7, K8, K9, K13, K15, K20	Daha çok itfaiyecilerin görev ve sorumluluklarını anlatmaktadır. (K7) Kitapta depremin nasıl oluştuğu açıklanmış ancak çocukları sürece dahil edecek bir içerik sunulmamıştır. (K15) Hikâyede orman ahalisinin sel ve yangınla baş etme sürecini anlatılmıştır. Bu süreçte hayvanların taşınip yeni yuvalar inşa etmeleri anlatılmış ve dolayısıyla çocukların doğrudan doğal afetle baş etmeye yönelik katılımı sunulmamıştır. (K20)

4.) Hikâyenin korku ve şiddet öğeleri içermesi	K5, K6	Resimler çocuklar açısından çok korkutucu sahneleri içermektedir. (Moloz altında kalan insan resimleri, depremin şiddeti ile birlikte yıkılan yapılar, evlerdeki insanların korku dolu bakışları vs.) (K5) Pompei halkının patlama sonucunda yaşadıkları ve yangının köyü ve insanları yok ettiği öğeleri içermektedir. (K6)	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20
5.) Hikâyede gerçeküstü öğeler bulunması	K4, K8, K9, K11, K13, K20	Şatodan evleri, karakterlerin gerçek yaşamdan uzak kıyafetlerini içermektedir. (K9) Gök gürültüsüne aynı onun şiddetinde bağırılması, fırtınanın yaptıklarından pişman olması gerçeküstü öğelerdendir. (K11) Kitapta filin uçuşması gerçeküstü bir öğedir. (K13)	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19
6.) Hikâyede evrensel değerlere yer verilmesi (demokrasi, yardımlaşma, adalet, saygı...)	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20	Kitapta kaza veya olaylarda itfaiye aranarak zor durumda olan insanlara ve canlılara yardımda bulunmanın gerekliliği anlatılmaktadır. (K2) Kitapta Murat'ın Selin'e fırtına öncesinde işleri bitirmek için yardım etmesinden bahsedilmektedir. (K10) Yangın konulu kitapta bulunduğumuz bir ortamda yangın çıktığında 110'u aramak yardımlaşma değerini yansıtmaktadır. (K17)	K1, K11, K16
7.) Hikâyenin çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları içermesi	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Resimler yoruma açık ipuçları içermektedir. (K8) Kitabın görsellerine bakılarak yorum yapılabilir. (K14) Hikaye çocuklara resim ve metin yönünden yorumlama yapmasını sağlayacak niteliktedir. (K20)	

8.) Hikâyenin doğal afetler konusunda öğretici niteliğe sahip olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	Kurtarma araçlarının tanıtımı yapılmış olup, nerede ve ne zaman kullanıldığı belirtilmiştir. (K1) Kitapta Pompei ve Pompei’de yaşanan deprem, tsunami ve yangın hakkında bilgi verilmektedir. (K6) Deprem hakkında bilgilendirmek ve deprem sırasında neler yapılabileceğini anlatmaktadır. (K16)	K8, K9, K10, K11, K13	Hikayenin genel konusuna bakıldığında yardımlaşma konusunun işlendiği görülmektedir. (K8) Kitapta birlik olarak her şeyin üstesinden gelmenin gücü anlatılmaktadır. (K9) Kitapta korkunç görünen şeylerin aslında korkutucu olmadığı ve korkunun üstüne gidilebileceğinden bahsedilmektedir. (K11)
9.) Hikayenin doğal afetler konusunda farkındalık ve ilgi uyandırması	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K10, K12, K14, K16, K17, K19	Kitap ateş yakmanın tehlikeli olduğunu fark ettirme amacı taşımaktadır. (K3) Kitapta fırtına öncesinde ve sonrasında neler yapılabileceği konusunda farkındalık vardır. (K10) Kitabın temel amacı deprem hakkında farkındalık ve ilgi uyandırmaktır. (K16)	K1, K8, K9, K11, K13, K15, K18, K20	Daha çok yardımlaşmak ve birlik olmak üzerine bir farkındalık bulunmaktadır. (K8) Kitap toprak hakkında çocukları bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Ancak doğrudan doğal afet konusunda bir farkındalık sağlamamaktadır. (K15) Hikaye daha çok yaşanan olaylardan sonra birlik olmasının gerekliliğinden bahsetmektedir. (K18)
10.) Hikâyede eğlendirici ve komik unsurlar bulunması	K4, K8, K13, K16, K19, K20	Fil Necati’nin korkudan yangın anında 110’u arayıp iki dürüm istemesi, Şakir’in itirazı üzerine dürüm sayısını üçe çıkarması komik unsurlardandır. (K4) Elmer arkadaşını kurtardıktan sonra diğer arkadaşlarının ona şaka yapması ve Elmer’ı adada tek başına bırakması. Elmer’ın bu durum karşısında panik olmak yerine adada kalınca yalnız kalıp kafasını dinlemek istemesi ve diğer hayvanların gülererek onu adada bırakması komik unsurlardandır. (K8) Çocukların birbirleri ile şakalaşması, dedenin çocuklara eğlendirici bir şekilde depremi anlatmasından bahsedilmektedir. (K19)	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K17, K18	
11.) Hikâyede teknolojik ürünlerin kullanılması	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K14, K17, K19	Hikayede teknolojik ürün olarak telefon kullanılmıştır. (K3) Hikayede kullanılan teknolojik ürünler sismograf, deprem simülâtörü ve radyodur. (K5) Hikayede teknolojik ürün olarak el feneri ve fırın kullanılmıştır. (K19)	K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K18, K20	

12.) Hikâyenin çocuğa doğal afetle baş etme konusunda seçenekler sunması	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K11, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Hikayede 110'u arayarak belli durumlarda (yangın, sel baskını, insanları ve hayvanları kurtarmak) yardım istemek, yanan tavanın üzerine yangın söndürme battaniyesi örtmek, mangal yakarken bir kova su bulundurmak seçenekler arasındadır. (K2) Hikâyede doğal afetle baş etmede itfaiyeyi arayarak yangının haber verilmesidir. (K7) Hikayede doğal afetle baş etme konusunda çök, kapan, tutun yöntemini kullanmak ve deprem sonrasında güvenli toplanma alanlarına geçmekten bahsedilmektedir. (K16)	K6, K8, K9, K10, K12, K13, K15
13.) Hikâyede doğal afetle ilgili mesaj bulunması	K4, K5, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Hikayede doğal afetle ilgili verilen mesajlar; depremin üzerinden yıllar geçtikten sonra bir müze kurulması müzede deprem hakkında her türlü bilgilerin yer alması, depreme dayanıklı evlerin inşa edilmesinin önemi ve gereğinden bahsedilmektedir. (K5) Afet anında korkmadan ve sakin kalınarak afet durumunun geçmesini beklemenin gerekliliğinden bahsedilmektedir. (K11) Depremde heyecanlanmak normal bir duygudur fakat sakince nefes alıp vermeli, sabit bir yerde tutunup deprem bitinceye kadar beklenmelidir. Güvende olunursa depremin zarar vermeyeceği belirtilmiştir. (K19)	K1, K2, K7, K8, K9, K10, K13, K15
14.) Hikâyede yer alan karakterlerin çocuğun model alabileceği özelliklere sahip olması	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Tahsin Usta'nın acil giden ambulansa yol vermesi çocuklar için model alınabilecek özelliklerdendir. (K1) Hikayede çocukların deprem anında masanın altına veya güvenli alanlara yönlendirilmesi çocukların model alabileceği özelliklerdendir. (K5) Karakterlerin birlik olarak afet sonrası ırmağın üzerine düşen çöpleri toplamaları çocuklara model olabilmektedir. (K18)	K6, K15 Hikayede yer alan karakterin bir yanardağ olması ve belli bir ana karakter yer almaması sebebiyle çocuğun model alabileceği bir özellik bulunmamaktadır. (K6) Hikayede toprak konusu hakkında bilgi verilmesi amaçlandığı için herhangi bir karakter bulunmamaktadır. (K15)

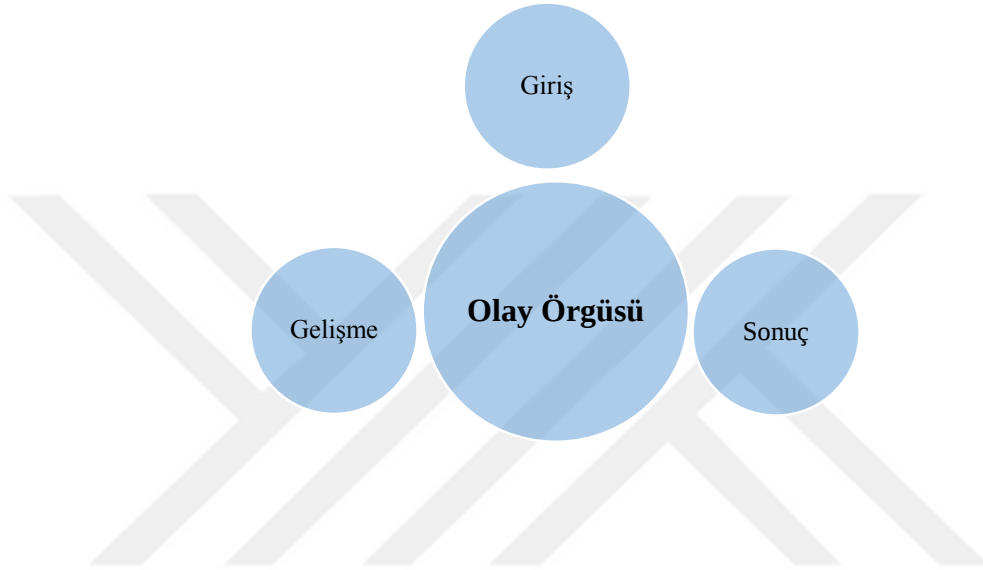
15.) Karakterin/le rin insanlardan oluşması	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10, K12, K14, K15, K17, K19	Hikayenin karakterleri; Hakan (baba), İpek (anne), İnci (çocuk), Ege (çocuk), Sezgin (çalışan), İtfaiyeciler, Kampçılardır. (K3) Karakterler Selin, Murat, Selin'in annesidir. (K10) Kitapta yer alan karakterler çocuk ve annesidir. (K12)	K4, K8, K11, K13, K16, K18, K20
16.) Karakterin/le rin olağanüstü varlıklardan oluşması	K11	Bağırıp insanları korkutmaya çalışan Fırtına karakteri. (K11)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20
17.) Karakterin/le rin hayvanlardan oluşması	K3, K4, K8, K10, K11, K12, K13, K16, K18, K20	Kitapta karakter olarak 'Şakir' (aslan), babası 'Remzi' (aslan), annesi 'Kadriye' (kedi) ve kız kardeşi 'Canan' (kedi), Fil Necati, Doktor, Kumpir, Mirket, Tavşan kullanılmıştır. (K4) Karakterler Elmer, sürüdeki diğer filler, timsahlar, genç fil, ördekler ve maymunlardan oluşmaktadır. (K8) Karakter olarak maymun, sincap, kirpi, köstebek, ayı ve fil kullanılmıştır. (K18)	K1, K2, K5, K6, K7, K9, K14, K15, K17, K19
18.) Karakterin/le rin çocuğun yaş grubuna uygun olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Kitapta karakter olarak yer alan itfaiyeciler çocukların yaş grubuna uygundur. (K7) Kitapta ana karakterler çocuk, anne ve kuzenden oluşan bir ailedir bu sebeple çocuğun yaş grubuna uygundur. (K10) Hikaye sevimli hayvanlardan oluştuğu için yaş grubuna uygundur. (K18)	K15 Belli bir karakter olmaması sebebiyle yaş grubuna uygunluğu bulunmamaktadır. (K15)

19.) Karakter sayısının hikaye kurgusuna uygun olması	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Kitaplarda yer alan karakterlerin sayısı hikaye kurgusuna uygun olarak belirlenmiştir. (K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	K6, K7, K15	Kitap içerisinde belirli bir karakter bulunmamaktadır. Bir topluluk veya halktan bahsedilmektedir. (K6, K7) Kitap 'Toprak' hakkında bilgi verdiği için belirli bir karakter bulunmamaktadır. (K15)
20.) Hikayede ana karakter sayısının 1-3 arasında olması	K1, K2, K3, K4, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20	Kitabın ana karakteri Neşe'dir. (K9) Kitabın ana karakteri Tilki ve çocuktur. (K12) Ana karakterler Bodo (fil), Cesur (Aslan), Jirafu (Zürafa)'dan oluşmaktadır. (K16)	K5, K6, K7, K15	
21.) Hikâyenin kurgusunda giriş gelişme ve sonuç bölümü bulunması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K16, K17, K18, K19, K20	İncelenen kitapların hikayelerinde giriş, gelişme ve sonuç bölümü bulunmaktadır. (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K16, K17, K18, K19, K20)	K7, K14, K15	

Tablo 4 incelendiğinde kitapların çoğunluğunun gerçekçi bir durum sunduğu görülmüştür. Kitapların coğrafi bilgilere yer verme durumlarına bakıldığında çoğunda coğrafi bilgilere yer verilmediği görülmüştür. Kitaplarda yer alan hikayelerde doğal afetle baş etme yöntemlerinin çocuğu sürece dahil ettiği görülmektedir. Kitaplarda şiddet öğelerine çoğunda yer verilmediği, şiddet öğeleri içeren kitaplarda ise resimlemelerin ve kitapta yaşanan doğal afetin insanları yok

etmesi gibi (K5, K6) cümleleri içinde barındırdığı görülmektedir. İncelenen kitaplarda gerçeküstü öğelere yer verme durumu kitapların çoğunda olmamasına karşın gerçeküstü öğeleri barındıran kitaplarda ise kullanılan gerçeküstü öğelerin kişileştirme ve düşsel öğeler içerdiği bulgusuna erişilmiştir. Kitaplarda evrensel değerlere yer verilme durumu incelendiğinde kitapların çoğunda evrensel değerlere yer verildiği görülmüştür. Kitaplarda yer verilen evrensel değerlerin çoğunlukla yardımlaşma olduğu bununla beraber dayanışma, saygı duyma ve sevgi değerinin de kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen kitapların çoğunda çocukların yorum yapmasını sağlayacak görsel ipuçları ve metinlerin içerisinde yer alan imgeler barındırdığı görülmektedir. Kitapların genelinde işlenen konu itibarıyla öğretici bir niteliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Kitapların bir kısmının doğal afetler konusunda farkındalık ve ilgi uyandırmaya yönelik hazırlandığı tespit edilmiştir. Bir kısım kitaplar ise daha evrensel değerler kapsamına giren yardımlaşma, birlik olma ve kitabın işlediği konuda farkındalık ve ilgi uyandırmak için hazırlanmıştır. İncelenen kitaplarda eğlendirici ve komik unsurların daha az yer aldığı görülmüştür. Ancak kitaplarda işlenen doğal afetlerin çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkilerini azaltmak adına konular eğlendirici ve komik unsurlarla desteklenebilir. Kitaplarda teknolojik ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında kitapların yarısında teknolojik ürünler kullanıldığı yarısında ise teknolojik ürünlere yer verilmediği tespit edilmiştir. Kullanılan teknolojik ürünlerin çoğunlukla cep telefonu, telefon, sismograf ve el feneri olduğu görülmüştür (K1, K3, K4, K5, K14 K19). Kitapların çoğunluğunda çocuğa doğal afetle baş etme konusunda seçenekler sunulduğu görülmüş olup; bu seçenekler arasında çök-kapan-tutun yöntemini bilmek, toplanma alanlarına gitmek, yangın durumlarında yapılabilecekler hakkında bilgilendirme yapılmaktadır (K2, K7, K16). Doğal afetle baş etme konusunda çocuğa seçenekler sunulmasının doğal afetin yarattığı olumsuz etkileri en aza indirmek ve bu konuda alınan önlemlerin çocuklar açısından anlaşılmasının amaçlandığı görülmüştür. Kitaplarda doğal afetle ilgili mesaj bulunması durumuna ilişkin 12 kitapta doğal afetlere yönelik mesaj bulunduğu görülmüştür. Bu mesajların genelinde afet sonrasında yaşanan afetle ilgili insanları bilinçlendirmeye yönelik mesajlar ve güvenliği sağlayabilmek için afet öncesi, sonrası alınacak tedbirlere yönelik mesajlar söz konusudur. Çoğu kitapta yer alan karakterlerin çocuğun model alabileceği özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. 13 kitapta karakter olarak insanların kullanıldığı, 10 kitapta karakterlerin hayvanlardan

oluştugu ve 1 kitapta ise karakterlerin olağanüstü varlıklardan oluştuğu belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan karakterlerin çocuğun yaş grubuna uygun olduğu belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan karakterlerin sayısının hikayenin kurgusuna uygun olarak kullanıldığı görülmektedir. Kitaplarda yer alan ana karakter sayılarının 1-3 arasında olduğu bilgisi verilebilir. 17 kitabın hikayelerin kurgusunda giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin mevcut olduğu görülmektedir. Bu kitapların olay örgüsü kategorisine ilişkin alt kategoriler aşağıdaki şemada sunulmuştur.

(Şekil 7. Olay Örgüsü kategorisine ilişkin alt kategoriler)

Şemada görüldüğü gibi olay örgüsü kategorisi, giriş, gelişme ve sonuç alt kategorilerinden oluşmuştur. Giriş alt kategorisi, karakterlerin sunulması, zaman bilgisi, mekan bilgisi, afete neden olan gerekçeler, afet öncesi alınabilecek tedbirler kodlarından oluşurken, gelişme alt kategorisi, afette yaşananlardan, sonuç alt kategorisi ise afetin sonuçları, afetin telafisi, başka afetler için önlem alma kodlarından oluşmaktadır. Bu kategorilere ilişkin değerlendirme ölçütleri ve örnekler/notlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının olay örgüsü özelliklerine ilişkin alt kategoriler, kodlar ve örnekler/notlar

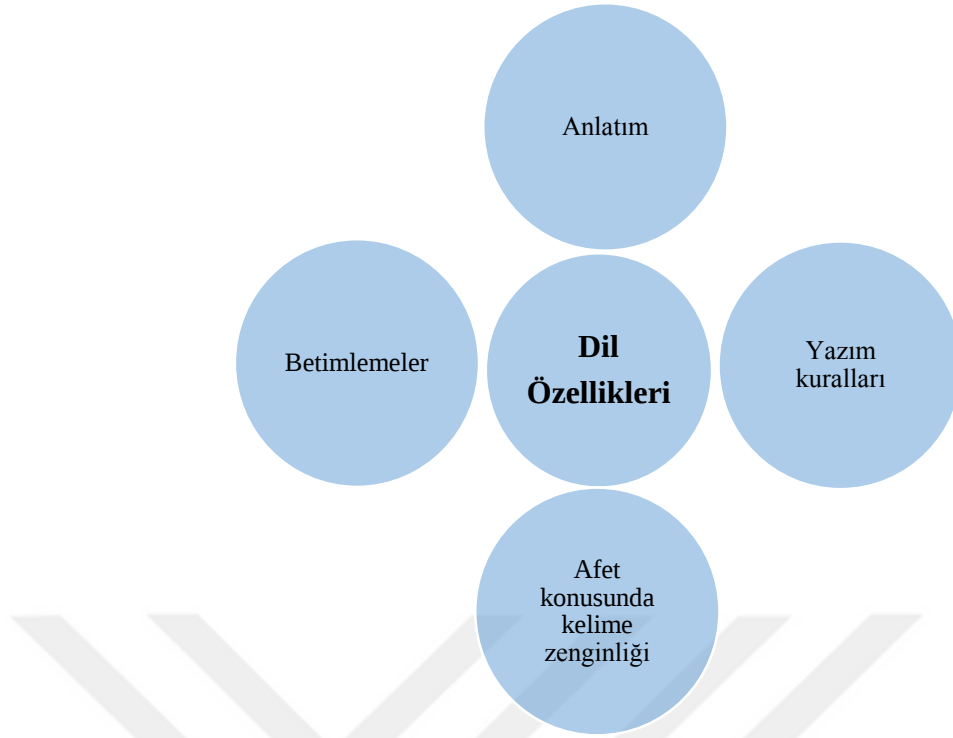
Alt Kategoriler	Kodlar	Örnekler/Notlar
Giriş	Karakterlerin tanıtılması (K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Duru, Demir ve annesinin görünüş özelliklerinin kitapta resimlendirilmesi. (K1) Selin, Murat ve Selin'in annesinin karakter olarak kitapta tanıtılması. Selin'in duygusal özelliklerinden bahsedilmesi (şimşekten korkması, gökgürültüsünden ağlaması gibi). (K10) Efe, Ece, Gülce ve çocukların dedesinin resimlendirilmesi ve özelliklerinin giriş kısmında sunulması. (K19)
	Zaman bilgisi (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K12, K13, K16, K18, K19, K20)	Bir kaç gün sonra Çağlar'ın babası ile birlikte yürürken çöpten duman yükseldiğini farketmesi. (K2) Öykünün M.Ö. 3000 yıl öncesinde başladığının belirtilmesi. (K5) Bodo'nun her sabah ormanda yürüyüş yapması. (K16)
	Mekân bilgisi (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K16, K18, K19, K20)	Mekan olarak Elma Ağacı çiftliğinin kullanılması. (K3) Selinlerin evi mekan olarak kullanılmıştır. (K10) Çocuğun ve annesinin orman evine yerleşmesi ve ormanda yaşamaya başlaması. (K12)
	Afete neden olan gerekçeler (K2, K3, K4, K5, K6, K9, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Deprem anı, depremin etkileri ve tanımı yapılırken, deprem sonrasında deniz kıyısında devam eden hareketlilik nedeni ile oluşan tsunamiden bahsedilmesi. Depremin tsunamiye yol açması. (K5) Yapıların hor kullanılması, bakımlarının zamanında yapılmaması ve yıpranan yerlerin onarılmaması. (K9) Depremin tanımının yapılması. Yer kabuğunda meydana gelen kırılmaların oluşturduğu sarsıntı olarak açıklanması. (K16)
	Afet öncesi alınabilecek tedbirler (K2, K3, K4, K5, K6, K9, K10, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Mangal yakılmadan önce mutlaka yanına bir kova su konulması. (K2) Acil durum çantası hazırlanması, eşyaların sabitlenmesi, deprem tatbikatı yapılması. (K14) Yangına neden olabilecek durumlara karşı dikkatli olunması ve ateşin doğru zamanda kullanılması. (K17)
Gelişme	Afette yaşananlar (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Vezüv'ün patlaması, kulakları sağır edici bir ses ile birlikte sürekli patlamalar olması ve Pompei'e doğru yangının gelmesi. Yaşayan tüm insanların bu yangından etkilenmesi. (K6) Bir sabah uyanan çocuğun uzakta bir duman görmesi, orman yangının başlaması ve çocuğun annesiyle ormanı hemen terk etmesi. (K12) Rüzgarın şiddetini artırarak fırtınaya dönüşmesi ve fırtınanın hızlanarak ağaçları kökünden sökmesi. Fırtınadan sonra yağın yağmur sebebiyle ırmağın taşması ve sel olup tüm ormandaki canlıların evini basması. (K18)
Sonuç	Afetin sonuçları (K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Deprem sonucunda kaçamayan insanların moloz altında kalması, evlerde tavanlarda çatlaklar oluşması, elektrik tellerinin koparak yangına sebep olması. Denizde yaşanan dalgalanmadan dolayı tsunami oluşması ve sel baskınlarının yaşanmasına neden olması. Depremin sonucu olarak birçok binanın zarar görmesi, yolların çökmesi, yangın ve selin açtığı hasarların bulunması. (K5) Fırtına sonrasında bahçede bulunan ağacın devrilmesi. (K10) Fırtına sonrası yaşanan sel sebebiyle tüm canlıların yuvalarında ve ırmağın üstündeki köprüde yıkılmanın meydana gelmesi. (K18)
	Afetin telafisi (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K16, K17, K18)	Yangının zamanında söndürülmesi ve ambarın kurtarılması. (K3) Yıkılan sanat evinin yerine daha dayanıklı, sağlam ve yeni bir sanat evi inşa edilmesi. (K9) Fırtına ve sel sonucu yıkılan yuvalar ve köprülerin ormanda yaşayan hayvanlar tarafından yeniden inşa edilmesi. (K18)

Başka afetler için önlem alma (K2, K4, K5, K7, K9, K14, K16, K17, K18, K19, K20)	Gerçek bir afet anı için heyecan yapmamak, eşyaların duvara sabitlenmesi ve güvenli bir toplanma alanı belirlenmesi. (K4) Elektrik ve doğalgaz vanalarının kapatılması, telefonları meşgul etmeyerek ihtiyacı olan kişilerin yardıma ulaşması. (K14) Deprem anında kendilerini koruyabilmeleri için dedenin torunlarına çök-kapan-tutun yöntemini öğretmesi. (K19)
---	--

Tablo 5 incelendiğinde incelenen resimli çocuk kitaplarının olay örgüsü teması giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ayrılarak incelendiğinde, incelenen resimli çocuk kitaplarının giriş bölümünde karakterlerin tanıtılması özelliğinin tüm kitaplarda bulunduğu görülmektedir. Zaman ve mekan bilgisi açısından bakıldığında araştırmaya konu olan resimli kitapların bazılarında bu özelliklerin olduğu belirlenmiştir. Yine giriş bölümünde afete neden olan gerekçeler ve afet öncesi önlem alma, kitaplarda görülmüş olup örneklendirilerek sunulmuştur. Gelişme bölümü incelendiğinde, bilgilendirici nitelikte olay örgüsü olmayan kitapların dışında resimli çocuk kitaplarının çoğunluğunda gelişme bölümü olduğu ve bu bölümde afette yaşananların anlatıldığı görülmüştür. Sonuç bölümünde ise afetin sonuçları ve afetin telafisi teması araştırmada yer alan resimli çocuk kitaplarının bazılarında bulunmaktadır ve örnekleri sunulmuştur. Başka afetler için önlem alma teması ise belirlenen resimli çocuk kitaplarında yer almakta olup örneklendirilmiştir.

4. Doğal afet konulu resimli kitapların dil özelliklerinin incelenmesi

İncelenen kitapların dil özellikleri temasına ilişkin şema aşağıda sunulmuştur.

(Şekil 8. Dil Özellikleri Temasına İlişkin Kategoriler)

Şemada görüldüğü gibi dil özellikleri teması, anlatım, AKDTRK yazım kuralları, afet konusunda kelime zenginliği, betimlemeler kategorilerinden oluşmuştur. Bu kategorilere ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. Doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının dil özelliklerine ilişkin alt kategoriler ve örnekler/notlar

Alt Kategoriler	Kitap kodları (Evet)	Örnekler/Notlar	Kitap kodları (Hayır)	Örnekler/Notlar
1.) Sade bir anlatım kullanılması	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		K6	Kitapta çocuklar için anlaşılacak kelimeler kullanılmıştır. Örn: Vezüv, süngertaşı, volkanik topraklar vb. (K6)
2.) Yöresel veya argo sözcüklere yer verilmesi	K20	Hikayede "Siz dün şehri ayağa kaldıran serseriler değil misiniz?", "Sizi görgüsüzler" gibi cümleler kullanılmıştır. (K20)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19	
3.) Yazılar Türk Dil Kurumu (AKDITYK) yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygun olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20			
4.) Çocukların doğal afetlere yönelik karşılaşabileceği kelimeler bulunması	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K14, K16, K17, K19	Kitapta sel, yangın, can yeleği, can simidi, şişme mont, yangın söndürme aracı, yangın söndürme uçağı, ilk yardım, yaralı, alev, duman vb. Kelimeler bulunmaktadır. (K7) Kitapta enkaz, yıkıntı ve fırtına kelimeleri görülmektedir. (K9) Kitapta deprem, sarsıntı, toplanma alanı, çök-kapan-tutun kelimeleri kullanılmıştır. (K16)	K1, K11, K13, K15, K18, K20	
5.) Hikayenin akışına uygun akıcı bir üslup kullanılması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20			

6.) Betimlemelerin kısa ve çocukların gelişim düzeyine uygun olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	O sabah ağılın çevresindeki tel örgüleri tamir ediyorlardı. (K3) Koca koca binalar ardında, ufacak bir ülke var, adı Egonya. (K9) Bahçedeki ağaçlar rüzgardan eğildi. (K11)	
7.) Günlük konuşma dili kullanılması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20		
8.) Emir ve kural içeren cümlelerin bulunması	K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K13, K14, K16, K17, K18, K20	Kitapta "Ateşin oksijeni alınmalı!","Kızgın yağ asla suyla söndürülmez." gibi cümleler bulunmaktadır. (K2) Kitapta "Tekrar at." "Ucunu bana at." gibi cümleler yer almaktadır. (K8) Kitapta "Ocağa yemek varsa çocuklar mutfakta dolaşmamalı!" cümlesi bulunmaktadır. (K17)	K1, K5, K6, K12, K15, K19

Tablo 6 incelendiğinde resimli çocuk kitaplarının dil özelliklerine ilişkin hemen hemen kitapların hepsinin sade bir anlatım kullandığı yalnızca bir kitapta (K6) sade bir anlatım kullanılmadığı ve çocukların anlayamayacağı kelimelerin kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen kitapların yöresel ve argo sözcüklere yer verme durumunun yalnızca bir kitapta yer aldığı (K20) 19 kitapta ise yöresel ve argo sözcüklerin yer almadığı görülmektedir. Kitaplarda yazıların Türk Dil Kurumu (AKDTYK) yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygun olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilen resimli çocuk kitaplarının pek çoğunda çocukların doğal afetlere yönelik karşılaşılabileceği kelimeler bulunduğu belirlenmiştir. Kitaplarda kullanılan kelimelerden bazıları sel, yangın, can yeleği, can simidi, şişme mont, yangın söndürme aracı, yangın söndürme uçağı, ilk yardım, yaralı, alev, duman

(K3, K7, K20) enkaz, yıkıntı, fırtına (K4, K9, K11) deprem, sarsıntı, toplanma alanı, çök-kapan-tutun (K9, K14, K16)'dur. İncelenen kitaplarda hikayenin akışına uygun akıcı bir üslup kullanıldığı, betimlerin kısa ve çocukların gelişim düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir. Çalışmada yer alan kitaplarda günlük konuşma dili kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışmada yer alan 14 kitapta emir ve kural içeren cümle bulunduğu belirlenmiştir. Kitapların çoğunda emir ve kural içeren cümlelerin bulunma sebebinin doğal afet konusunda net bilgiler verilmesinin gerekliliği ve afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacaklar hakkında bilgilendirme yapılmasının öneminden dolayı olduğu düşünülmektedir.

6. TARTIşMA VE SONUÇ

Erken çocukluk dönemine yönelik doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın, çocuklara doğal afetler konusunda farkındalık kazandırılması için ebeveyn ve öğretmenlerin fikir edinmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra resimli çocuk kitaplarının çeşitli doğal afetlerin öncesi, sırası ve sonrasında yapılacakları çocuklara anlatmak için başvurulacak ilk eğitici araçlardan birisi olmasının özelliğı vurgulanmaktadır. Yapılan bu araştırmada, çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının doğal afet konusunu işleme durumu fiziksel, resimlendirme, içerik ve dil özellikleri yönünden incelenerek, incelenen resimli çocuk kitaplarının taşıdığı özelliklerle ilgili genel bir çerçeve oluşturularak, bu kitapların çocuklara doğal afet konusunda farkındalık ve bilinç oluşturmaya uygunluğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular resimli çocuk kitaplarının çocuklara doğal afet konusunda farkındalık ve bilinç oluşturma konusunda olumlu nitelikleri içerisinde barındırdığını göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarında işlenen doğal afet türlerine bakıldığında yangın ve depremin en çok işlendiğı, en az işlenen doğal afetlerin sırasıyla; hortum, toprak kayması, tsunami ve sel olduğu görülmüştür. Sapsağlam (2019)'ın, 3, 4 ve 5 yaşındaki 110 çocukla yaptığı araştırmada da ortaya çıkan sonuçlarda çocukların en fazla yangın doğal afetini tanıdıkları tespit edilmiştir. Bu durum, hayatın olağan akışında, medyada ve tecrübede en sık karşılaşılan doğal afetin yangın olması ile ilgili olabilir. Benzer şekilde bu araştırmada da en sık işlenen doğal afet türlerinden birisinin yangın olması sonuçların başka araştırmalarla da desteklenebildiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının fiziksel özelliklerinin incelenmesi sonucunda, kitapların genel olarak fiziksel özelliklerinin istenilen şekilde olduğu görülmüş fakat incelenen kitapların kapağında, uygun yaş aralığının yalnızca üç kitapta belirtildiğı görülmüştür. Oysa ki okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan resimli hikâye kitaplarında doğru kitap seçiminin yapılabilmesi adına kitabın hitap ettiğı yaş grubunun belirtilmesi önemlidir (Turla, 2019). Kitapların kapağında yaş grubunun belirtilmesinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuk için doğru kitabın seçilmesini kolaylaştırdığı söylenebilir.

İncelenen kitapların boyut aralığı 20*20 cm, 25*25 cm ve 27*27 cm olarak belirlenmiştir. Çocuğa göre hazırlanmış resimli hikâye kitaplarının çocuğun kolay taşıyabileceği boyutta olması gerekir (Ersoy ve Bayraktar, 2018). Çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının çocuğun taşıyabileceği boyuta uygun olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının puntolarının ortalama 12-22 arasında olduğu ve yazı stili olarak çocuğa uygun çeşitli yazı stillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Okul öncesi çocuklar için kitaplarda önerilen harf büyüklüğü 18-22 veya 14-16 puntodur (Ural, 2013). Çalışma kapsamında incelenen kitapların kelime veya cümlelerinin yazımında farklı punto büyüklüğü ve yazı karakterindeki harflerin kullanıldığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmada yer alan kitapların uygun punto ve yazı stili özelliklerine sahip olduğu söylenebilir.

Resimleme çocuk kitaplarında çok önemlidir. Kitaplarda yer alan resimlerin gerçekçi betimlemelerle gerçeğe yakın olması, resimlerin renkli ve gerekli ayrıntılara yer vermesi gerekmektedir. Bu özellikler çocuğun resimlere bakıp metni zihninde canlandırması konusunda destek olur (Ertaş, 2023). Örs'e göre (2022), resimli çocuk kitaplarında resim, dizayn ve kapsam önem arz etmektedir. Ayrıca resmin çocuğa görelilik ve temaya uygun, renkli, anlaşılır, ilgi çekici ve orijinal çizgilerle aksettirilmesi ve metinle anlam bütünlüğü sağlaması gerektiğini belirtilmiştir. Araştırmaya konu olan resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özelliklerinin incelenmesiyle, çoğu kitabın resimlemelerinin bu özelliklere yer verdiği ve gerçekçi betimlemelere sahip olduğu görülmüştür. Sever (2008), çalışmasında çocuk kitaplarının özellikleri olarak kitaplarda çocuklara ne gözdağı verilmesini ne irkitilmesini ne de korkutulmasını doğru bulmuştur. Bundan hareketle çocuk kitapları korku öğeleriyle, korku veren karakterlerle çocukların ruh sağlıklarına zarar vermemelidir. Bununla birlikte, kurgu içerisinde yer alan, çok dramatik ve yersiz duygusallıklar da çocuklara zarar verecektir. Buna ek olarak çocuk bu öğelerden dolayı heyecan duymak yerine kaygıya sürükleneceği için bu tür öğeler kullanılmamalıdır. Bu çalışmada incelenen kitaplarda korkutucu öğelere yer verildiği görülmüş ve bunun nedeninin doğal afetlerin sonuçlarının, etkilerinin korkutucu olması ve çocuklar için bu durumun korkutucu olabilme durumu nedeniyle bu öğelerin kullanıldığı belirlenmiştir.

Resimli çocuk kitaplarının resimlendirme özellikleri göz önüne alındığında, bu kitaplarda yer alan resimler çocukların kitaba ve işlenen konuya ilgi duymasını

sağlayacak nitelikte hazırlanmalıdır (Schickedanz ve Collins, 2012). Bu nedenle çalışma kapsamında incelenen kitaplardaki resimlerin, çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun detayları içinde barındırması ve gerçekçi betimlemelere sahip olması çocuk için faydalıdır. İncelenen kitap resimlerinin, metinde veya kelimedede anlatılmak isteneni açıklar nitelikte; iki boyutlu olduğu, derinlik algısının bulunduğu, mekandaki konumlarına dikkat edildiği ve renklerin mat ve birbiriyle uyumlu renklerden oluştuğu görülmüştür. Danko-McGhee ve Slutskyde (2011), 2-5 yaş çocuklarının hangi kitapları tercih ettiğini inceledikleri çalışmada, gerçeğe yakın, renkli ve kendilerinden bir parça bulabildikleri resimleri olan kitapların çocuklar tarafından daha çok tercih edildiği bilgisine ulaşmışlardır. İncelenen çoğu kitapta resimlerin metni yansıttığı ve resme daha fazla yer ayrıldığı belirlenmiştir. Maniam'ında (2011) 5 yaşındaki çocukların resimli çocuk kitaplarını seçme nedenlerini belirlemek için hazırladığı çalışmasında, çocukların çok metinli kitaplar yerine az metin içeren kitapları seçtiğini belirlemiştir. Bu sebeple kitaplarda resimlendirmelerin daha fazla olmasının ve değerlendirme ölçütlerine uygun resimlendirme yapılmasının çocuklar açısından kitapların tercih edilmeleri için olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Çocuk kitaplarında, çocukların yeni öğrenmeler elde etmesine yardımcı olan ana öğe karakterdir. Karakterlerin durumu ortaya koyması noktasında izlediği stratejilerin niteliği çocukların da kitapta yer alan karakter gibi iştmesine, düşünmesine ve hareket etmesine katkı sağlar (Sever, 2017). Bu araştırmada kitapların çoğunda karakter devamlılığının sağlandığı görülmekte olup bazı kitapların ise doğal afetler konusunda bilgilendirici nitelik taşıması sebebiyle karakter devamlılığının sağlanamadığı görülmüştür. Tüm değerlendirme ölçütleri göz önüne alındığında resimli çocuk kitaplarında yer alan resimleme özelliklerinde büyük oranda istenilen veriler elde edilmiş ve incelenen kitaplarda değerlendirme ölçütlerinde belirtilen özelliklere ulaşılmıştır.

Kitapların içerik özellikleri konu ve verilmek istenen mesajlar açısından incelendiğinde; çalışmaya dahil edilen kitapların büyük oranda istenilen düzeyde hazırlandığı görülmüştür. Kitaplarda doğal afet konusunun ele alındığı görülmüş ve bu konu sayesinde çocuklara verilmek istenen mesajların doğrudan ve dolaylı olarak olayların içine konu edinerek verildiği tespit edilmiştir. Böylece çocuklarda doğal afet konusunda farkındalık ve ilgi kazandırılması da hedeflenmiştir. Çocukların yaşadığı ve yaşayacağı durum ve sorunları anlatan kitaplar onların bu durumlarda yapacaklarına ve sorunlara formül bularak, problemlerin üstesinden

gelme becerilerine katkı sağlamaktadır (Gönen ve Veziroğlu, 2013). Çocuklar, resimli çocuk kitaplarını kullanarak ifade edilmesi zor ve soyut olan konuları ve duyguları daha kolay anlayabilir ve ifade edebilir. Çocuk kitapları, çocukların yaşadığı ya da yaşama ihtimalinin olduğu olayları ve durumları anlatan, onları bu olay ve durumlara duygusal ve bilişsel anlamda hazırlayan eğitici araçlardan birisidir (Kılınç, 2020). Çocuk kitapları çocukların doğal afet, doğal afet öncesi, sonrası ve sonrası gibi konularda öğrenmelerini zenginleştirerek bir eğitim aracı olarak da kullanılabilir. Bu doğrultuda doğal afet konulu resimli çocuk kitaplarının çocukların bilimsel bilgi gereksinimlerini karşılaması ve doğal afet konusunda içerik yönünden zengin olması, çocuklar için yeni bir durum olan doğal afetler konusunda son derece önemlidir. Kitapların çocukların ilgi ve meraklarını karşıladığı ölçüde, onların mevcut durum içerisindeki sorularına yanıt almasını hem duygusal hemde sosyal anlamda kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Tüm bunlardan hareketle çalışma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının içerik özellikleri yönünden olumlu özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. İncelenen kitapların genelinde bir olay örgüsü (giriş, gelişme, sonuç) olduğu görülmüştür. Benzer şekilde hikâye kitapları incelemelerinde Mammadova (2023), Sargın ve Kılıç (2023), olay örgülerini giriş gelişme sonuç olarak incelenmiş ya da neden-sonuç ilişkisine dayalı olarak bir olay örgüsü olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamında kitapların dil özellikleri incelendiğinde ise kitapların tamamının doğal afet konusunu anlatma ve dil özellikleri yönüyle çocukların düzeylerine uygun olduğu, onların doğal afet konusunda yeni kelimelerle karşılaşabilecekleri ve bu sayede sözcük dağarcığını geliştirebilir nitelikte kelimelerin yer aldığı belirlenmiştir. Bilgin (2011)'de gerçekleştirdiği araştırmada resimli çocuk kitaplarında kullanılan dilin sade, çocuğun anlayacağı düzeyde, düzgün ve akıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gönen vd. (2012) tarafından hazırlanan çalışmada ise, araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarının %91'inde kullanılan dilin sade ve akıcı olduğu sonucu elde edilmiştir. Çocuk kitaplarında dil hatalarının yer almaması sayesinde çocuğun kitapları daha çok beğeneceği söylenmiştir. Buna göre bu çalışmada da benzer sonuçların ortaya konulduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, incelenen resimli çocuk kitaplarının büyük çoğunluğunun fiziksel, resimlendirme, içerik ve dil özellikleri bakımından ilgili alanyazında kabul

gören nitelikleri taşıdığı görülmüştür. Araştırma sonucunda resimli çocuk kitaplarının doğal afet konusunda çocukları bilgilendirmek ve bilinçlendirmek açısından katkı sağladığı belirlenmiştir. İncelenen kitaplar baz alındığında çocuklar daha çok sel, yangın, can yeleği, can simidi, şişme mont, yangın söndürme aracı, yangın söndürme uçağı, ilk yardım, yaralı, alev, duman (K3, K7, K20) enkaz, yıkıntı, fırtına (K4, K9, K11) deprem, sarsıntı, toplanma alanı, çök-kapan-tutun kavramlarıyla karşılaşmıştır. Doğal afet konusunda hazırlanan kitapların çocukların bilimsel gerçekler ve psikolojik ihtiyaçları doğrultusunda işe yarar olması için bu tür kitapların hem iç yapısının hem de dış yapısının nitelikli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

7. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Resimli çocuk kitaplarında, çocuğun doğal afet konusunda bakış açısını genişletecek ve bilimsel okur-yazarlığını geliştirecek farklı doğal afet türlerine (çığ, heyelan, hortum, volkanik patlamalar, fırtına, kuraklık vs.) de yer verilmesi sağlanabilir.
- Doğal afet konusunda hazırlanacak kitabın içerisinde veya kitabın sonunda, çocuğun ailesi, öğretmeni ve arkadaşlarıyla problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak etkinlik bölümlerine yer verilebilir.
- Doğal afet konusunda çocukların bilimsel bilgiye, doğrudan doğal afet konusu hakkında bilinçlenmeye ve yapılacaklar hakkında bilgilendirilmesine yönelik gereksinimleri göz önünde bulundurularak kaliteli resimli çocuk kitaplarının basım sayısı arttırılabilir. Buna ilişkin özellikle daha az yer verilen doğal afet konuları öncelik sırasına alınabilir.
- Doğal afet konusu ile ilgili bilimsel bir alana ilişkin resimli çocuk kitaplarının yayınlanması sürecinde fiziki coğrafya, sismoloji, jeoloji vb. bilim dalları ile işbirliği içinde disiplinler arası çalışma prensibi benimsenerek daha kapsamlı içerikler üretilebilir.
- Resimli çocuk kitaplarında kitabın hangi yaş grubuna uygun olduğunu kitapta açıkça belirtilmesi önerilmektedir. Böylelikle ebeveynlerin ve öğretmenlerin doğal afet konusunda çocuklara uygun kitap seçmesine katkı sağlanabilir.
- Resimli çocuk kitapları ile ilgili çocuklarla görüşmeler yapılarak çocukların kitapların farklı özelliklerini nasıl anlamlandırdıklarını incelemeyi amaçlayan çalışmalar yapılabilir.

8. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

Adiyoso, W. & Kanegae, H. (2012). The effect of different disaster education programs on tsunami preparedness among school children in Aceh, Indonesia. *Disaster Mitigation of Cultural Heritage and Historic Cities*, 6, 165-172.

Afad, (2014). *Açık Afet Terimleri Sözlüğü*, 216s.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (2015). *Bütünleşik Tehlike Haritalarının Hazırlanması Çığ Temel Kılavuzu*, AFAD, Ankara, 14-95.

Afad. (2018). *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara.

Afad, (2019). *T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı Terimle Sözlüğü*. 2019. Ankara. <https://www.AFAD.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. Erişim Tarihi:15.11.2023.

Afad, (2020), <https://www.AFAD.gov.tr/AFADem/dogal-afetler>. ErişimTarihi: 14.11.2023

Akal, A. (2007). “Çocuklar İçin Üretilen Edebiyat Kitaplarına Farklı Bakış Açılarından Çözümlemeci Bir Yaklaşım: Masal, Öykü ve Şiirlerle Liderlik Eğitimi”, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Akman,A.,Yıldırım,S. (2022). Okul Öncesi Öğrencilerinde Afet Yönetimine Dair Bir Gözlem: Iğdır’da Bir İlkokul Örneği. *Anasay*, 6(21), 341-355.

Aksoy, Y. (2010). *Tarihteki Önemli Doğal Afetler*. İstanbul: Karma Kitaplar.

Almutairi, A. (2018). Self-sufficiency and the alienation of the other in modern education: The case of emile. *Journal of Thought*, 52(3), 32.

Alper,T. (2012). *Resimli Kitaplardaki Karakterlerin Duygu Durumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Asharose, Saizen, I., & Sasi, P. K. C. (2015). Awareness workshop as an effective tool and approach for education in disaster risk reduction: A case study from Tamil Nadu, India. *Sustainability*, 7(7), 8965-8984.

Aslan, A., &Gangal, M. (2023). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Taşkın Müzesi Deneyimleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 21-41.

Atabey, E. (2022). *Sel ve Su Taşkınları*. <https://www.temizmekan.com/sel-ve-su-taskinlari/> (29.05.2024 tarihinde erişilmiştir.)

Aydoğdu, F., & Fofana, A. (2023). Depremi küçük çocuklar üzerindeki etkileri ve müdahale programları. *In International Conference on Trends in Advanced Research*, 1, 20-25.

Arıcı, A., F., (2018). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*, Ankara.

Bağbancı, S. (2015). *Doğal afetlerin Afetzedeler Üzerine Psikolojik Etkileri: Trabzon İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Gümüşhane.

Baltacı, H. (2010). Doğu Karadeniz Bölgesi (Rize, Trabzon, Giresun) Heyelan-Yağış İlişkisinin İncelenmesi ve Minimum Eşik Değerlerinin Belirlenmesi (*Doctoral dissertation, Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü*).

- Balat, G. U., & Önkol, F. L. (2017). *Okul öncesi dönemde fen eğitimi öğretim yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara.
- Baker, L., Mackler, K., Sonnenschein, S., & Serpell, R. (2001), Parents' interactions with their first-grade children during storybook reading and relations with subsequent home reading activity and reading achievement. *Journal of School Psychology*, 39(5), 415–438.
- Barriage, S., Betler, S., Lawler, R., Byrd Fort, V., Thorne, J., Kitzie, V., & Oltmann, S. M. (2024). A Content Analysis of Picture Books Read During Drag Storytimes in Public Libraries. *Public Library Quarterly*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2358609>
- Bektaş, M., Okur, A., & Karadağ, B. (2014). İlkokul ve ortaokul son sınıf öğrencilerinde metaforil algı olarak kitap. *Türk Kütüphaneciliği*, 2, 154-168.
- Bertrand, J. (2007). Preschool programs: Effective curriculum. comments on kagan and kauerz and on schweinhart. in: tremblay re, barr rg, peters rdev, eds. encyclopedia on early childhood development [çevrimiçi]. Montreal, Quebec: *Centre of Excellence for Early Childhood Development*; 1-7.
- Bilgin, N. (2011). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Blöschl, G., Gaál, L., Hall, J., Kiss, A., Komma, J., Nester, T., & Viglione, A. (2015). Increasing river floods: fiction or reality?. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water*, 2(4): 329-344.
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi, *Tsunami Bilgi Notu*, <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/tsunami/tsunami-bilgi-notu/#:~:text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20VE%20%C3%87EVRES%C4%B0NDE%20TSUNAM%C4%B0%20TEHL%C4%B0KES%C4%B0,%C3%B0lkemiz%20%C3%A7evreyen%20t%C3%BCm%20denizlerde%20g%C3%B6zlemlenmi%C5%9Ftir.> (02.06.2024 tarihinde erişilmiştir.)
- Bosch, E. (2014) *Texts and Peritexts In Wordless and Almost Wordless Picturebooks. In: Picturebooks: Representation and Narration*. Ed: Kümmerling- Meibauer B, Routledge, New York, p: 89-108.
- Bryant, E. (2014). *Tsunami*. doi:10.1007/978-3-319-06133-7.
- Büyük öztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel , F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Ceran, C. (2019). *Resimli Çocuk Kitaplarının Eleştirel Düşünme Becerilerini Desteklemesi Yönünden İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim dalı, Okul Öncesi Eğitim Bölümü, Ankara.
- CRED (2020). Human cost of disasters. An overview of the last 20 years. *Centre for Research on the Epidemiology of Disasters: Brussels*.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Cvetković, V., Dragičević, S., Petrović, M., Mijaković, S., Jakovljević, V. & Gačić, J. (2015). Knowledge and perception of secondary school students in Belgrade about earthquakes as natural disasters. *Polish Journal of Environmental Studies*, 24(4), 77-85. DOI: 10.15244/pjoes/39702
- Çanak, E. (2015). Cumhuriyet Döneminde Adana (Seyhan)'Da Meydana Gelen Seller Ve Alınan Önlemler (1930-1956). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 296-341. <https://doi.org/10.18026/Cbusos.56677>

- Çilingir-Azimli, G. (2020). Türkiye’de Uygulanan Afet Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Yasal Düzenlemeler ve DASK. *Dirençlilik Dergisi*, 2(1): 13-21.
- Çolak, B. (2022). *4-6 yaş çocukların illüstrasyon stili eğilimi üzerine bir araştırma ve resimli çocuk kitabı önerisi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Grafik Sanat Dalı, Antalya.
- Dağlıoğlu, E. H., Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği* 23(3), 510-534.
- Dai, A. (2011b). "Drought under global warming: a review". *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 2 (1). 45–65. DOI: 10.1002/wcc.81.
- Dalkılıç, N., & Kırkağaç, M. (2024). Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi. *Güncel İşletmecilik Araştırmaları*-5, 45.
- Damayanti, S., Suarka, I. S., Banda, M., M., and Purnawati, K., W., (2024) "Ideology of Disaster Education Trauma Handling Post-Earthquake in Picture Stories Book: Critical Discourse Analysis," *International Review of Humanities Studies*: Vol. 9: No. 1, Article 7.
- Danko-McGhee, K. ve Slutsky, R. (2011). Judging a book by its cover: Preschool children’s aesthetic preferences for picture books. *International Journal of Education through Art*, 7 (2), 171-185.
- Davidson, H. (2020). "Three more deaths confirmed in Australian blazes and hundreds of homes destroyed – as it happened" (İngilizce). *The Guardian*. ISSN 0261-3077.
- Dawson B, Trapp RG.(2001). Probability & related topics for making inferences about data. Basic&Clinical Biostatistics. 3rd Edition, *Lange medical Books/McGraw-Hill Medical Publishing Division*, 69-72.
- Dedeoğlu, H., İnce, N. B., & Ulusoy Ünlü, A. (2021). Türkiye’de Yayımlanmış Resimli Çocuk Kitapları Üzerine Kültürel Bir Analiz. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 561-576. <https://doi.org/10.16916/aded.852848>
- Deliorman, K., İ., (2023). *İlkokul Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin Resimli Çocuk Kitapları ve Masallara Yönelik Metaforik Alguları. (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, Ş. (2019). *Feridun Oral’ın resimli öykü kitapları üzerine bir doküman incelemesi. (Yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, A., ve Gönen, M. S. (2020). Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 88-116.
- Dermata, K. (2019). "My BEST friends, the books": Discussing with preschoolers about picture book characters’ social-emotional skills. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 12(2), 151-163. doi:http://dx.doi.org/10.1108/JRIT-01-2019-0009.
- Di Maio, C.; Scaringi, G.; Vassallo, R. (2014). "Residual strength and creep behaviour on the slip surface of specimens of a landslide in marine origin clay shales: influence of pore fluid composition". *Landslides*. 12 (4): 657-667.
- Dilek, A. (2017). "Feridun Oral’ın Resimli Hikâye Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 61-86.
- Dirican, R., Dağlıoğlu, E.H. (2014). 3-6 Yaş Grubu Çocuklarına Yönelik Yayımlanan Resimli Hikaye Kitaplarının Bazı Temel Değerler Açısından İncelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3 (2), 44 – 69.
- Disse, M., Johnson, T. G., Leandro, J., & Hartmann, T. (2020). Exploring the relation between flood risk management and flood resilience. *Water Security*, 9: 100059.

- Doğanay, H., & Doğanay, S. (2011). Türkiye’de Orman Yanginlari Ve Alinmasi Gereken Önlemler, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11).
- Dönmezler, E. (2019). *Türkiye’deYayınlanmış 5-8 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarının Biçim, Resim ve İçerik Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Mersin.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı)*. Ankara: Anı Yayınları.
- Emanet, H. (2018). *ÜlkemizdeYüksek Hızlı Demiryolları İçin Doğal Afet Riskleri ve Önlemleri. (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, H. (2009). *Ortaöğretim coğrafya derslerinde doğal afetler konularının coğrafi bilgi sistemleri uygulamaları ile öğretimi (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey))*.
- Erol, F. Z., Balci Elhakan, G., Burulday, V., (2021). 3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç Ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi *Akademik Matbuat*. Vol. 5.
- Erkan, S. (2010). Deprem yaşayan ve yaşamayan okul öncesi çocukların davranışsal/duygusal sorunlarının karşılaştırmalıolarak incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 56-62.
- Ersan, M. (2014). *Tablet ortamında resimli çocuk kitapları; biçim ve içerik özellikleri üzerine bir inceleme (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Ersoy, Ö. Bayraktar, V. (2015). Annelerin öğrenim durumlarına göre çocuklarını kitapla buluşturma konusundaki durumlarının incelenmesi (Çalışma Kapsamı 57 İl), *İlköğretim Online*, 14 (4), 1406-1415.
- Fidan, S. (2019). *Türkiye'deki Ölüme Sebep Olan Heyelanların Coğrafi Bilgi Sistemleri (Cbs) İle Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Flörke, M., Wimmer, K., Laaser, C., Vidaurre, R., Tröltzsch, J., Dworak, T. (2011). Final Report for the project Climate Adaptation – modelling water scenarios and sectoral impacts. *Center for Environmental Systems Research: Kassel*.
- Guardiola-Claramonte M., Troch P.A., Breshears D. D., Huxman T.E., Switanek M.B., Durcik M., Durcik M., Cobb N. S.,(2011), Decreased streamflow semi-arid basins following drought-induced tree die-off: A counter-intuitive and indirect climate impact on hydrology, *Journal of Hydrology*, 406(3-4), 225-233.
- Göçmen, R. (2023). *Yangın Tespitinde Derin Öğrenme Algoritmalarının Karşılaştırmalı Analizi (Yüksek Lisans Tezi)*. Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Elektrik Elektronik Mühendisliği Anabilim Dalı, Bitlis.
- Gökçekuş H, Barlas C, Almuhsen Eyni N, (2018). *Doğal ve İnsan Kaynaklı Afetler, Sonuçları, Afet Yönetimi*, Yakındoğu Üniv. İnşaat Müh. Bölümü, Lefkoşa, Kıbrıs.
- Gönüllü, A. R. (2010). “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Meydana Gelen Sel Baskınları (1857-1913)”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 28, Sayfa: 351-373.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., Katrancı, M. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının Fiziksel, İçerik ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(196), 258-272.
- Gönen, M., &Veziroğlu, M. (2013). Çocuk edebiyatı. İçinde M. Gönen (Eds.), *Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri (ss 1-12)*. Eğiten Kitap.
- Gönen, M., Aydos, E. H. (2016). Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (1).

- Gül, D. E., (2017), Okulöncesi Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırma. M. Gönen (Haz/Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı. (304-313)*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Günelçin, N. (2020). *Doğal Afetlerde Sosyal Çalışmacının Görevlerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem-A Yayıncılık, Ankara.
- Güngör, G. (2022). *Okulöncesi Dönemi Resimli Çocuk Kitaplarında Mitolojik Öyküler Üzerinden Kavramların Anlatımı Ve Bir Resimli Kitap Tasarımı. (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Grafik Anasanat Dalı, Ankara.
- Gürel, Z., Temiz yürek, F., & Şahbaz, N. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- Heathcote, R. L. (2013). Drought and the human story. Braving the Bull of Heaven. *Ashgate Publishing Company: Farnham*.
- Hladíková, H. (2014). Children's Book Illustrations: Visual Language of Picture Books. *CRIS Bulletin (1)*, 1-13.
- Horzum, A.,I., (2024). *Makine Öğrenme Algoritmaları Kullanılarak Heyelan Duyarlılık Haritalaması. (Yüksek Lisans Tezi)*. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeoloji Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Hyndman, D. W. and Hyndman, D. W. (2014). Natural Hazards & Disasters. *Brooks/Cole Cengage Learning Fourth Edition: Australia, United States*.
- IPCC. (2023), *Climate Change 2023*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>.
- İşçi, P. D. C. (2008). Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz?. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(9), 959. <https://doi.org/10.19168/jyu.52931>
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler (38.Baskı (İkinciYazım))*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7 (1), 1-11.
- Kaida, H., Tomita, T., Yoshimura, S., & Kihara, N. (2024). Review of evaluation of tsunami-induced debris collision force. *Coastal Engineering Journal*, 1-27. <https://doi.org/10.1080/21664250.2024.2341471>
- Kadioğlu M., (2011). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek. *T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını*. 219 s.
- Kadioğlu M., (2012). Türkiye' de İklim Değişikliği Risk Yönetimi. Türkiye'nin İklim Değişikliği II. *Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi Yayını*. 172 s.
- Kadioğlu, M., (2015). "Afet Yönetimi, Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek", Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul, 144.
- Kahraman, P.B. & Ozdemir, H. (2019). Resimli Çocuk Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 64-85. Doi: 10.29329/mjer.2019.185.4
- Kalaycıoğlu, A. (2012). 36-72 Aylık Türk Ve Yabancı Çocukların Ebeveyn Ve Öğretmenlerinin Resimli Çocuk Kitabı Seçme Ölçütlerinin İncelenmesi. *(Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Kandır, A., & Türkoğlu, D. (2015). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın Müzikal Becerilerin Gelişimi Yönünden Değerlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.

- Karabulut,D., Bekler,T. (2019). Doğal Afetlerin Çocuklar Ve Ergenler Üzerindeki Etkileri. *Doğal Afet Ve Çevre Dergisi*, 5(2): 368-376.
- Karaca, H., Öcal, K. veGökalp, S., (2018). "*Niğde'de Doğal Afetler, Tehlikeler, Önleme ve Zarar Azaltma Çalışmaları*", Uluslararası Katılımlı Kapadokya Yerbilimleri Sempozyumu, s. 144-150, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Karatay, H. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. (Editör: Tacettin Şimşek). Ankara. Grafiker Yayınları.
- Karazincir, S. E. (2024). Deprem ve Göç İlişkisi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 -Deprem Özel Sayısı-), 366-383. <https://doi.org/10.54688/ayd.1412380>
- Kaplan, M. (2017). *Türk Edebiyat Araştırmaları 3*; Tip Tahlilleri, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kapluhan, Eç (2013). 'Türkiye'de Kuraklık ve Kuraklığın Tarıma Etkisi'. *Marmara Coğrafya Dergisi* 27, 487-510.
- Karatay, H. (2011), Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Özellikler, (*İçinde: Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı Edit: Tacettin ŞİMŞEK*), Grafiker Yayıncılık, 1. Basım, Ankara, 77- 125.
- Kavcar, C.; Oğuzkan, F. Ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayıncılık, Ankara.
- Kirişoğlu, O., T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek Anlamak Yaratmak*, PegemA Yayınları, Ankara
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kiliç, Z. , Değirmenci, Ş. , Ünsal F. Ö. , Uyanık Balat,G .(2017).Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Temel Kavramların İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*
- Kılınç, F, E. (2020). Çocuk edebiyatı. İçinde Ş. Ceylan (Eds.), *Çocuk edebiyatının çocukların gelişimlerine katkısı*. (ss. 1-18). Eğitim Kitap.
- Kuşcuoğlu,A. (2022). *6 Yaş ve Üzeri Çocuk Kitapları İçin Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Örnek Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü,Ankara.
- Koca, D. (2023). *Biyoloji Öğretmenliği Lisans Öğrencileri Ve Mezunlarının Orman Yangınları Konusundaki Farkındalıkları (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, O. (2021). Çocuk Edebiyatı Ve Çocuk Kitaplarına Yönelik Toplumsal Bir Bakış. *European Journal Of Managerial Research (EUJMR)*, 5(9), 379-395.
- Kollektif. (2016). *Okul Öncesinde Çocuk edebiyatı ve medya*. Ankara: Grafiker.
- Körükçü, Ö. (2012). Okulöncesi Eğitime Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Bulunması Gereken Temel Özellikler Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254.
- Kür, İ. (1991). Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Lane, S. N. (2017). Natural flood management. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water*, 4.
- Lu, V. A. (2018). XIV. ve XVII. Yüzyıllarda iklimsel ve doğal şartların Osmanlı İmparatorluğuna etkisi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2): 216-240.
- Lukens, Rebecca J., Smith, Jacquelin J. ve Coffel Cynthia Miller (2018), *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, İstanbul.
- Lüle, E. (2007), Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Güz 2007, 8(14), 17-30.

- Mammadova, G. (2023). Soğuk Rüya'da Teknik ve İçerik. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (33) , 229-243.
- Malalgoda, C., Amaratunga, R., & Pathirage, C. (2010). Role Of Local Governments In Disaster Risk Reduction. The Construction, Building and Real Estate Research Conference of the Royal Institution of Chartered Surveyors. *Paris: Held at Dauphine University*.
- Maniam, M. (2011). What do children look forward to in a picture book?. *Language in India*, 11 (12), 162-170.
- Mardi, H.Ö. (2006). *Okul Öncesi Dönemi Resimli Çocuk Kitaplarında Mitolojik Öyküler Üzerinden Kavramların Anlatımı ve Bir Resimli Kitap Tasarımı. (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Martinez, M., & Harmon, J. M. (2012). Picture/text relationships: An investigation of literary elements in picture books. *Literacy Research and Instruction*, 51(4), 323-343.
- McCammon, I. (2009). *Human factors in avalanche accidents: Evolution and interventions [Paper presentation]*. International Snow Science Workshop. Davos, Switzerland
- Meb, (2006). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Meb Basımevi.
- MEB. (2024). *2014 Okul Öncesi Eğitim Programı*, <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf> adresinden 25 Mart 2024 tarihinde erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Miles, Mb. ve Huberman, Ma. (1994). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap Nitel Veri Analizi*. Londra, Birleşik Krallık: Sage.
- Müller, P.,O. (2010). Pictura & nomenclatura: Zut wissensvermittlung in wort und bild in der sachgruppenlexikographie des 17. jahrhunderts. *Zeitschrift Für Germanistische Linguistik*, 38(3), 370- 387.
- Nagarajan, R. V., Rule based classification of potential snow avalanche, *Natural Resources and Conservation*, 11-24, 2014.
- Nikolajeva, M. (2013). Picture books and emotional literacy. *The reading teacher*, 67(4),249-254.
- Orman Genel Müdürlüğü (OGM), 2018. *Orman Yangınları İle Mücadele Faaliyetleri 2017 Yılı Değerlendirme Raporu*. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını, 130s., Ankara.
- Oğuzkan, F. (1997). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örnekler ve Çocuk Edebiyatı*, Emel Matbaacılık, Ankara.
- Orhan M. ve Pilav, S. (2021). Tübitak Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Yönünden İncelenmesi. *Nevşehir Hacı BektaşVeli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(1), 371-390.
- Öcal,K. (2022). *Aladağlar Ve Bolkar Dağları'nın Çığ Duyarlılıklarının Haritalanması. (Yüksek Lisans Tezi)*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeoloji Mühendisliği Ana Bilim Dalı,Niğde.
- Özdem, F.; (2014), “Çocuk Edebiyatının Çocukları Terbiye Etmek Gibi Bir Derdi Olmamalı”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi* (Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı), CVII (756), 260-261.

- Örs, B. (2022). *Ali Dayı çocuk kütüphanesinde yer alan erken çocukluk dönemine yönelik çocuk kitaplarının niteliklerinin incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özoruç, N. ve Dikici Sığırtaç, A. (2024). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deprem Kaygısı Ve Eğitim Öğretim Sürecine Yansımaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(1), 380-396. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1400448>
- Öztürk Ç. S. (1998). Çocuk edebiyatı [Children's literature]. In C. İleri (Ed.), *Çağdas Türk edebiyatı* [Modern Turkish literature] (pp. 201-218).
- Özcan, E. (2006). Sel Olayı ve Türkiye. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 35-50.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. SAGE Publishing.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Peker, A.E. & Şanlı, İ. (2022). Deprem ve göç ilişkisi: 24 ocak 2020 Elazığ deprem örneği, Fırat Üniversitesi. *İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 126-154.
- Pekdoğan, S. (2017), 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Resimli Çocuk Kitabı Seçimi Ölçütlerinin İncelenmesi, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl: 21 Sayı: 71 (Yaz 2017), 315- 326.
- Roche, M. (2010), “‘Critical Thinking and Book Talk’: using picture books to promote discussion and critical thinking in the classroom”, Reading News (Conference edition), *Reading Association of Ireland*, Dublin.
- Russell, J. A. (1994). Is there universal recognition of emotion from facial expression? A review of the cross-cultural studies. *Psychological Bulletin*, 115(1), 102–141. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.115.1.102>
- Sağır Yılmaz, F. N. (2023). *Türkiye’de Doğal Afet Yönetimi Uygulamalarında Merkezi Ve Yerel Yönetimlerin Rolü: 2020 Elazığ Ve İzmir Depremi İncelemesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Konya.
- Sakarya, H. K., & Kavut, İ. E. (2023). Afet sonrası inşa edilen mobil eğitim yapılarının incelenmesi: Baan Huay Sam Yaw afet sonrası okulu örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 8 (Special Issue), 42-57.
- Sambah, A. B. and Miura, F., (2019). Geo Spatial Analysis for Tsunami Risk Mapping. In *Advanced Remote Sensing Technology for Synthetic Aperture Radar Applications, Tsunami Disasters, and Infrastructure*.
- Sargın, M., Kılıç, E. (2023). Peri Masallarına Eleştirel Bir Bakış .*Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 12 (2), 607-622.
- Sarıyüce, H., L., (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi I*, İstanbul.
- Sapsağlam, Ö. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Doğal Afet Farkındalığı. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 38(1), 283-295.
- Saracho, O. N. and Spodek, B. (2010) Families' selection of children's literature books. *Early Childhood Education Journal*, 37 (5), 401-409.
- Sarıkoca, E., & Topçu, E. (2024). Sosyal Bilgiler ve Doğal Afetler. *Temel Eğitim*, (21), 58-69.
- Schickedanz, J. A. ve Collins, M. F. (2012). For young children, pictures in storybooks are rarely worth a thousand words. *The Reading Teacher*, 65 (8), 539-549.

- Shimek, C. (2024), "The Best Thing I Can Do for Readers Is Read!": How One Teacher Conducts Interactive Multimodal Read-Alouds Using Nonfiction Picture Books. *Read Teach*, 77: 495-507.
- Seven, S. (2011). *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. (Editör: Şener DEMİREL). Ankara. Pegem Akademi.2.baskı.
- Seiden, J., Kunz, V., Dang, S., Sharma, M., & Gyawali, S. (2021). *Effects of two early childhood interventions on the developmental outcomes of children in postearthquake Nepal*.
- Sever, Sedat (1995), Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler, *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, Cilt 107, 14-15.
- Sever, S. (2017). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem.
- Sever, S. (2008). Okul öncesi dönemdeki çocuklara seslenen kitaplarda bulunması gereken temel özellikler. *Z. Güneş içinde, Okul öncesinde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sınar, A. (2006). Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4 (7). s. 175-226.
- Splinter, S. E., Depaepe, F., Verschaffel, L., & Torbeyns, J. (2024). A teacher's choice: Preschool teachers' selection and use of picture books for mathematics instruction. *Early Childhood Research Quarterly*, 66, 135-146.
- Strouse, G. A., Nyhout, A., & Ganea, P. A. (2018). The role of book features in young children's transfer of information from picture books to real-world contexts. *Frontiers in psychology*, 9, 50.
- Sipe, L. R. (2001). Picture books as aesthetic objects. *Literacy, Teaching and Learning*, 6(1), 23-42.
- Şenel Çoruhlu, T., Arslan, Ü., & Güvendi, A. (2024). Müze Gezisinin İlkokul 2. Sınıf Öğrencilerinin Kavramsal Gelişimi Üzerine Etkisi: Taşkın Müzesi Örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 186-210. <https://doi.org/10.19171/uefad.1385044>.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Taylor H. Peace R. (2015) "Children and Cultural Influences in a Natural Disaster: Flood Reponse in Surakarta, Indonesia" *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Cilt 13, s.76-78, 83.
- Torche, F. (2011). The effect of maternal stress on birth outcomes: Exploiting a natural experiment. *Demography*, 48(4), 1473-1491.
- Turla, A. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı*. Ankara: Hedef.
- TÜBİTAK, (2022). *Volkanik Patlamalar Nasıl Oluşur?* <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/volkanik-patlamalar-nasil-olusur> (Erişim Tarihi: 06.04.2024).
- Tüfekçi Can. (2014). *Çocuk edebiyatı giriş*. Konya: Eğitim Kitapevi.
- Twigg, J. (2015). Disaster risk reduction. Good practice review 9. (New edition). United Kingdom. Humanitarian Policy Group. Overseas Development Institute. <https://goodpracticereview.org/wp-content/uploads/2015/10/GPR-9-web-string-1.pdf> adresinden 05.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Turan İ., Kartal A., 2012. İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Doğal Afetler Konusu İle İlgili Kavram Yanılgıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (KEFAD). 13 (3): 67-81.

- Ulferts, H., Wolf, K. M., and Anders, Y. (2019). Impact of process quality in early childhood education and care on academic outcomes: Longitudinal meta-analysis. *Child Development*, 90(5), 1474-1489.
- Ulusoy, M., Altun, D. (2018). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Edebiyatı ve Resimli Çocuk Kitapları ile İlgili Metaforları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67).
- Ungan, S., Arıcı, A. F. ve Şimşek, T. (2014). Çocuklara edebiyatının kaynakları. *İçinde T. Şimşek (Editör). Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. 3. Baskı (163-216). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ulutepeli, Z. (2010). *Okul öncesi dönem hikâye kitabı resimlemelerinin tasarım ilkelerine uygunluğunun incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural, S., (2019), Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Tanımı. M. Gönen (Haz/Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Edebiyatı*. (33-55). Ankara: Eğiten Kitap.
- Uygun Seven, B. (2022). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Doğal Afet Okuryazarlığı ile Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Uzuner Yurt, S. (2011), Çocuk Yayınları, (İçinde: Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı, Edit: Tacettin ŞİMŞEK), Grafiker Yayınları, Ankara, 67-76.
- Veziroğlu, M. (2009). *Resimli Çocuk Kitaplarının M. E. B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı, Ankara.
- Yakar, Y., M., Yılmaz, H., D., (2019). "Çocuk Kitaplarında Yaşlı Karakterler", *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 11 (1), 165-183.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12. baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız, M. (2000). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin deprem öncesinde ve deprem sonrası öğrenme ve öğretme başarıları ile deprem sonrası oluşabilecek değişiklikler (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi.
- Yılmaz Genç, M. M., Özen Uyar, R. (2016). Resimli Çocuk Kitaplarının Fene Yönelik Kavram, Konu Ve Temalar Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46), 600-607.
- Yılmaz, O. (2016), Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler, (İçinde: Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya, Edit: Tacettin ŞİMŞEK), Grafiker Yayınları, Ankara, 61- 108.
- Young, T. A., Hadaway, N. L., & Ward, B. A. (2013). International children's trade books: Building blocks for character education. *Childhood Education*, 89(6), 379-386.

9. EKLER

EK 1

Çalışma kapsamında kitapları değerlendirmek için kullanılan "**Doğal Afet Konulu Resimli Çocuk Kitapları Değerlendirme Formu**" aşağıda paylaşılmıştır.

DOĞAL AFET KONULU RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARI DEĞERLENDİRME FORMU			
Fiziksel Özellikler			
	Evet	Hayır	Örnekler
1. Kapak resmi kapağın tamamını kaplar.			
2. Karton kapak kullanılmıştır.			
3. Kapak resmi içerik hakkında bilgi verir.			
4. Kitabın hangi yaş grubu veya sınıf için önerildiği kapakta belirtilmiştir.			
5. Kitap sayfalarında yer alan resimler metinlerden daha fazla yer kaplar.			
6.Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği ve sayfalarını çevirebileceği büyüklüktedir.			
7.Kitabın yazılarının puntosu hitap ettiği yaş grubuna uygundur.			
8.Yazı stili sade, resmin önüne geçmeyecek niteliktedir.			
Resimlendirme			
	Evet	Hayır	Örnekler
1.Resimlemede gerçekçi betimlemeler kullanılmıştır.			
2.Resimler iki boyutludur.			
3.Resimlerde derinlik algısı vardır.			
4.Resimdeki öğelerin mekândaki konumuna dikkat edilmiştir.			
5.Resimlerde kullanılan renler mat ve birbirleri ile uyumludur.			
6.Resimlemeler gerçek yaşama uygundur.			
7.Resimlemelerde farklı teknikler (İllüstrasyon, fotoğraf, kolaj, karikatür vb.) kullanılmıştır.			

8. Resimlemeler çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygundur.			
9. Resimlemeler metni yansıtmaktadır.			
10. Resimlerde korkutucu öğeler kullanılmıştır.			
11. Sayfalar arasında karakter devamlılığı vardır.			
İçerik			
	Evet	Hayır	Örnekler
1. Hikâye gerçekçi bir durum sunmaktadır.			
2. Hikâyede coğrafi bilgilere yer verilmektedir.			
3. Hikâyede yer alan doğal afetle baş etme yöntemleri çocuğu sürece dahil etmektedir.			
4. Hikâye şiddet öğeleri içermektedir.			
5. Hikâyede gerçek üstü öğeler vardır.			
6. Hikâyede evrensel değerler verilmektedir (demokrasi, yardımlaşma, adalet, saygı...).			
7. Hikâye çocukların yorum yapmasını sağlayacak ipuçları içerir.			
8. Hikâye öğretici niteliğe sahiptir.			
9. Hikaye doğal afetler konusunda farkındalık ve ilgi uyandırır.			
10. Hikâyede eğlendirici ve komik unsurlar bulunur.			
12. Hikâyede teknolojik ürünler kullanılmaktadır.			
13. Hikâye çocuğa doğal afetle baş etme konusunda seçenekler sunar.			
14. Hikâyede doğal afetle ilgili mesaj vardır.			
15. Hikâyede yer alan karakterler çocuğun model alabileceği özelliklere sahiptir.			
16. Karakter insanlardan oluşmaktadır.			
17. Karakter olağanüstü varlıklardan oluşmaktadır.			
18. Karakter hayvanlardan oluşmaktadır.			

19. Karakter çocuğun yaş grubuna uygundur.			
20. Karakter sayısı hikaye kurgusuna uygundur.			
21. Hikayede ana karakter sayısı 1-3 arasındadır.			
22. Hikâyenin kurgusunda giriş gelişme ve sonuç bölümü vardır.			
Doğal afet konusu: Giriş: Gelişme: Sonuç:			
Dil			
	Evet	Hayır	Örnekler
1.Sade bir anlatım kullanılmıştır.			
2.Yöresel veya argo sözcüklere yer verilmiştir.			
3.Yazılar Türk Dil Kurumu (AKDİTK) yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygundur.			
4.Çocukların doğal afetlere yönelik karşılaşabileceği kelimeler vardır.			
5.Hikayenin akışına uygun akıcı bir üslup kullanılmıştır.			
6.Betimlemeler kısa ve çocukların gelişim düzeyine uygundur.			
7.Günlük konuşma dili kullanılmıştır.			
8. Emir ve kural içeren cümleler vardır.			